

Masteroppgåve

STOLT OG PRESSA

Ei kvantitativ undersøking av haldningar blant
nynorskelevar på VG2 i Møre og Romsdal
fylkeskommune

Hanne Stokke

Mastergradsstudium i Undervisning og læring
Spesialisering i norsk – 45 stp

2018

Tal ord: 34 459

ENGLISH ABSTRACT

The subject of this master thesis is to gain insight in Norwegian students' experience using Nynorsk as their main written language. We have two standardized, written forms of the Norwegian language, Bokmål and Nynorsk. The majority of Norwegian students use Bokmål as their main written language, and the purpose of this quantitative study is to gain further insight into the attitudes amongst those who have chosen Nynorsk instead of the dominating version of the written language, Bokmål.

This quantitative study is depending on a survey with 234 students using Nynorsk as their written language. The informants were handed a digital survey with questions about linguistic identity, both their own and others' attitudes towards Nynorsk, how they experience being a user of the less dominating written language, as well as how they look at themselves as Nynorsk users in the future. The survey contained both qualitative and quantitative questions, to capture several sides of the attitudes amongst Nynorsk students.

The study shows us that there exists a wide spectre of attitudes within this group of students, ranging from very positive to very negative. The results also shows us the complexity of studying attitudes and identity. However, this master thesis has tried to chart this phenomenon amongst Nynorsk students in one of the areas of Norway where this written language is most common. Overall, it seems like most of the students are satisfied with their own choice of language, and many of them seem proud of Nynorsk. Although they see challenges with being a part of the minority, they still choose to maintain Nynorsk as their main written language. However, we can see that they point out challenges like negative attitudes amongst others, less exposure to Nynorsk and the fear of not being understood by others.

NORSK SAMANDRAG

Denne studien har hatt som føremål å kartlegge haldningar blant elevar med nynorsk som hovudmål. Bakgrunnen for dette har vore eit ynskje om å setje lys på korleis elevane sjølve opplever kvardagen som nynorskbrukarar, og kva forhold dei har til eiga målform.

Den metodiske tilnærminga i studien har vore kvantitativ. Datamaterialet har vorte innhenta gjennom ei spørjeundersøking blant elevar på VG2 i Møre og Romsdal fylkeskommune og er basert på 234 innkomne svarskjema. Spørjeskjemaet har bestått av ein kombinasjon av opne og prekoda spørsmål, noko som har opna opp for både kvalitativ og kvantitativ analyse av datamaterialet.

Resultata frå undersøkinga gjev oss eit innblikk i desse elevane si oppleveling av det å vere nynorskbrukarar i dag. I undersøkinga er det fanga opp haldningar blant elevane gjennom eit spørjeskjema der dei tre aspekta identitet, nynorsk i kvardagen og nynorsk i framtida vart tematisert. Gjennom å forske på åtferd, meininger og verdiprioriteringar blant elevane, har undersøkinga freista å fange opp kompleksiteten ved det å forske på haldningar. Resultata viser at breidda i datamaterialet er stort, og at haldningane blant elevane varierer frå heilt positiv til heilt negativ. Det kjem òg til syne at elevane er svært kompetente språkbrukarar, som tilpassar språk etter mottakar og kontekst. Majoriteten av elevane ser ut til å ha positive haldningar til nynorsk og eit godt forhold til målforma si. Men fleire peikar òg på utfordringar med det å vere nynorskbrukar i dag. Blant anna vert andre sine negative haldningar, lite eksponering for nynorsk og frykta for å ikkje bli forstått av andre presentert som utfordringar i kvardagen.

Oppsummert viser studien at majoriteten av elevane er både fornøgde med, og stolte av, å vere nynorskbrukarar i dag, samstundes som målforma vert pressa i møte med andre sine haldningar, bokmål, engelsk og dialektbruk.

FORORD

Eit enormt arbeid er no over. Det er både utruleg godt og litt trist på same tid. Denne avhandlinga har skapa stor glede og entusiasme, samstundes som den òg til tider har ført til frustrasjon og tårer. Det å kombinere ein master på heiltid med ein stressande jobbkvardag har vist seg å vere ei tøff oppgåve. Eg visste at eg gav meg ut på eit stort prosjekt ved å velje ei kvantitativ tilnærming på studien, men eg var fast bestemt på å utfordre meg sjølv. Og det har eg verkeleg fått gjort!

Mange fortener ei stor takk her:

Først av alt vil eg takke min fantastiske rettleiar Pernille Fiskerstrand for eit veldig godt samarbeid. Du har gjeve meg gode innspel og vore med på å forme dette til den avhandlinga eg ynskja at det skulle bli. Utan deg hadde eg nok ikkje kome meg gjennom dette!

Takk til mamma, pappa og dei to søstrene mine som har vore viktige støttespelarar i prosessen. Og ikkje minst min kjære Marius, som har haldt ut med ein sambuar som sit oppe og jobbar døgnet rundt.

Vidare vil eg takke Jørn Persson som har stilt opp som rettleiar i utforming og analyse av den digitale spørjeundersøkinga. Ein takk til alle dei som har stilt opp som korrekturlesarar, pilotpersonar på undersøkinga og diskusjonspartnarar i prosessen.

Sjølvsagt vil eg òg takke alle dei som har bidrøge til gjennomføringa av spørjeundersøkinga. Dei flotte elevane som har teke seg tid til dette, og som har gjeve meg eit innblikk i deira personlege møte med nynorsken. Ein takk til alle lærarar og rektorar som har stått for distribusjon og gjennomføring av undersøkinga, og gjort prosjektet mogeleg å gjennomføre.

Eg håpar at denne avhandlinga om nynorskelevar sine haldningar til nynorsk kan vere interessant for deg som sit der ute. God lesnad!

Volda, juni 2018

Hanne Stokke

INNHALDSLISTER

ENGLISH ABSTRACT	i
NORSK SAMANDRAG.....	ii
FORORD.....	iii
1 INNLEIING	1
1.1 Problemstilling.....	1
1.2 Omgrepsavklaringar	2
1.2.1 Haldningar	2
1.2.2 Oppleving av å vere nynorskbrukar	3
1.2.3 Nynorsk skriftkultur	4
1.2.4 Identitet.....	4
1.3 Metodisk tilnærming.....	5
1.4 Oppbygging av oppgåva	5
2 KUNNSKAPSGRUNNLAG	7
2.1 Språkleg mangfold i Noreg.....	7
2.2 Utviklinga av det norske skriftspråket.....	8
2.3 Nynorsk - eit språk eller ei målform?	9
2.4 Nynorsk som skriftspråk.....	11
2.5 Nynorsk i skulen	12
2.5.1 Retten til å ha nynorsk som opplæringsmål	15
2.5.2 Nynorsk i vidaregåande opplæring	15
2.6 Språkleg identitet.....	16
2.7 Haldningar til nynorsk	18
2.8 Målformsdebatten	20
2.9 Møtet med nynorsk i samfunnet	20
2.9.1 Domenetap for norsk språk?	22
3 METODE	25

3.1	Kvantitativ metode	25
3.1.1	Kvantitativ metode med både kvantitativ og kvalitativ analyse.....	26
3.1.2	Mixed methods.....	26
3.2	Spørjeundersøkingar	27
3.2.1	Spørsmåla	28
3.2.2	Det digitale spørjeskjemaet	29
3.2.3	Pilotering	30
3.3	Avgrensingar av oppgåva	30
3.4	Informantar	30
3.5	Svarprosent	32
3.6	Reliabilitet	32
3.7	Validitet	33
3.8	Etiske utfordringar og vurderingar	35
3.8.1	Søking til NSD	35
3.8.2	Informert samtykke	36
3.8.3	Anonymisering	37
3.8.4	Konsekvensar	37
3.8.5	Lagring av datamateriale	37
4	ANALYSE OG RESULTAT	38
4.1	Målenivå	38
4.2	Respondentane	39
4.3	Kvantitative svar	42
4.3.1	Opplevinga av å vere nynorskbrukar.....	42
4.3.2	Haldningar og språkleg identitet	52
4.3.3	Nynorsk i framtida	54
4.4	Kvalitative svar	55
4.4.1	Opplevinga av å vere nynorskbrukar.....	55

4.4.2	Haldningar og språkleg identitet	56
4.4.3	Nynorsk i framtida	63
5	DRØFTING	70
5.1	Kort oppsummering av funna	70
5.2	Identitet	71
5.2.1	I kva grad ser elevane på nynorsk som ein del av sin identitet?	71
5.2.2	Korleis knyt elevane nynorsk saman med identiteten sin?	75
5.3	Nynorsk i kvardagen	76
5.3.1	I kva grad opplever elevane at nynorsk stettar behova deira som språkbrukarar?	
76		
5.3.2	Korleis vurderer elevane opplevinga av å vere nynorskbrukarar i dag?	80
5.4	Nynorsk i framtida	84
5.4.1	I kor stor grad trur elevane at dei kjem til å skrive nynorsk i framtida?	84
5.4.2	Kva for faktorar meiner elevane er relevante for om dei kjem til å halde fram med å vere nynorskbrukarar?	87
5.5	Forskingsspørsmåla sett i lys av hovudproblemstillinga	90
5.5.1	Drøfting	90
6	AVSLUTNING	93
6.1	Vidare forsking	93
7	LITTERATUR	95
8	VEDLEGG	100
8.1	Vedlegg 1: Informasjonsskriv utsendt til rektorar i Møre og Romsdal fylkeskommune	101
8.2	Vedlegg 2: Den digitale spørjeundersøkinga	102
8.3	Vedlegg 3: Informasjonsskriv om gjennomføring utsendt til kontaktpersonar	117
8.4	Vedlegg 4: Godkjenning frå NSD	118

1 INNLEIING

I denne masteravhandlinga vert det sett nærmere på kva for haldningar elevar med nynorsk som hovudmål har til nynorsk skriftkultur. Den offentlege debatten rundt nynorsk skriftkultur, og særleg opplæringa i skulen, er stadig førstesidestoff i riksmedia. Temaet vekker sterke kjensler, særleg i krinsar der nynorsk er sidemål. Dette har igjen generert forsking på haldningar til og bruken av nynorsk blant bokmålselevar. Nynorskelevane derimot, dei som les og skriv nynorsk mest av alle, vert sjeldan rekna som interessante i dette ordskiftet. Tidlegare leiar av Noregs mållag Håvard Øvregård har kommentert dette forholdet slik:

Det er mest krangsel om sidemål. Både norskfagsdebatt og nynorskdebatt vert raskt dominert av sidemålsdebatt. ”Nynorsk sidemål”-debatt, vel å merke. Bokmål som sidemål er ikkje noko problem, nynorskelevar klarar fint å lære to norske skriftspråk samstundes. Det er fleirtalet som set agendaen, og fleirtalet har nynorsk som sidemål.

(Øvregård, 2012)

Mitt bidrag vil difor vere å setje fokus på meiningsane til dei som har nynorsk som hovudmål. Det vil vere interessant å sjå nærmere på korleis nynorskelevar sjølve ser på nynorsk. Med det som bakgrunn har eg difor kome fram til at eg vil studere haldningar elevar i vidaregåande opplæring med nynorsk som hovudmål har til nynorsk skriftkultur. Eg ynskjer å lære meir om nynorskelevar si oppleving av det å vere nynorskbrukar, samt å sjå på korleis desse elevane opplever sin bruk av nynorsk i kvardagen. Vidare vil eg sjå på om elevane vel å bruke bokmål i nokre situasjonar, og kva som eventuelt skal til for at dei vel å endre målform. Korleis er det å vere elev med nynorsk som målform? Korleis brukar dei nynorsk i kvardagen? Og kva haldningar har dei sjølve til dette skriftspråket?

1.1 Problemstilling

På bakgrunn av desse spørsmåla har eg formulert problemstillinga mi slik:

Kva haldningar har elevar på vidaregåande med nynorsk som hovudmål til nynorsk?

For å operasjonalisere problemstillinga har eg delt ho inn i seks forskingsspørsmål. Desse spørsmåla dekker på kvar sin måte ulike delar av problemstillinga. Spørsmåla er delte inn i tre ulike tema: identitet, nynorsk i kvardagen og nynorsk i framtida. Her har eg brukt ein

kombinasjon av kvantitative og kvalitative spørsmål for å fange opp breidda i materialet frå undersøkinga. Forskingsspørsmåla er formulerte slik:

Identitet

- 1. I kva grad ser elevane på nynorsk som ein del av sin identitet?*
- 2. Korleis knyt elevane nynorsk saman med identiteten sin?*

Nynorsk i kvardagen

- 3. I kva grad opplever elevane at nynorsk stettar behova deira som språkbrukarar?*
- 4. Korleis vurderer elevane opplevinga av å vere nynorskbrukarar i dag?*

Nynorsk i framtida

- 5. I kor stor grad trur elevane at dei kjem til å skrive nynorsk i framtida?*
- 6. Kva for faktorarar meiner elevane er relevante for om dei kjem til å halde fram med å vere nynorskbrukarar?*

Desse forskingsspørsmåla danna bakgrunn for spørjeskjemaet som er nytta i undersøkinga. På denne måten sikrar eg tett samband mellom spørsmål og funn, noko som vil bli drøfta vidare i metodekapittelet.

1.2 Omgrepssavklaringar

1.2.1 Haldningar

Befring (2015, s. 81) viser til at *haldningar* har stått sentralt i psykologisk forsking sidan tidleg på 1900-talet, og at forståinga av haldningar har hatt stor innverknad på dette feltet. Forsking på haldningar krev ei forståing av haldningsomgrepet, og Ringdal (2013, s. 204), forklarer omgrepet slik: «Holdninger er psykologiske tilstander som bare er indirekte målbare. Holdninger er positive, nøytrale eller negative vurderinger av holdningsobjekter, som kan være saker eller personer». Haldningar vert såleis oppfatta som psykologiske førestillingar knytt til ulike former for representasjonar.

Samstundes som Ringdal poengterer det indirekte ved haldningar, viser Befring (2015, s. 81) korleis haldningar er tett knytt saman med handlingar: «Begrepet holdning eller innstilling refererer til personlige egenskaper som gir psykologiske disposisjoner til å handle og tenke på

bestemte måter. Dermed kan holdningene bidra til å forstå og forklare individets atferd, meninger og verdiprioriteringer».

Både Befring og Ringdal peikar på *psykologiske* haldningar. I denne typen forsking som eg skal til med her, ligg det difor visse utfordringar. Likevel viser Befring til at det er mogeleg å forske på haldningar gjennom observerbar åtferd og ytringar:

I operasjonell terminologi kan vi definere holdning som en tendens til å reagere på symboler, personer, institusjoner eller andre sider ved livsmiljøet på en karakteristisk måte. Innholdet i dette holdningslageret kan dermed være med på å forklare individuelle variasjoner, og kan blant annet observeres ved meningsytringer og standpunkter til kontroversielle spørsmål

(Befring, 2015, s. 81).

Å forske på haldningar kan vere ei utfordring, då det er eit fenomen som kan vere vanskeleg å måle. Det vil likevel kunne vere mogeleg å få eit inntrykk av *åtferda, meiningsane* og *verdiprioriteringane* til elevane innanfor dette området. Dermed forskar eg på uttalte haldningar gjennom å sjå på desse tre faktorane. Ei slik kartlegging vil kunne gje verdifull kunnskap om opplevinga av nynorsk skriftkultur hos elevar med nynorsk som hovudmål i skulen.

Anderson (2007, s. 27) brukar omgrepet haldningar og innstilling parallelt i si undersøking av lærarstudentar sine haldningar til nynorsk. Ho viser til at innstillinga til nynorsk blant studentane anten er kategoriserte som positive, negative eller nøytrale. Dette er òg ein mogeleg måte å sjå på haldningar til nynorsk skriftkultur, samstundes som eg har valt ein breiare inngang til tema ved å sjå på fleire aspekt.

1.2.2 Oppleving av å vere nynorskbrukar

Ei *oppleving* kan i fylge Store Norske Leksikon bli definert som: «Innholdet av en persons subjektive erfaring, enten det henger sammen med ytre sansepåvirkning (persepsjon), emosjonell tilstand (følelse), tankeprosesser, motivasjon og annet» («Opplevelse», 2016). Oppleving vert i denne samanheng knytt til eigne, subjektive oppfatningar av kvardagen som nynorskbrukar. Her vil ein prøve å fange opp fleire av faktorane nemnde i definisjonen, blant anna emosjonell tilstand og tankeprosessar rundt opplevinga til elevane. Det vil vere interessant å sjå på kva kjensler elevane har rundt det å bruke nynorsk, og det å vere nynorskbrukar i dagens Noreg. I tillegg kan ein få fram vurderingar og tankar som vert gjort i samband med bruken av nynorsk.

Opplevingsomgrepet vil ikkje verte avgrensa av noko anna enn vinklinga av spørsmåla, og vil difor kunne fange opp fleire av dei nemnde faktorane ovanfor. Blant anna vil haldningar, språkbruk i kvar dag og på skule, påverknad, trivsel, eiga oppleveling av meistring og eige forhold til målforma vere faktorar som vil verte målte i undersøkinga. Desse vil kunne ta føre seg både persepsjon, emosjonell tilstand, tankeprosessar og motivasjon på ulike måtar.

1.2.3 Nynorsk skriftkultur

Omgrepet *nynorsk skriftkultur* kan reknast som eit meir dekkjande omgrep enn *nynorsk*, *nynorsk språk* eller *målform* (Grepstad, 2003, s. 5). Dette omgrepet femner ikkje berre om sjølvé skriftspråket, men òg om kulturen rundt skriftene og språkbruken. I denne avhandlinga vil det bli tungvint å bruke nynorsk skriftkultur som omgrep. I oppgåva vidare vil eg difor bruke omgrepet nynorsk, men då med eit innhald som rommar eit større område slik som det opphavelege omgrepet nynorsk skriftkultur.

1.2.4 Identitet

*Identitet*omgrepet står sentralt i samband med språkforsking. Språk vert ofte sett i nær samanheng med mennesket sin identitet. Mæhlum (2008, s. 104) viser til at identitet med bakgrunn i dette har vorte tematisert hos ei rekke språkforskarar. Det vil difor vere sentralt å forstå kva som ligg i omgrepet identitet. Mæhlum (2008, s. 107) viser til at identitet kan bli forstått som eit komplekst og dobbelt omgrep. Blant anna kjem dette til uttrykk både som ein personleg identitet og ein sosial identitet. Forståinga av den personlege identiteten handlar om kva som skil deg frå alle andre, medan den sosiale identiteten er dei eigenskapane som gjer deg kvalifisert til å høyre til i ein fellesskap (Mæhlum, 2008, s. 107).

Vidare peikar Mæhlum på ulike identitetsoppfatningar. Ho skil mellom den essensialistiske og den konstruktivistiske. Innanfor den essensialistiske oppfatninga reknar ein identitet som noko som er permanent, evig og uforanderleg, og som ikkje vil vere påverka av ytre faktorar og sosiale impulsar (Mæhlum, 2008, s. 108). I denne identitetsforståinga ser ein føre seg at identiteten har eit samlande punkt; ei kjerne. Den konstruktivistiske identitetsoppfatninga viser til at identiteten er noko som kan endre seg over tid og som manglar denne kjernen som ein ser i den essensialistiske forståinga. Her vert altså identitet knytt til det vi gjer, og identiteten kan bli konstruert og tileigna blant anna gjennom ulike sosiale kontekstar.

Identiteten til eit menneske vil vere eit resultat av mange ulike faktorar. Språket er ofte sett på som ein viktig del av dette, ettersom det er gjennom språket vi gjerne presenterer identiteten

vår (Mæhlum, 2008, s. 104). I samband med denne undersøkinga vil identitet bli knytt opp mot språk og målform. Språkleg identitet står svært sentralt når ein skal sjå nærmare på haldningar og opplevingar rundt kvardagen som nynorskbrukarar. I denne oppgåva har eg ikkje konkret skilt mellom den personlege og den sosiale identiteten knytt til språk, men dette kan truleg kome fram i samband med nokre av svara i spørjeundersøkinga.

1.3 Metodisk tilnærming

Eg har brukt ei kvantitativ tilnærming i form av ei digital spørjeundersøking blant nynorskelevar som er på sitt andre år i vidaregåande opplæring i Møre og Romsdal fylkeskommune. Ei spørjeundersøking vil kunne hente informasjon frå relativt store utval på kort tid, og det er difor føremålstenleg når ein ynskjer å sjå nærmare på eit større tal med elevar. Dette er ei deskriptiv undersøking, og den vil dermed ha som mål å kartleggje haldningane til utvalet. Kartleggingsstudiar er alle undersøkingar som ikkje gjer forsøk på å påverke situasjonen (Kleven, 2014, s. 118). Undersøkinga vil skildre dei forholda som ligg føre, og heller ikkje ha som formål å dra kausale slutningar.

Undersøkinga inneheld ein kombinasjon av opne og prekoda spørsmål. Dette vil opne for både kvalitativ og kvantitativ analyse av funna. Ettersom både kvalitativt og kvantitativt datamateriale vert innhenta, vil ein på nokre område kunne bruke statistisk analyse for samanlikning, medan ein på nokre område vil få meir utfyllande og kvalitative svar frå elevane. Det meste av datamaterialet vil bli presentert i form av tabellar og diagram utforma i SurveyXact. Gjennom ein kombinasjon av kvantitativ og kvalitativ analyse vil ein kunne samanlikne elevgruppa som deltek i undersøkinga, samstundes som ein får datamateriale som kan utdjupe nokre av spørsmåla og dermed gje eit djupare innblikk i desse elevane sine opplevingar.

1.4 Oppbygging av oppgåva

Eg har valt å dele masteravhandlinga inn i åtte hovudkapittel. Desse er vidare delt inn i fleire underkapittel for å gjere innhaldet oversiktleg.

Kapittel 1 *Innleiing* tek føre seg bakgrunn for val av forskingsprosjekt, problemstilling, omgrepssavklaringar og metodisk tilnærming.

Kapittel 2 *Kunnskapsgrunnlag* gir ein gjennomgang av språkhistorie og relevant tidlegare forsking gjort på området. Her vil eg òg sjå nærmere på korleis nynorsk vert framstilt i ulike politiske dokument i Noreg i dag.

Kapittel 3: *Metode* gir ein grundig gjennomgang av alle metodiske val og vurderingar som er gjort i samband med prosjektet. Her går eg gjennom framgangsmåten i arbeidet frå start til slutt, og grunngir dei vurderingane eg har teke både i samband med sjølve undersøkinga og i arbeidet med heile forskingsprosjektet.

Kapittel 4: *Analyse og resultat* legg fram resultata frå spørjeundersøkinga som vart gjennomført. Det vert presentert både kvalitative og kvantitative funn i dette kapittelet.

Kapittel 5: *Drøfting* tek føre seg dei viktigaste funna, samanliknar desse og drøftar dei opp mot tidlegare forsking. Det vert òg diskutert ulike funn som er viktige for problemstillinga i forskingsprosjektet.

Kapittel 6: *Avslutning* gir ei oppsummering av funna i studien. Vidare går eg inn på korleis dette kan brukast i framtidig forsking på området.

Dei to siste kapitla i avhandlinga viser litteraturen som er nytta, og vedlegg som ligg føre.

2 KUNNSKAPSGRUNNLAG

I denne delen av oppgåva vil eg ta føre meg språksituasjonen i Noreg i dag, med særleg vekt på nynorsk som skriftspråk. Her vil eg først sjå nærare på det språklege mangfaldet, før eg går kort inn på språkhistorie og utviklinga av nynorsken som skriftspråk i skulen. Ein slik gjennomgang dannar eit viktig bakteppe for forståinga av dagens språksituasjon. Vidare vil vise til nynorsken si stilling i samfunn i dag. Blant anna vil eg sjå nærare på kva for regelverk og politiske føringer som gjeld, og kva stilling nynorsk har som skriftspråk i det norske skulesystemet i dag. Etter dette vil eg gå inn på språkleg identitet og haldning knytt til bruken av nynorsk, før eg ser nærare på møtet med nynorsk i samfunnet elles. Heile vegen vil eg trekkje inn relevant forsking som vil verte brukt i den teoretiske drøftinga seinare i oppgåva.

2.1 Språkleg mangfald i Noreg

I dag møter vi eit komplekst mangfald av språk i bruk i det norske samfunnet. Dette er eit resultat av at den språklege situasjonen i Noreg har endra seg i tråd med samfunnsutviklinga. Ei rekke ulike språk vert brukte parallelt, og dette gjer at språkleg kompetanse står som eit sentralt haldepunkt også i skulesystemet.

På 1800-talet var språksamfunnet i Noreg prega av dansk skriftmål. Bruken av latin i religiøse tekstar hadde vorte pressa ut etter reformasjonen, og dei fleste skriftlege dokument var på dansk (Hoel, 1996, s. 30). Samstundes snakka nordmenn i stor grad norsk talemål og dialekt (Hoel, 1996, s. 32). Dette språksamfunnet var truleg i mykje mindre grad prega av språkleg mangfald enn det dagens norske samfunn kan seiast å vere. I dag ser vi ein stor variasjon av språk innanfor Noreg sine grenser. Innvandringa har vore med på å auke variasjonen av språk i landet, men Noreg har i fylgje Jansson (2011, s. 14) likevel aldri vore eit einspråkleg land. Blant anna har samiske og nordiske språk vore med på å gi Noreg eit språkleg mangfald i lang tid. Dette vil seie at ein truleg alltid har hatt ulike språk i landet, som har vorte brukt parallelt med det norske språket. Likevel kan ein seie at det språklege mangfaldet i Noreg i dag er større enn nokon gong.

Det norske språket er likevel framleis rekna for å vere majoritetsspråk innanfor norske landegrenser. Eit majoritetsspråk kan ein forstå som det språket som flest personar innanfor området brukar (Vikør, 2017). Dette vil seie at storparten av den norske befolkninga framleis

har norsk som fyrstespråk. Innanfor det norske talemålet finn ein eit stort utval av ulike dialektar og lokale språkvariasjonar.

I det norske språket har ein òg to skriftlege målformer; nynorsk og bokmål. Ettersom ein har to skriftlege målformer som er jamstilte ved lov og vert brukte parallelt innanfor same språket, vert den norske språksituasjonen ofte omtala som unik (Nymark & Theil, 2011, s. 250).

2.2 Utviklinga av det norske skriftspråket

Fram til 1814 var Noreg i union med Danmark, og dermed var skriftspråket i landet i stor grad dansk. Etter at Noreg sjølv fekk eiga grunnlov og vart lausrive frå Danmark, vart det dermed sentralt å vurdere kva skriftspråk ein skulle nytte i landet. Mangelen på eit norsk skriftspråk vekte stort engasjement på 1800-talet, og kan truleg koplast saman med ynsket om å skape nasjonal identitet og nasjonalkjensle i landet. Dette førte til at fleire tok del i arbeidet med å finne eit eige norsk skriftspråk. Vikør & Torp (2003, s. 141) viser til at det var først i byrjinga på 1830-åra språkdebatten tok til, sjølv om ein hadde sett eit gryande tilløp til dette ved tidlegare høve.

I løpet av 1800-talet vaks det fram to målformer i Noreg: landsmål og riksmål. Dette er målformene som vi i dag kjenner som høvesvis nynorsk og bokmål. Jamstillingsvedtaket i 1885 har stått sentralt for nynorsken si stilling som målform i Noreg. Ordlyden på lovteksten vart formulert slik: «Regjeringen anmodes om at træffe fornøden Forføining til, at det norske Folkesprog som Skole- og offisielt Sprog sidestilles med vort almindelige Skrift- og Bogsprog» (Innst. S. nr. 111, 1885, s. 354).

Gjennom jamstillingsvedtaket vart nynorsk og bokmål jamstilte som skriftspråk i landet. Dette gav nynorsk offisiell status som skriftspråk i landet, på lik linje med bokmål (Hoel, 2015). Likevel var det først i 1892 at ein innførte reglar som opna for at ein også i skule og kyrkje kunne ta i bruk landsmålet (Hoel, 2015). Dermed fekk landsmålet også ei stilling i skuleverket, ved at ein opna for at skulestyra sjølve fekk avgjere om det var nynorsk eller bokmål som skulle brukast i folkeskulen (Hoel, 2015).

2.3 Nynorsk - eit språk eller ei målform?

Ei sentral problemstilling har vore om nynorsk kan reknast for å vere eit språk eller ei målform. Dette er ei problemstilling blant anna Walton (2015, s 17) peikar på.

Jamstillingsvedtaket av 1885 førte til at nynorsk og bokmål vart jamstilte som offisielle skriftspråk i landet. Men kan eit skriftspråk nødvendigvis reknast som eit eige språk? I si vurdering konkluderer Walton (2015, s. 21) med at nynorsk ikkje kan reknast for å vere eit eige språk, men heller ei målform eller eit skriftspråk.

Nymark & Theil (2011, s. 251) peikar på at det ikkje er direkte feil å kalle bokmål og nynorsk for to språk, men at ein gjerne omtalar desse som to ulike målformer i staden. Ved denne terminologien vert bokmål og nynorsk underordna ei høgare, meir abstrakt eining som vi kjenner som norsk (Nymark & Theil, 2011, s. 251). Omgrepene målform og språk vert gjerne brukt om kvarandre, og dette kan ein òg finne problematisert i forsking. Walton (2015, s. 20) tek opp diskusjonen rundt bruken av desse omgrepene. På same måte som Nymark & Theil (2011) argumenterer han for at nynorsk og bokmål er underordna norsk språk, og dermed ikkje kan reknast som språk (Walton, 2015, s. 20). Han hevdar at omgrepene målform vil vere ein meir presis term når ein snakkar om nynorsk og bokmål, enn det språk vil vere.

Samstundes presiserer Walton (2015, s. 21) at «den presise termen «målform» stundom må vike for meir upresis bruk av termen «språk» og samansetjingar med «språk», når det vert snakk om nynorsken». Her viser han blant anna til at ulike politiske dokument gjerne omtalar nynorsk som både målform og nasjonalt skriftspråk, noko som tyder på at desse omgrepene i stor grad vert nytta om kvarandre også på høgste politiske nivå.

Også Jansson (2011, s. 16) tek opp forholdet mellom nynorsk og bokmål. Ho peikar på at dei to vert rekna som to sjølvstendig normerte skriftspråk. Likevel brukar ein gjerne *målform* som omgrep for dei, ettersom dei er to ulike variantar av same språket (Jansson, 2011, s. 16).

I Stortingsmelding nr 35: *Mål og mening* (2007-2008) står det at: «Nynorsk og bokmål er lingvistisk sett to variantar av norsk språk som har status som likeverdige målformer» (Det kongelege kultur- og kyrkjedepartement, 2008, s. 195). Her ser ein at termen målform vert brukt for å skilje mellom nynorsk og bokmål. Det er dette eg har gått ut ifrå i vidare arbeid, og ein vil difor sjå at omgrepene målform vert brukt om nynorsk og bokmål i denne avhandlinga.

Det har òg vorte stilt spørsmål om nynorsk kan reknast som eit minoritetsspråk, ettersom majoriteten i Noreg brukar bokmål som skriftspråk. Denne diskusjonen møter ein blant anna i

Askeland & Falck-Ytter (2009, s. 15). Dei stiller spørsmål ved om nynorsk kan gå under definisjonen på eit minoritetsspråk, eller om det heller skal reknast for å vere eit mindre brukt språk. Her viser dei til EU sin handlingsplan for språklæring og språkleg mangfald (2004-2006). I denne planen vert det skilt mellom offisielle språk, regionale språk og minoritetsspråk. Dersom ein skal gå ut i frå definisjonane i planen, vil ikkje nynorsk kunne bli plassert under forståinga av regionale språk eller minoritetsspråk. Nynorsk er ikkje rekna som eit minoritetsspråk, fordi minoritetsspråka ikkje har offisiell status (EU-kommisjonen, 2004). Nynorsk har som tidlegare nemnt offisiell status i Noreg, på lik linje med bokmål. Sjølv om gruppa med nynorskbrukarar er i mindretal, kan ein likevel ikkje kalle nynorsk for eit minoritetsspråk etter EU-kommisjonen sin definisjon.

Jansson underbyggjer denne forståinga i sitt arbeid, der ho viser til at nynorsk ikkje kan reknast som eit minoritetsspråk, sjølv om det er mindre brukt enn bokmål (Jansson, 2011, s. 16). Dette grunngjev ho med å peike på at nynorsk ikkje er knytt til bestemte landsdelar, men er i bruk over heile landet. Ho viser òg til at både nynorsk og bokmål vert brukt i riksdekkjande massemedium og i statlege institusjonar (Jansson, 2011, s. 16). Det vert dermed ikkje riktig å kalle dette eit minoritetsspråk, men heller vise til at det er eit offisielt språk som er mindre brukt.

Dette viser også Grepstad til i artikkelen *Får aldri for mange ordbøker* publisert i Aftenposten 29. februar 2008:

I den verda vi lever i, må vi skilje mellom minoritetsspråk og mindre brukte språk. Nynorsk er formelt jamstilt med bokmål som offisielt norsk språk og kan verken formelt, etnisk eller folkerettsleg forståast som eit minoritetsspråk. Derimot er nynorsk eit mindre brukt språk enn bokmål i Noreg. Samstundes er nynorsk eit stort språk i verda. Viss alle bokmålsbrukarar kunne leggje vekk småminkinga si og heller vere stolte av det norskspråklege mangfaldet, ville det jamvel bli lettare å motverke vidare språktap frå bokmål til engelsk.

(Grepstad, 2008)

Eg vil i denne samanheng ikkje ta stilling til om nynorsk bør reknast som eit minoritetsspråk eller ikkje. Det er likevel viktig å ha denne debatten i tankane når ein vidare skal sjå på kva stilling nynorsk har i det norske samfunnet i dag.

2.4 Nynorsk som skriftspråk

Etter jamstillingsvedtaket vart nynorsk vidareutvikla som: «ei samanstilling av dei norske dialektane, folkespråket» (Eiksund, 2010, s. 4). Med dette vert det meint at det nynorske skriftspråket er eit skriftspråk basert på fleire av dialektene som ein fann i Noreg på 1800-talet.

Jamstillingsvedtaket førte med seg ei sidestilling av nynorsk og bokmål både som offisielt språk og som opplæringsmål i skulen (Eiksund, 2010, s. 5). Dette vil seie at ein finn elevar med både nynorsk og bokmål som hovudmål i dagens norske skulesystem. Nynorsk og bokmål vert ikkje knytt direkte til landsdelar, og ein kan sjå at desse vert brukt om kvarandre fleire stadar i landet (Jansson, 2011, s. 16). Likevel ser ein at storparten av nynorskbrukarane høyrer til på Vestlandet, medan storparten av bokmålsbrukarane høyrer til i andre landsdelar (Jansson, 2011, s.16). Det er samstundes ikkje like mange elevar som har nynorsk som bokmål som hovudmål i Noreg i dag. I fylgje tal frå Grunnskolens Informasjonssystem sine undersøkingar for skuleåret 2016/2017 hadde 76 549 av totalt 629 288 elevar nynorsk som hovudmål i grunnskulen (Utdanningsdirektoratet, 2017). Dette svarar til om lag 12,16% av dagens elevar i grunnskuleopplæringa, og talet har gått nedover dei siste åra. Dette talet var til dømes 16,4% i 1995/1996 (Utdanningsdirektoratet, 1995-1996).

Sjølv om nynorsk og bokmål offisielt er jamstilte målformer i det norske språket bør det likevel vurderast om dette er ei reell jamstilling. I Stortingsmelding nr 35 (Det kongelege kyrkje- og kulturdepartementet, 2008, s. 34) vert det blant anna peika på at nynorsk ikkje er jamstilt når det gjeld bruksområde, og at blant anna *Mållova* (*Lov om målbruk i offentlige teneste*) skal vere med på å styrke nynorsken si stilling. Det vert vidare i Stortingsmeldinga poengtert at nynorsken si stilling som bruksspråk ikkje har ein fullverdig posisjon på lik linje som bokmål, ettersom denne målforma ikkje er like dominerande på landsbasis (Det kongelege kyrkje- og kulturdepartementet, 2008, s. 195).

I dag har nynorsk skriftspråk «ei meir grunnfesta juridisk og politisk stilling i det norske samfunnet enn nokon gong tidlegare» (Nordal, 2011, s. 109). Nordal viser òg til at storparten av elevane i landet får opplæring i både nynorsk og bokmål i skulen. Ut frå dette skulle nynorskelevane og bokmålselevane truleg hatt rimeleg like føresetnad. Bjørhusdal (2016, s. 190) viser derimot til at ein nøytral språkpolitikk er urettferdig fordi tilhøva for dei to målformene ikkje kan samanliknast. Ho peikar på at ein ser at nynorsk prosentvis har gått tilbake heilt sidan 2. verdskrig, og at ein i dag òg ser at presset frå andre språk er større enn

nokon gong. Mellom anna viser Sallabank (2012, s. 100) at ein i dag opplever massiv språkkontakt som eit resultat av migrasjon og global mediekultur. Dette ser ein ofte resulterer i eit språkskifte til majoritetsspråk, og dermed fører til tap av språk over heile verda. Den norske språksituasjonen kan naturleg nok bli prega av dette.

Bjørhusdal (2014) peikar i si doktorgradsavhandling på at språkskifte og språkforvitring vert drøfta i *Stortingsmelding nr 35: Mål og meining* (2007-2008). I denne Stortingsmeldinga vert det blant anna vist til at det er «uheldig og uakseptabelt om brukarar forlet nynorsken som utslag av dominans» (Det kongelege kyrkje- og kulturdepartementet, 2008, s. 78). Bjørhusdal viser her til at det vert fokusert på jamstilling og likebehandling av dei to målformene, og at det dermed ikkje vert gjort noko særleg ut over dette (Bjørhusdal, 2014, s. 482). Ho stiller spørsmålet:

Men, kan ein spørje, kva om summen av alle frie, individuelle val innanfor ein førestilt ‘reell valfridom’ likevel fører til at nynorsk er på retur og dermed framleis går andre vegen enn det dei overordna målsetnadene om at nynorsk må styrkjast, vil?

(Bjørhusdal, 2014, s. 482)

Her problematiserer Bjørhusdal at ein reell valfridom vil kunne gå ut over dei målsetnadane ein har hatt om å styrkje nynorsken. Ein slik nøytral språkpolitikk vil dermed kunne verke negativt inn på nynorsken, fordi ein ikkje tek omsyn til at nynorsken ikkje stiller likt med bokmål i denne samanheng.

2.5 Nynorsk i skulen

I 1892 vart ordninga med hovudmål og sidemål i skulen innført (Askeland, 2014, s. 330). Med denne innføringa vart det opp til skulestyra å avgjere målform for elevane på folkeskulen. Det vart vidare bestemt at ein skulle ha skriftleg undervisning i hovudmål, og leseundervisning i sidemål (Askeland, 2014, s. 330). Dette vart i seinare tid også innført i gymnasiet, i 1907. Frå 1935 vart det innført skriftleg undervisning i begge målformene, og seinare vart det også innført skriftleg opplæring for alle elevar i heile landet (Askeland, 2014, s. 331).

Bruk av lærebøker står sentralt i norsk skule (Skjelbred, 2010, s. 97), og frå 2010 vart det vedteke at det berre er tillate å bruke læreverk som ligg føre på begge målformer samstundes (Utdanningsdirektoratet, 2010). Dette skal sikre nynorskelevane tilgang på læremiddel på eiga målform.

Ein bør òg sjå nærmare på bruken av omgrepsbruken i skulen. Omgrepa hovudmål og sidemål har i stor grad vorte brukt i skulen (Jansson, 2011, s. 17). Dette ser ein igjen i ulike læreplanar gjennom tidene. I nyare læreplanar har omgrepa hovudmål og sidemål i stor grad vorte bytta ut med nynorsk og bokmål. Dette såg ein delvis i L97, og i Kunnskapsløftet (LK-06) har denne omgrepsbruken vorte innarbeidd i læreplanen (Skjøngh, 2011, s. 75). Ettersom mange tenkjer på sidemål som nynorsk, kan det å bruke omgrepa nynorsk og bokmål kanskje vere positivt i læreplanane. Truleg kan ein seie at fleire har negative assosiasjonar til omgrepa hovudmål og sidemål, og at det difor kan vere positivt å trekke dei ut frå læreplanane i skulen.

Språkopplæring står sentralt i skulesystemet, og målet for skulane skal vere å vidareutvikle tospråkleg kompetanse (Skjøngh, 2011, s. 42). Med dette så vert det meint at elevane skal verte kompetente språkbrukarar av både nynorsk og bokmål. Ein ser likevel ofte at dette vert praktisert ulikt frå skule til skule, og at språkopplæring i nynorsk og bokmål òg kan vere ulikt etter kva som vert rekna som hovudmål og sidemål i området. Blant anna peikar Skjøngh (2011, s. 43) på «ei sterkare vektlegging av arbeid med nynorsk for elevar med bokmål som opplæringsspråk fordi dei ofte har lite og avgrensa erfaring med nynorsk». Ho poengterer vidare at opplæring i bokmål for nynorskelever ikkje i like stor grad treng å bli vektlagd, ettersom desse elevane i stor grad møter bokmål naturleg i kvardagen sin.

Elevane med nynorsk som hovudmål veks opp i eit bokmålsdominert samfunn. Dermed vil dei truleg lære bokmål og nynorsk parallelt. Ein kan då stille spørsmål om det er ein fordel eller ei ulempe å vekse opp med to ulike skriftspråk på denne måten. Vangsnæs & Söderlund (2015, s. 102) viser til at tospråklegheit tidlegare vart sett på som ei byrde for små barn, men at denne oppfatninga har endra seg i seinare tid. Det har difor vorte argumentert for at barna må få konsentrere seg om eitt språk av gangen, slik at dette ikkje vert ei byrde. Forskinga peikar i fylge Vangsnæs & Söderlund (2015, s. 102) i dag andre vegen, mot at tospråklegheit fører med seg ei rekke fordelar, både språkleg og intellektuelt.

Om den norske situasjonen kan reknast som ein tospråkssituasjon bør òg vurderast. Vangsnæs & Söderlund (2015, s. 108) viser til at sjølv om nynorsk og bokmål vert rekna som to varietetar av same språk, vil ein likevel kunne argumentere for at avstanden dei imellom kan føre til at ein kan rekne dette som tospråklegheit. Ein ser ulikskapar mellom nynorsk og bokmål, på lik linje som mellom til dømes norsk og svensk eller dansk. «På bakgrunn av dette er det ikkje urimeleg å sjå føre seg positive tospråkseffektar også ved den tidlege tileigninga

og meistringa av både nynorsk og bokmål som nynorskelevar oppnår» (Vangsnes & Söderlund, 2015, s. 110). Her hevdar dei at nynorskelevane truleg kan oppnå tospråksfordelar ved parallell læring av nynorsk og bokmål.

Bialystok (2008, s. 3) peikar på at tospråklegheit ikkje berre er knytt til fordelar for språkleg utvikling, men at det òg kan medføre fordelar for kognitive ferdigheiter. I fylgje nyare forsking har ein funne kognitive fortrinn blant fleirspråklege, samanlikna med einspråklege barn på same alder (Bialystok, 2001). Dersom ein ser dette i samanheng med språksituasjonen til elevar i Noreg, vil ein dermed kunne tru at ei opplæring i begge skriftspråka kan føre med seg både språklege og kognitive fordelar for dei det gjeld.

Den norske språksituasjonen gjer at nynorskelevane tidleg vert eksponert for både bokmål og nynorsk. Som Bialystok (2001) peikar på kan fleirspråklegheit føre med seg positive konsekvensar både språkleg og intellektuelt. Ut frå dette kan det sjå ut som at nynorskelevane sitt møte med både nynorsk og bokmål kan vere ein fordel for dei. Nynorskelevane vert eksponert for bokmål gjennom majoriteten av det som møter dei i samfunnsbiletet, samstundes som dei får opplæring i, og møter nynorsk, på andre arenaer. På denne måten får elevane med nynorsk som hovudmål tilgang på ein tospråkssituasjon, som ikkje ligg like tilgjengeleg for elevane med bokmål som hovudmål. Det gjer at ein kan stille spørsmål ved om bokmålselevane kanskje òg burde bli presenterte for nynorsk i større grad på eit tidlegare tidspunkt i opplæringa, på same måte som nynorskelevane vert presentert for bokmål.

Samstundes kan ein òg stille spørsmål om kvifor elevane skal lære nynorsk, når bokmål møter dei i så stor grad i kvardagen. Nynorskelevane nærast badar i bokmål på ulike arenaer, og ein ser at det meste av modelltekstar som elevane møter er skrive på denne målforma.

Nynorskelevane vil ha gode mogelegheiter til å utvikle bokmålskompetansen sin gjennom dette møtet, noko som gjer at elevane i prinsippet truleg kunne ha nytta bokmål som målform. På den andre sida kan ein argumentere med Vangsnes & Söderlund (2015, s. 110) si utsegn som peikar mot at tospråklegheit er ein fordel for elevane, ikkje ei ulempe. Nynorskelevane oppnår ein tospråkskompetanse som gjer dei til kompetente språkbrukarar som kan sjonglere mellom ulike målformer i ulike kontekstar. I tillegg ser dette ut til å skape fordelar for kognitiv og språkleg utvikling for dei det gjeld, slik Bialystok (2001) peikar på. Ein kan difor sjå på nynorskelevane sin språksituasjon som eit springbrett for utvikling av språklege og kognitive ferdigheiter.

2.5.1 Retten til å ha nynorsk som opplæringsmål

Lov om grunnskulen og den vidaregåande opplæringa (Opplæringslova) av 1998 tek føre seg val av målform i §2-5. Der står det lovfesta at:

Kommunen gir forskrifter om kva målform som skal vere hovudmål i dei enkelte skolane. Hovudmålet skal nyttast i skriftleg opplæring og i skriftleg arbeid. Frå og med 8. årstrinnet vel elevane sjølv kva skriftleg hovudmålform dei vil bruke.

(Opplæringslova, 1998, §2-5)

Dette vil seie at elevar frå 1. til 7. årssteg har hovudmålsopplæring i den målforma som kommunen har valt, medan ein frå 8. årssteg og ut vidaregåande står fritt til å velje den målforma ein sjølv ynskjer som opplæringsmålform. Det er likevel viktig å poengtere at elevane heile vegen skal ha opplæring i begge målformer.

2.5.2 Nynorsk i vidaregåande opplæring

Opplæringslova §2-5 kan dermed opne for eit eventuelt skifte av målform for dei som ynskjer dette etter 7. årssteg. I vidaregåande opplæring vil elevane stå fritt til å velje kva målform dei ynskjer som hovudmål. Dette har ført til at fleire har sett nærmere på korleis elevar nyttar seg av denne mogelegheita.

I samband med si masteravhandling i 2014 gjennomførte Øvrelid ei undersøking om språkskifte på tre vidaregåande skular i Møre og Romsdal fylkeskommune. Her undersøkte ho korleis elevane nytta fridomen til å fritt velje hovudmål. Resultata frå undersøkinga viser at mange elevar skiftar frå nynorsk til bokmål som hovudmål på dei to vidaregåande skulane Fagerlia og Molde, medan nynorskelevane ved Volda vidaregåande skule i stor grad held på nynorsken som målform (Øvrelid, 2014, s. 61). 20% av nynorskelevane har byttet målform mellom barneskulen og vidaregåande skule ved Molde VGS (38 av 187 elevar), 32% ved Fagerlia VGS (64 av 200 elevar) og 4% (5 av 113) ved Volda VGS (Øvrelid, 2014, s. 58-61). Dette viser eit høgt tal på elevar som har endra målform frå nynorsk til bokmål i løpet av skuletida si ved dei to skulane som Øvrelid omtalar som skular i randsonene, medan elevane ved Volda VGS endrar målform i mindre grad enn dei andre (Øvrelid, 2014, s. 58). Øvrelid peikar blant anna på at elevane på Volda VGS i liten grad vert påverka av elevar med bokmål som hovudmål, medan ein på dei to andre skulane har ein større del bokmålsbrukarar (Øvrelid, 2014, s. 64).

Språkskifte blant nynorskelevar er dermed ikkje eit ukjent fenomen. Nordal (2011, s. 111) peikar på at mange av nynorskelevane både kan, og somme tider må, skifte skriftspråk til bokmål etter fullført vidaregåande opplæring. Dette gjer at det vert ekstra viktig å gje desse elevane både tid og mogelegheit til å reflektere over eige språkval og eigen ståstad med tanke på val av framtidig skriftspråk. Her kan språkopplæringa i vidaregåande skule vere sentral. Valet av framtidig målform bør vere fritt, ikkje styrt av forventningar og krav. Men Nordal viser til at dagens jamstilling ikkje er så reell som ein skulle ynskje gjennom jamstillingsvedtaket. Blant anna er det ikkje lagt like mykje til rette for at bokmål og nynorsk skal fungere og bli godeke på lik linje i samfunnet elles (Nordal, 2011, s. 11). Ei slik reell jamstilling meiner ho dermed ikkje er eksisterande i dag.

Summen av desse to studiane indikerer at mange nynorskelevar fleire gongar vert nøydd til å ta stilling til sitt val av hovudmål. Det kan sjå ut som at språkskifte skjer både i løpet av skuletida, men òg etter fullført vidaregåande opplæring. Dette kan vere påverka av faktorar som forventningar, krav og mangel på tilrettelegging for bruk av nynorsk, men òg som resultat av påverknad frå bokmål på ulike arenaer.

2.6 Språkleg identitet

Identitet er i fylgje Mæhlum (2008, s. 107) eit komplekst og dobbelt omgrep. Ho viser til både ein personleg og ein sosial identitet, og poengterer at identitetsomgrepet kan tolkast på fleire ulike måtar. Også Walton (2015, s. 24) problematiserer identitetsomgrepet når han diskuterer ein eventuell nynorsk identitet. Han peikar på at identiteten har to dimensjonar: den vertikale og den horisontale. Med dette meiner han at identitet på den eine sida tyder å vere «det same som, eller lik på den eine sida seg sjølv over eit tidsmessig lengdesnitt, altså å vere seg sjølv lik, som vi seier» (Walton, 2015, s. 24). Samstundes vil identitet òg vere ein sosial storleik, og dermed henge saman med det han peikar på som sosialt opphav eller sosiale samanhengar. «Å ha ein identitet vil dermed også seie ikkje berre å vere seg sjølv lik, men å vere lik nokre andre, eller å vere så ulik nokre andre at identiteten oppstår i gapet mellom individet og det så å seie fråverande kollektivet, eller dei andre» (Walton, 2015, s. 25).

I fylgje Walton (2015, s. 27) slit språklege minoritetsidentitetar i motvind, men at òg nokre av desse vil styrkje seg i denne vinden. Han viser til at minoritetssituasjonen kan føre til at dei personane det gjeld, ser på bokmål og nynorsk som sterke identitetsmarkørar, og at dette faktisk kan føre til at dei vil bli viktige faktorar i identitetsdanning for dei. Han legg ikkje

skjul på at det òg kan tenkast at somme vil vere meir likegyldige til situasjonen rundt målformene, og at ein dermed ser at nokre vil velje løysingar som skapar minst mogeleg problem for dei sjølve.

Vidare peikar Walton på at språklege minoritetar ofte slit med at majoriteten opplever minoritetsspråket som eit språkleg hinder for kommunikasjon, rett og slett fordi dei ikkje kan det. Men Walton (2015, s. 25) viser til at nynorsken ikkje representerer noko språkleg hinder, og at dette i så fall berre vil vere marginalt. Han peikar likevel på at fleire nynorskbrukarar vekslar mellom nynorsk og bokmål i ulike samanhengar der mållova ikkje pliktar dei til å gjere det. Ein tredjedel av nynorskbrukarane vekslar, medan dei to andre er konsekvente nynorskbrukarar (Walton, 2015, s. 25).

Walton gjer eit forsøk på å tolke kvifor så mange av nynorskbrukarane vel å skifte målform og gå bort frå den nynorske identiteten. Han stiller spørsmål ved om «samfunnet gjennom skuleverket, nynorskinstitusjonane og media produserer ein identitet for nynorskskrivande ungdom som er så lite attraktiv at halvparten av dei ved første høve vil kaste han av seg?» (Walton, 2015, s. 26). Han peikar òg på demografiske endringar som sentraliseringstendensar som mogelege faktorar for endring i nynorskbruken.

Samanhengen mellom språk og identitet har òg Eiksund (2015, s. 37) peika på i sitt arbeid. Han viser til at unge nynorskbrukarar er på jakt etter eigen språkleg identitet, men at det kan vere særleg vanskeleg for nynorskbrukarar å finne denne identiteten. Når han viser til språkleg identitet skil han mellom at «identiteten kan representere kjernen – essensen av kva ein er, eller han kan vere ein sosial konstruksjon – summen av påverknadane utanfrå» (Eiksund, 2015, s. 37). Han skil òg mellom det å vere, å ha og å søkje identitet (Eiksund, 2015, s. 38-39). Det er ikkje nødvendigvis slik at alle er klare over og har vurdert sin identitet som nynorskbrukarar. Men når ein er i mindretal, slik som nynorskbrukarar er i Noreg, vert ein ofte minna på at ein er i mindretal. Eiksund seier at ein ved å velje å vere nynorskbrukar viser at ein ikkje tek passivt del av majoriteten, men heller identifiserer seg med eit mindretal av språkbrukarane i landet. «Ein vel å *ha identitet* i staden for passivt berre å *vere identiteten*» (Eiksund, 2015, s. 39) Og dette kan igjen føre til mogelegheiter for ein meir medviten nynorsk identitet (Eiksund, 2015, s. 46). Han peikar på at den nynorske identiteten kan fungere som eit samlande identitetsmerke fordi alle nynorskbrukarar er under press (Eiksund, 2015, s. 46). Her viser han altså til at ei kjensle av press frå ulike kantar kan føre til at den nynorske identiteten vert sterkare, i staden for å bli svekka av presset utanfrå.

Samla sett så kan ein sjå at å snakke om ein felles nynorsk identitet kan vere svært komplekst. Både Eiksund (2015) og Walton (2015) viser til at identitetsomgrepet er innfløkt, og at situasjonen gjer at personar ser på dette på ulike måtar. Begge viser til at nynorsken som identitetsmerke kan verte styrkja av situasjonen, ettersom det kjem tydelegare fram at målforma kan vere ein del av ein identitet blant nynorskbrukarar.

2.7 Haldningar til nynorsk

I mi undersøking ynskjer eg å byggje vidare på viktig arbeid som allereie er gjort innanfor dette feltet. Det har tidlegare vorte forska mykje på haldningar til nynorsk, særleg innanfor forsking på nynorsk som sidemål. Nynorsk som hovudmål har òg ført til forsking. Her finn ein mykje interessant og verdifullt arbeid som kan ligge til grunn for vidare studiar innanfor feltet. Blant anna har det vorte gjort viktig arbeid innanfor forsking på haldningar til nynorsk hjå både elevar og lærarstudentar.

Eiksund gjennomførte i 2010 ei komparativ undersøking av lesevanane blant ungdom på Sunnmøre og i Trøndelag. Denne undersøkinga viste blant anna at desse ungdommane opplevde bruksverdien til nynorsken som avgrensa (Eiksund, 2010, s. 115) og at ungdommane i særsliteng grad les nynorsk (Eiksund, 2010, s. 107). I denne studien vart både elevar med nynorsk og bokmål som hovudmål brukt som informantar. Han viser òg til ein studie gjennomført av Vidar Mørk i samband med boka *Hjartespråk og skriftmål* frå 1983. Her trekkjer Mørk fram at nynorskbrukarar gjer mykje på premissane til bokmål, og det fører til at dei ofte har eit nærrare forhold til skriftspråket sitt enn bokmålsbrukarar (Eiksund, 2010, s. 75). Dette viser Eiksund til som eit resultat av at nynorskbrukarar stadig vert gjort merksame på at deira skriftspråk skil seg ut i eit bokmåldominert Noreg (Eiksund, 2010, s. 75).

I si undersøking brukar Mørk (1983) omgrepet *hjartespråk*. Hjartespråket er det språket ein tileigner seg som ungdom, og kan definerast som «Det talemålssystemet som dominerte i det språkmiljøet der personen hadde oppveksten sin» (Mørk, 1983, s. 44). Han viser til at talemålet vi tileigner oss når vi er unge vil henge saman med personlegdomen vår, uansett om vi brukar det i større eller mindre grad seinare i livet (Mørk, 1983, s. 44). Mørk peikar dermed på språk som ein viktig del av eit individ sin identitet.

Proba-rapporten *Undersøkelse av nynorsk som hovedmål* frå 2014 (Proba samfunnsanalyse, 2014, s. 57), utarbeidd etter oppdrag frå Utdanningsdirektoratet, tek føre seg årsakene til at elevar endrar målform frå nynorsk til bokmål. Rapporten viser blant anna til bokmålspåverknad som ein sentral årsak til at mange vel å byte målform. Elevane vel hovudmål med bakgrunn i eit ynskje om å ha eit skriftspråk som vert opplevd som «et arbeidsverktøy som fungerer for dem i hverdagen». Rapporten peikar òg på at dei elevane som vel å halde på nynorsk som hovudmål grunngjev dette valet med at denne målforma viser kvar dei kjem frå og er ein del av deira identitet (Proba samfunnsanalyse, 2014, s. 47). Likevel opplever desse elevane ein del utfordringar, som blant anna er knytt til lite eksponering av nynorsk i kvardagen.

Også Anderson har forska på haldningar til nynorsk. Dette gjorde ho blant anna i undersøkinga *Nynorskkompetanse og haldningar hjå studentar i «nynorskland»* frå 2007. I undersøkinga såg ho nærmere på lærarstudentar på allmennlærarutdanninga sin nynorskkompetanse og kopla dette opp mot haldningane studentane hadde til nynorsk (Anderson, 2007, s. 24). Utvalet i undersøkinga var sett saman av lærarstudentar som kom frå ulike fylke, men som studerte på allmennlærarutdanninga på Høgskulen i Sogn og Fjordane. Resultata frå undersøkinga viste at det var ein samanheng mellom det å skåre lågt på nynorskkompetansen og det å ha negative haldningar til nynorsk (Anderson, 2007, s. 28). Ho peika òg på at ho ikkje kunne sjå nokon særleg samanheng mellom foreldra si innstilling og studentane si eiga innstilling til nynorsk, men viser til at desse resultata er nokså usikre. Dette fordi det er studentane sjølve som har svara på korleis foreldra stiller seg til dette (Anderson, 2007, s. 28). Ho avslutta undersøkinga med desse orda:

Elevane treng lærarar som kan gje dei god ballast både når det gjeld opplæring i det nynorske skriftspråket og innstillinga til det. Satsing på skikkeleg nynorskopplæring som vert formidla av positivt innstilte lærarar, er viktig for at det nynorske skriftspråket skal kunna sjå lyst på framtida

(Anderson, 2007, s. 30).

På same måte som Anderson, er også Budal (2015, s. 92) oppteken av haldningar til nynorsk. Ho viser til at det er stor semje rundt behovet for ei haldningsendring dersom elevar skal lære seg nynorsk, som for storparten av elevane i norsk skule vert rekna som sidemål. Ho meiner difor at ein må gje elevane dei verktya dei treng for å kunne skaffe seg kunnskap om denne målforma. Ei slik haldningsendring vil seie «å bryta det relativt vanlege mønsteret av

oppfatningar om dei to skriftspråka våre generelt, men nynorsken spesielt, og slik få individua til å handla eller reagera på nye måtar» (Budal, 2015, s. 97).

Ein tendens er at fleire viser sterke meiningar og negative haldningar til nynorsk. Dette kjem ofte frå personar med bokmål som målform, og ein kan sjå at fleire kjem med svært negative kommentarar. Nordal (2011, s. 111) viser til at mange av kommentarane er meint humoristiske, men at dei likevel kan opplevast som mobbing for nynorskbrukarar fordi det gjerne skjer gjentekne gongar.

2.8 Målfomsdebatten

Det er også i dag stort engasjement rundt bruken av dei to målfomene. Ein ser at dette er eit tema som dukkar opp i mediebiletet med jamne mellomrom, og i seinare tid har det mellom anna vorte mykje omdiskutert i samband med saka om sidemålsopplæring i skulen.

Nymark & Theil (2011, s. 256) viser til dømes til at medlemmar av Unge Høgre i Oslo-området har arrangert bokbål av nynorskbøker. Negative haldningar er ikkje uvaneleg, og nynorskbrukarane er gjerne i mindretal. Eiksund og Fretland har redigert boka *Nye røyster i nynorskforskinga*, og opnar innleiingskapittelet slik:

For nynorsk er i tillegg til å vere eit skriftspråk, ei målform, eit kommunikasjonssystem, òg eit identitetsmerke og ei kulturovering. Nynorsk er politikk, pedagogikk, metodikk og didaktikk. Nynorsk er resultatet av vilja og umedvitne val som har med kva som er norsk nasjonsbygging å gjere, men handlar også om makt og motmakt, om kulturell arroganse og norskfagleg tvang. Ved å bruke nynorsk tek ein gjerne stilling, og markerer til lesaren at ein handlar mot eit fleirtal.

(Eiksund & Fretland, 2015, s. 9)

Dei viser til at det er mange meiningar rundt nynorsk, og at intensiteten i debatten gjerne aukar i samband med regulering av skriftleg sidemål i skulen (Eiksund & Fretland, 2015, s. 9). Her ser ein igjen ein tendens til at språket er viktig i dagens samfunn.

2.9 Møtet med nynorsk i samfunnet

I løpet av det siste halve hundreåret har språket sin funksjon i samfunnet fått meir fokus i språkvitskapen (Nymark & Theil, 2011, s. 68). Nynorsken sin plass i samfunnet kan diskuterast, ettersom det ser ut til at bokmål vert brukt i majoriteten av det som møter oss i

samfunnet, gjennom blant anna massemedia. Ein kan då stille spørsmål om korleis dette påverkar elevane som har nynorsk som hovudmål.

Nymark & Theil (2011, s. 93) peikar også på at det ikkje er så rart at folk har problem med nynorsk når det meste dei les er på bokmål. Dette kan ein blant anna sjå i rikspressa, der det i særstak grad vert brukt nynorsk som skriftspråk. Vidare viser dei til at tiltak for å få meir nynorsk i media kan føre til at nynorsk vert opplevd som mindre vanskeleg.

Også Eiksund & Fretland (2015, s. 10) nemner mangelen på nynorskbruk utanfor skulen som ein mogeleg grunn til at mange oppfattar nynorsk som vanskeleg. Dei viser til at det fører til at dei ofte er i mot nynorsk, og viser mangel på motivasjon for å lære dette. Her vert motivasjon òg peika på som ein viktig faktor for å lære nynorsk (Eiksund & Fretland, 2015, s. 10). Walton viser til at førestillinga om at noko er vanskeleg er subjektiv. Dersom fleire personar oppfattar noko som vanskeleg, vil det skape ei førestilling om at det faktisk er vanskeleg (Walton, 2015, s. 29).

Ei anna relevant undersøking gjennomført av Askeland er gjort blant eit utval nynorskelever i vidaregåande opplæring i kjerneområdet for nynorsk i desember 2013 (Askeland, 2014, s. 334-335). Funna i denne undersøkinga avdekkjer blant anna at desse elevane opplevde at dei ikkje fekk opplæring i bokmål, og at dette truleg kom av at elevane vert lært opp gjennom møtet med bokmål i mediesamfunnet (Askeland, 2014, s. 336). Desse elevane poengterer at problema dukka opp når bokmålsbrukarar skal lære nynorsk. Fleire av nynorskelevane viser vidare til at nynorsk ligg naturleg for dei, og at dette er «ein del av dei» (Askeland, 2014, s. 336). Identiteten som nynorskbrukar vert òg peika på som eit viktig tema blant elevane som deltok i undersøkinga.

Elevar med nynorsk som hovudmål møter i større grad bokmål, ettersom dette ser ut til å vere det dominerande skriftspråket i samfunnet i dag. Det vil vere svært interessant å sjå nærmare på korleis dette påverkar elevar med nynorsk som opplæringsspråk, og om dei i nokon grad tilpassar seg etter denne dominansen. Blant anna peikar Berge (2005, s. 92) på at nynorskprosenten særleg går ned i møte med faglitteratur. At nynorsk ikkje er synleg i faglitteraturen, vil kunne ha konsekvensar for elevane si utvikling av eit medvite nynorsk språk på dette området.

(...) når fagskriving blir ein aktivitet som skal bli vurdert til liks med skriving i norskfaget, kjem domeneproblemet til syne i skriveopplæringa. Det seier seg sjølv at

nynorskelevar må ha store problem med å utvikle eit støtt normmedvit når nynorsk står så svakt i desse svært viktige faga.

(Berge, 2005, s. 92-93).

Også i arbeidslivet er det interessant å sjå nærmere på nynorsken sin status. I 2015 gjennomførte Språkrådet ei undersøking som tok føre seg bruken av bokmål og nynorsk hos statstilsette og språkbrukarar generelt. Dette vart utført som eit oppdrag frå Kulturdepartementet, og vart gjennomført i samarbeid med TNS Gallup/ Kantar TNS (Språkrådet, 2017, s. 124). Denne undersøkinga såg blant anna nærmere på bruken av målform i samband med arbeid. Her såg ein at 98% av dei statstilsette som nytta bokmål privat, òg brukte dette i jobbsamanheng. Berre 61% av nynorskbrukarane nytta nynorsk i jobbsamanheng der dei kan velje sjølve, medan 15% svara at dei då brukte bokmål. 24% av dei som var nynorskbrukarar privat peika på at dei varierte mellom dei to målformene i jobbsamanheng (Språkrådet, 2017, s. 124). Her peika Språkrådet på at ein kan sjå tendensar til at det skjer «ei sosialisering inn i eit bokmålsfellesskap på jobb, sjølv for tilsette som nyttar nynorsk privat: Dess fleire år i ei stilling, dess meir sannsynleg er det at den tilsette vel å bruke bokmål i arbeidet» (Språkrådet, 2017, s. 124). Her kan ein sjå at fleire av nynorskbrukarane vel å bruke bokmål som arbeidsspråk, sjølv om dei brukar nynorsk i andre samanhengar.

2.9.1 Domenetap for norsk språk?

Så langt har søkerlyset vore sett på nynorsken si stilling i forhold til bokmål. Samtidig viser Haave (2005, s. 83) at påverknaden frå engelsk språk er større enn nokon gong, og at dette fører til nye utfordringar for heile det norske språket. Dette ser ein at også Stortingsmelding nr. 35: *Mål og mening* (2007-2008) framhevar:

Norsk språk har ikkje lenger ein like sjølvsagd posisjon og status i det norske samfunnet som tidlegare. For alle folk er språket det viktigaste kulturuttrykket. Som kulturnasjon har vi difor ei plikt både overfor oss sjølve og verda elles å ta vare på vårt eige språk

(Det kongelege kyrkje- og kulturdepartementet, 2008, s. 14)

Dette fører til at det norske språket i dag må konkurrere med andre språk, og då særleg engelsk. Som Stortingsmeldinga peikar på, må ein difor i større grad ha fokus på å ta vare på det norske språket, slik at det ikkje vert erstatta av andre språk. Stortingsmelding nr. 35 viser òg særleg til engelsk språk som ei utfordring:

Engelsk har i dag vunne seg ein unik posisjon som vår tids internasjonale hjelpespråk. Det knyter seg difor så sterk prestisje til bruk av engelsk at både store og små nasjonalSpråk verda over møter stadig sterkare tevling frå engelsk også på sin eigen språklege heimemarknad»

(Det kongelege kyrkje- og kulturdepartementet, 2008, s. 15)

Bjørhusdal (2014, s. 301) viser i si doktorgradsavhandling til at påverknaden frå engelsk for alvor fekk fotfeste tidleg på 1990-talet. Fokus vart i større grad retta mot å forsvare norsk språk, både bokmål og nynorsk, frå denne påverknaden. Denne typen forsvar mot påverknaden frå eit anna språk kallar Bjørhusdal for aktivt språkvern eller språkstyrking (Bjørhusdal, 2014, s. 301).

I dag ser ein blant anna at engelsk vert brukt i stadig større grad i næringsliv, marknadsføring og innanfor massemedia. Dermed bør ein òg vurdere i kor stor grad dette kan føre til eit domenetap for heile det norske språket i tida framover. Stortingsmelding nr. 35 viser til at domenetap innanfor eit område vidare kan føre til ein smitteeffekt på andre samfunnsområde, og at dette i verste fall kan truge stillinga til det norske språket generelt (Det kongelege kyrkje- og kulturdepartementet, 2008, s. 15)

Eit viktig spørsmål i samband med dette har vore i kor stor grad dette vidare kan påverke nynorsken si stilling i samfunnet. Stortingsmelding nr. 35 peikar på at nynorsk allereie står svakt på dei arenaene som opplever størst domenetap mot engelsk språk (Det kongelege kyrkje- og kulturdepartementet, 2008, s. 195). Dermed vil truleg bokmål vere meir utsett for domenetap på desse områda. Ein kan sjølv sagt ikkje sjå bort i frå at domenetap innanfor fleire samfunnsområde kan føre til at også nynorsken si stilling kan verte truga. Her bør ein ha i tankane at heile det norske språket, både nynorsk og bokmål, vil kunne møte utfordringar knytt til domenetap også i framtida.

Ein ser òg at grensene mellom talemål og skriftspråk er i ferd med å bli viska ut. I si masteroppgåve i nynorsk skriftkultur såg Rotevatn på dialektbruk på Facebook blant elevar på Vestlandet. Undersøkinga viser at tre av fire brukar dialekt på sosiale medium (Rotevatn, 2014, s. 98). Elevane ser ut til å bruke dialekt på denne arenaen hovudsakleg fordi det er slik dei snakkar, og at dei her ynskjer å uttrykkje seg meir verbalt (Rotevatn, 2014, s. 98). Rotevatn kallar denne typen dialektbruk på sosiale medium for *snakkeskriving*, og viser til at elevane ser ut til å tilpasse språket etter både kanal og mottakar (Rotevatn, 2014, s. 99). Ho peikar òg på at sosiale medium kan bli plassert som ein mellomting mellom ein privat og ein

offentleg arena, og at det fører til «eit språk i spagaten» (Røtevatn, 2014, s. 99). Det kan sjølv sagt tenkast at denne forma for skriving seinare kan gjere seg meir gjeldande innanfor andre samfunnsområde òg.

3 METODE

I dette kapittelet vil eg først og fremst drøfte dei ulike metodiske vala som er gjorde i samband med denne studien. Her vil eg blant anna sjå nærmere på val av forskingsdesign, metodisk tilnærming og utval. I tillegg vil eg vurdere reliabilitet, validitet og generaliserbarheit. Til slutt vil eg vise til dei forskingsetiske vurderingane som har vorte gjort i samband med dette forskingsprosjektet.

3.1 Kvantitativ metode

I mitt arbeid med masteravhandlinga har eg nøyde vurdert kva forskingsdesign som ville vere føremålstenleg. Forskingsdesign er ein overordna plan for kva som skal undersøkast, korleis dette skal gjennomførast og kven ein skal forske på (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2010, s. 73). Det er svært viktig at dei ulike delane samsvarar med kvarandre, og difor er designet utarbeidd med utgangspunkt i tema og problemstilling for studien. Eit solid design kan fungere som ei rettesnor i forskinga. Her har det vore viktig å fokusere på kva som var formålet med studien, og dermed velje design ut frå dette. Vidare utarbeidde eg ein forskingsplan, som har styrt arbeidet gjennom heile forskingsprosessen.

Ut frå forskingsinteressa såg eg det som mest føremålstenleg å bruke kvantitativ metode i denne studien. I metodelitteratur vert gjerne kvalitativ og kvantitativ forsking sett opp mot kvarandre. Kvalitativ forsking har gjerne som mål å kome fram til djupnekunnskap og heilskapleg forståing av få einingar, medan målet i kvantitativ forsking er å hente inn kunnskap om omfang og utbreiing blant større utval (Thornquist, 2003, s. 202). Målet med studien har vore å kartleggje haldningar og språkleg identitet blant nynorskelevar, og det har då vore viktig å inkludere eit større utval av elevane med nynorsk som hovudmål. Det ville vere svært interessant å gje fleire nynorskelevar eit talerøyr og mogelegheit til å uttrykkje sine haldningar rundt eiga målform. Ut frå dette valde eg difor å gjennomføre ei spørjeundersøking blant elevar med nynorsk som hovudmål. Ved bruk av spørjeskjema kan ein hente inn data frå eit større utval av informantar i løpet av kort tid (Befring, 2015, s. 77). Eg har ønskt eit så breitt utval som mogeleg innanfor ramma av ei masteravhandling, og har difor vurdert spørjeundersøking til å vere mest føremålstenleg framgangsmåte. Målet i denne studien har vore å sjå nærmere på variasjonane i opplevingane, noko ei spørjeundersøking truleg vil kunne fange opp.

3.1.1 Kvantitativ metode med både kvantitativ og kvalitativ analyse

Sjølv om framgangsmåten i forskingsdesignet mitt har vore kvantitativt, har eg likevel kunne dratt nytte av kvalitative metodar under analysen av datamaterialet. Ei kvalitativ tilnærming til feltet kan bestå av ulike framgangsmåtar, men som regel vert denne forma for datainnsamling knytt til ei nærmere kontakt mellom forskar og informant. Bakgrunnen for denne kontakten er motivasjonen om å kome nærmere på fenomenet og oppnå større forståing (Thagaard, 2010, s. 11). Denne nærmere kontakten er ikkje etablert i mitt prosjekt, men eg har likevel kunne studert fenomenet nærmere gjennom dei opne spørsmåla i spørjeskjemaet. Dette har gjeve meg mogelegheit til å kombinere kvantitative og kvalitative framgangsmåtar i analyseprosessen. Dei prekoda spørsmåla inneheldt faste svaralternativ, og ville difor kunne bli analysert gjennom kvantitative framgangsmåtar. Her kunne svara bli lagt inn i eit dataanalyseprogram for vidare analyse. I dette forskingsprosjektet vart SurveyXact sitt dataanalyseprogram nytta.

Svara på dei opne spørsmåla har blitt analysert kvalitativt. Svara på desse spørsmåla var ikkje prekoda, og dermed kunne dei ikkje målast innanfor slike kategoriar. I kvalitativ metode vil det vere føremålstenleg å først gå gjennom datamaterialet for å skaffe seg eit oversiktsbilete (Befring, 2015, s. 113). Ettersom svara på desse spørsmåla allereie var plassert i kategoriar i samband med den tematiserte inndelinga av spørjeskjemaet vart det truleg enklare å skaffe seg dette oversiktsbiletet, enn det ville ha vore ved bruk av til dømes intervju. Vidare gjekk eg gjennom alle svara og sorterte desse.

3.1.2 Mixed methods

Spørjeundersøkinga inneheld både opne og prekoda spørsmål, og det er difor rimeleg å vurdere om undersøkinga dermed bør bli rekna som eit mixed methods design. Det er omdiskutert i forskingsmiljøet om eit spørjeskjema med både opne og prekoda spørsmål kan reknast som mixed methods, ettersom dette har vore innhenta kvantitativt, medan det inneheld både kvalitativt og kvantitativt datamateriale. Ved bruk av ein kombinasjon av opne og prekoda spørsmål vil ein i etterkant måtte analysere både kvalitativt og kvantitativt.

Mixed methods research is an approach to inquiry involving collecting both quantitative and qualitative data, integrating the two forms of data and using distinct designs that may involve philosophical assumptions and theoretical frameworks. The core assumption of this form of inquiry is that the combination of qualitative and quantitative approaches provides a more complete understanding of a research problem than either approach alone.

(Creswell, 2014, s. 4)

Sjølv om mitt forskingsprosjekt krev både kvalitativ og kvantitativ analyse av datamaterialet treng det likevel nødvendigvis ikkje om å kategoriserast som mixed methods. Dette fordi datamaterialet vart innhenta ved ein kvantitativ framgangsmåte, og difor kan kategoriserast som eit kvantitativt forskingsdesign. Om eg hadde bygd ut spørjeskjema med djupneintervju av eit utval av informantane, hadde saka sett annleis ut. Eg har difor valt å vurdere designet mitt som kvantitativt, men supplert med kvalitative element.

3.2 Spørjeundersøkingar

Ei spørjeundersøking er ein strategi for å samle inn informasjon frå eit større utval ved hjelp av eit heilt eller delvis strukturert spørjeskjema. Spørsmåla vil då bli presentert på same måte til alle personar som deltek i undersøkinga, og svarkategoriane vil i stor grad vere oppstilt på førehand (Laundsø, Olsen & Rieper, 2011, s. 93). Med dette så vert det meint at ein samlar inn data gjennom bruken av eit standardisert spørjeskjema, slik at alle informantane får dei same spørsmåla stilt på same måte. I fylgje Ringdal (2013, s. 197) kan spørjeundersøkingar bli gjennomført ved tre typar datainnsamlingsteknikkar: Besøksintervju, telefonintervju og sjølvutfyllingsskjema. I dette forskingsprosjektet har eg valt å stille spørsmåla gjennom eit digitalt sjølvutfyllingsskjema. Fordelen med denne typen datainnsamling er at ein blant anna kan garantere informantane absolutt anonymitet (Ringdal, 2013, s. 198). Likevel må ein vurdere om ein kan garantere at anonymiteten er absolutt, blant anna grunna risiko for mogelegheit til å spore IP-adresser ved digitale undersøkingar. Denne utfordringa vert drøfta nærare i kapittel 3.8.3: Anonymisering. Ei anna utfordring med denne typen undersøkingar er om ein kan stole på at informantane svarer fullstendig ærleg på spørsmåla som vert stilt. Dette er ei usikkerheit ved fleire metodar innanfor forsking, fordi ein ikkje kan styre kva informantane vel å dele av informasjon.

Undersøkinga har vore gjennomført som ei tverrsnittundersøking. Det vil seie at ein nyttar datamateriale som er henta inn på eit bestemt tidspunkt, eller eventuelt ei kort og avgrensa tidsperiode (Johannessen, Tufte & Christoffersen, 2010, s. 74). Den digitale spørjeundersøkinga vart gjort tilgjengeleg under ei avgrensa tidsperiode på 3 veker, og alle informantar fekk mogelegheit til å svare på undersøkinga berre ein gong. Ei tverrsnittundersøking vil gje eit innblikk i informantane si oppleveling her og no, og ein vil difor ikkje kunne seie noko om utviklinga av denne opplevelinga over lengre tid. Ei slik undersøking vil berre vere eit bilet av fenomenet ein studerer akkurat under dette tidspunktet

(Johannessen et al., 2010, s. 74). Dette gjer at ein må vere svært forsiktig med å trekke konklusjonar om korleis noko har utvikla seg over tid, fordi ein ikkje har mogelegheit til å sjå om denne utviklinga stemmer overeins med røynda.

3.2.1 Spørsmåla

Ei spørjeundersøking kan innehalde ulike typar spørsmål. Blant anna er det vanleg å skilje mellom opne og lukka spørsmål i eit spørjeskjema. Opne spørsmål er spørsmål der respondentane sjølv står fritt til å formulere svara sine slik dei ynskjer, utan å måtte ta omsyn til faste svaralternativ (Ringdal, 2013, s. 200). Med lukka spørsmål vert det meint at ein har spørsmål med fastlagde svaralternativ som respondentane kan velje mellom. Dette kallar ein gjerne for *prekoda* spørsmål (Johannessen et al., 2010, s. 259).

I mitt spørjeskjema har eg brukt ein kombinasjon av dei to spørsmålstypene. Dei prekoda spørsmåla vil kunne opne for samanlikning mellom svara til dei ulike respondentane. Samstundes ynskja eg å supplere med mogelegheiter for at respondentane skulle få utdjupa svara gjennom ulike opne spørsmål. Målet med dette var å skaffe eit rikt datamateriale som kunne gje grunnlag for samanlikning, samstundes som eg fekk meir personlege svar og tilbakemeldingar frå informantane der dette kunne vere føremålstenleg. Studien tek opp komplekse tema som haldningar og språkleg identitet, og ein kombinasjon av ulike spørsmål har vore viktig for å kartlegge desse fenomena.

Det å forske på haldningar er komplisert fordi det er psykologiske disposisjonar som vi berre har tilgang til via respondenten sine utsegn eller handlingar, og i mitt tilfella avgrensar dette seg til personlege formuleringar og utsegn. I innleiingskapittelet viser eg også korleis eg har operasjonalisert Befrings tre faktorar; åferd, meningar og verdiprioriteringar inn i dei tre kategoriane identitet, nynorsk i kvardagen og nynorsk i framtida. Haldningar knytt til desse tre aspekta er dermed søkt å finne gjennom dei ulike spørsmåla i spørjeundersøkinga. På dei prekoda spørsmåla har eg òg fleire stadar nytta Likerts-skala med graderte svaralternativ. Likerts-skala er svært mykje brukt i spørjeundersøkingar og graderer svara til respondentane gjerne frå einig til ueinig (Ringdal, 2013, s. 206). Skalaen har vorte nytta i samband med framlegg av ulike påstandar som elevane skulle vurdere seg samd eller usamd i. I denne studien kryssa respondentane av blant sju svaralternativ: heilt samd, ganske samd, litt samd, verken samd eller usamd, litt usamd, ganske usamd og heilt usamd. Her kunne ein vurdert å nytte svaralternativ, ettersom det kan gjere det vanskeleg for respondentane å velje kvar på skalaen dei skal plassere seg. Samstundes ville færre svaralternativ kunne ført til at ein del av

breidda i svara forsvann. Hovudproblemet med ein slik skala er at ein kan risikere at respondentane vert inviterte til å svare forenkla, altså å svare det same på spørsmål som er av same type (Ringdal, 2013, s. 206). For å unngå at elevane skulle krysse av på same alternativ på alle påstandane, vart det lagt fram både påstandar som kunne bli oppfatta negativt og påstandar som kunne bli oppfatta positivt. Dette for å få elevane til å vurdere kvar einskild påstand opp mot svaralternativa. Forenkla svar kan ein òg truleg unngå ved bruk av det Ringdal (2013, s. 206) kallar kontekstsensitive spørsmål, som er spørsmål med eigne alternativ for spesielt utforma for spørsmålet. I utforminga av spørjeskjemaet har eg prøvd å vurdere dette, og eg har mellom anna nytta unike svaralternativ på fleire av dei prekoda spørsmåla.

Ei anna viktig vurdering ved bruk av spørjeskjema er spørsmåla si rekkjefylgje. Spørsmåla i undersøkinga vart presentert i ei fast rekkjefylgje, og spørsmålsrekkjefylgia vart ikkje randomisert mellom kvart spørsmål. Ringdal (2013, s. 208) viser til at eit spørjeskjema bør starte med enkle, nøytrale og ufarlege spørsmål, slik at respondenten vert motivert til å halde fram med utfyllinga. Difor opnar spørjeundersøkinga med spørsmål om informanten, som kjønn, alder, målform og vidaregåande skule. Dette bør vere spørsmål som vert opplevd som nøytrale og enkle å svare på. Vidare i skjemaet vart det spurt om korleis elevane opplever det å vere nynorskbrukar, før spørsmål omkring haldningar og språkleg identitet vart presentert. Til slutt vart det stilt spørsmål om tankar rundt framtida med nynorsk.

3.2.2 Det digitale spørjeskjemaet

Datainnsamlinga vart gjort ved hjelp av eit digitalt spørjeskjema utforma i dataprogrammet SurveyXact. Fordelen med dette programmet er at grensesnittet vert godt leseleg for informanten og skjemaet får eit meir profesjonelt uttrykk. Dette kan igjen sikre høgare deltaking. For å få skjemaet slik eg ville ha det, har eg fått hjelp av IT-personale ved Høgskulen i Volda. Kontaktpersonane ved kvar skule fekk lenke til spørjeskjemaet på e-post, og denne lenkja låg open i tre veker.

På den første sida av det digitale spørjeskjemaet vart respondenten informert om det tekniske, som korleis ein flytta seg fram og tilbake i spørjeundersøkinga. På neste side fekk respondenten informasjon om formål ved studien, anonymisering og kontaktinformasjon til masterstudent og prosjektansvarleg. Dette for å sikre at respondentane var informerte om kva dei tok del i, og at dei skulle ha mogelegheit til å kontakte dei ansvarlege dersom dei ynskja å trekke svara sine frå spørjeundersøkinga. Det informerte samtykket er drøfta i kapittel 3.9.2.

Det var ikkje mogeleg å halde fram i spørjeskjemaet utan å ha kryssa av på at informasjonen var lest og forstått av respondenten.

Etter dette vart spørsmåla presentert, og elevane kunne bevege som fram og tilbake i spørjeskjemaet etter ynskje. For å gjere spørjeskjemaet meir oversiktleg, vart det strukturert gjennom ulike tema. Den tematiske inndelinga vart strukturert slik: Informasjon om informanten, opplevinga av å vere nynorskbrukar, haldningar og språkleg identitet, og nynorsk i framtida. Spørjeskjemaet vart avslutta med eit felt der informanten kunne fylle inn eventuelle kommentarar eller tilføyningar som han/ho ynskja å leggje til. For å sikre høgast mogeleg deltaking, valte eg å tilby elevane å vere med på ei trekning av fire gåvekort etter at dei hadde fylt ut skjema.

3.2.3 Pilotering

Campanelli (2008, s. 176) hevdar at skriftlege spørjeundersøkingar må testast ut før bruk. Eg gjennomførte ein slik pilot der rettleiar, familie og medstudentar fekk prøve seg på spørjeskjemaet for å avdekke eventuelle tekniske problem eller uklåre spørsmål i forkant av den verkelege datainnsamlinga. Dermed fekk eg korrigert skjema og sikra best mogeleg kvalitet på datamaterialet.

3.3 Avgrensingar av oppgåva

Problemstillinga i dette forskingsprosjektet opna opp for ganske vide undersøkingar ettersom ein i prinsippet kunne ha forska på alle nynorskelevar i landet. Det har vore viktig å gjere ei avgrensing på forskingsområde som var føremålstenleg for studien sitt innhald. Valet falt difor på å bruke Møre og Romsdal fylkeskommune som region, ettersom dette er eit område med mange nynorskelevar. Dermed ville det vere mogeleg å skaffe nok informantar til å gjennomføre ei slik spørjeundersøking, utan at dette området vart for stort og lite handterbart i samband med ei masteroppgåve.

3.4 Informantar

Informantane i forskingsprosjektet har vore elevar i vidaregåande opplæring med nynorsk som hovudmål. Bakgrunnen for å velje elevar som informasjonskjelde har vore eit ynskje om å få førstehandsinformasjon direkte frå dei som har nynorsk som hovudmål. Eg valde å fokusere på elevar på årssteget VG2. Dette er blant anna gjort etter ei vurdering om å bruke

litt eldre elevar i undersøkinga. Truleg kan desse elevane kanskje ha eit meir medvite forhold til eigen bruk av målforma, og dermed inneha gode refleksjonar rundt temaet. Eg har valt å ikkje spørje elevar på VG3, for å unngå eventuelle forstyrringar i undervisninga det siste året på vidaregåande skule.

For å skaffe informantar til prosjektet tok eg kontakt med alle vidaregåande skular i Møre og Romsdal fylkeskommune. Eg sende e-post til rektorane ved kvar einskild skule, med ein kort presentasjon av forskingsprosjektet, samt eit spørsmål om å få lov å bruke elevar frå deira skule som informantar. Gjennom å kontakte rektorane hadde eg eit håp om at elevane skulle få mogelegheit til å gjennomføre spørjeundersøkinga i undervisningstid. Rektorane har dermed fått rolla som «portvaktarar» (Thagaard, 2010, s. 67) i prosjektet. Desse fekk vidare mogelegheit til å rådføre seg med avdelingsleiarar og faglærarar om eventuell gjennomføring. Det vart sendt ut påminningar på e-post, og gjennomført ei telefonoppringing til dei skulane som ikkje hadde gjeve tilbakemelding om dei ynskte å delta eller ikkje.

Aller helst skulle ein trekt eit tilfeldig utval frå alle elevar med nynorsk som hovudmål. Men då dette ikkje har vore mogeleg å gjennomføre, måtte ein gå ut i frå eit pragmatisk utval. Dette vil seie at forskingsprosjektet er gjennomført med eit utval deltakarar som sjølv har takka ja til deltaking. Alle skular som har VG2-elevar med nynorsk som hovudmål har fått tilbod om å delta i undersøkinga. Kvar einskild skule fekk i oppdrag å kontakte sine nynorskelevar, for å avklare om dei ynskte å ta del i prosjektet. Dessverre har ikkje alle skulane gått vegen gjennom elevane før dei har gjeve tilbakemelding om deltaking. Det er difor ein risiko for at ikkje alle nynorskelevane i fylket likevel har fått tilbod om å delta i spørjeundersøkinga.

Innstillinga til det å delta i spørjeundersøkinga har vore svært ulik. Tilbakemeldingane frå skulane var at fleire av dei var travelt opptekne med andre oppgåver og at dei dermed ikkje såg mogelegheit til å bruke tid på dette. Nokre takka òg nei grunna stor pågang i samband med andre undersøkingar og forskingsprosjekt i området. Det har ført til at det har vore vanskelegare å finne informantar enn eg først hadde trudd. Likevel har eg møtt flest positive rektorar og lærarar som har motivert elevane til å delta i spørjeundersøkinga.

Ved dei skulane der faglærar ikkje ynskte å bruke tid på spørjeskjemaet i undervisningstida, har elevane fått tilbod om å svare utanfor skuletida.

3.5 Svarprosent

Lohr (2008, s. 102) peikar på at ein må vere svært forsiktig med å seie noko om populasjonen generelt i denne forma for undersøkingar. «In general, samples that rely on respondents volunteering to participate can't be used to make inferences about a population, no matter how large the sample size is» (Lohr, 2008, s. 102). Resultata vil berre vere gjeldande for deltakarane i denne undersøkinga, og ein vil dermed ikkje kunne generalisere dette til resten av populasjonen. Likevel kan resultata vere nyttige, og ein vil kunne kartleggje utvalet som har takka ja til deltaking.

Fleire av skulane ser ut til å sjølve mangle oversikt over talet på nynorskelevar på VG2. Deltaking i spørjeundersøkinga er basert på frivillig deltaking, noko som òg gjer det vanskeleg å rekne ut ein eventuell svarprosent. Fleire skular i fylket har takka nei til å delta i prosjektet, og elevane på desse skulane har dermed ikkje fått tilbod om å svare på undersøkinga i det heile. Det å få tak i informantar i området har ikkje vore noko enkel oppgåve, og det at rektorar har valt å svare nei på vegne av skulen er eit tydeleg døme på kva som kan vere utfordringar i kvantitativ forsking. Mangel på deltaking frå fleire skular i det utvalde området gjer det problematisk å kunne rekne svarprosent i undersøkinga. Målet med studien har uansett ikkje vore å generalisere dette til populasjonen, men heller kartleggje det utvalet som har delteke i undersøkinga. Resultata frå utvalet kan likevel vise tendensar, og kan vere interessante i vidare forsking. I tillegg vil ein òg kunne få verdifull informasjon ut frå det kvalitative datamaterialet som er innhenta.

3.6 Reliabilitet

Med reliabilitet viser ein til studien sin pålitelegheit (Kleven, 2014, s. 89). Dersom ein skal vurdere reliabiliteten i denne studien vil det vere viktig å gjere ei vurdering av om det datamaterialet som er samla inn, stemmer overeins med røynda. Dermed må ein studere mogelege feilkjelder. I denne studien vil det vere sentralt å vurdere om ein kan oppleve målefeil ved bruk av skala eller svaralternativ. Blant anna har eg i etterkant av undersøkinga sett at ein på nokre spørsmål truleg burde ha hatt fleire alternativ. Det gjeld til dømes på spørsmålet om kva målform/ språk dei møter mest på nett. Her kunne det ha vore føremålstenleg å legge inn alternativet «dialekt», fordi dette alternativet er nytta på spørsmål om kva målform/ språk dei sjølve skriv mest på nett. På spørsmål der Likerts-skala har vore nytta har det vorte lagt til eit nøytralt alternativ, noko som er viktig for at informantane skal

oppleve at skalaen rekk i heile spekteret frå heilt samd til heilt usamd. Vurderinga med å bruke 7 svaralternativ har òg vorte gjort for å auke reliabiliteten på spørsmåla.

Vidare bør ein vurdere om det kan ha vore skilnad på korleis lærarane har presentert studien for elevane. Kanskje har nokre brukt god tid på undersøkinga og gjeve elevane klare instruksar for gjennomføring, medan andre har i mindre grad har fokusert på dette. Her kan ein vurdere om det hadde vore føremålstenleg med færre informantar, der eg sjølv hadde vore til stades under gjennomføringa. På denne måten kunne eg ha sikra at alle informantane fekk tilnærma lik informasjon og tilhøve under undersøkinga. Ei slik gjennomføring kunne ha auka truverda i undersøkinga, men ville ha vore tidkrevjande og omfattande. Det ville òg truleg ført til at ein måtte nytta færre informantar, og at ein dermed ville mista ein del av breidda i utvalet.

Det er òg viktig å vurdere kor påliteleg datamaterialet ein har samla inn er. Til dømes må ein vurdere om informantane har svara ærleg og oppriktig på dei spørsmåla som vart stilte. Ein kan sjølvsagt risikere at informantar ikkje er ærlege i svara sine, og dette er ein variabel det er vanskeleg å kontrollere. Informantane har sjølve svara ja til å delta i undersøkinga, og dei har dermed vore klar over at dei vart forska på. I slike situasjonar kan ein risikere at informantane svarar det dei trur at forskaren ynskjer at dei skal svare. Kontaktpersonane vart difor bedne om å informere elevane om at dei måtte svare så oppriktig som mogeleg på spørsmåla. Ein kan likevel ikkje sjå bort i frå at nokre svar kan vere mindre pålitelege.

3.7 Validitet

Validitet kan vi forstå som eit uttrykk for kor stor grad datamaterialet representerer det som eigentleg vert forska på (Johannessen, et al., 2010, s. 69). Dette må ein gjere fordi dei data som vert innhenta, ikkje er sjølve røynda, men informasjon som skal representera denne (Johannessen, et al., 2010, s. 69). For å forsikre seg om at dette datamaterialet ligg så nære opp mot røynda som vi klarer, må vi gjennomføre ei vurdering av dette.

Her vil det vere relevant å vurdere forholdet mellom problemstilling, forskingsspørsmål og spørjeundersøking. For å auke validiteten har eg knytt eit nært samband mellom dei ulike delane av prosjektet. Problemstillinga vart først grundig vurdert, før eg vidare utforma forskingsspørsmål knytt til denne. Eg tok utgangspunkt i Befring (2015, s. 82) si vurdering av at haldningar kan setjast i samanheng med åtferd, meininger og verdivurderingar. Difor har forskingsspørsmåla vorte delt inn i tre tema: identitet, nynorsk i kvardagen og nynorsk i

framtida. Gjennom desse temaña kan ein truleg fange opp alle dei tre faktorane som Befring ser i samanheng med haldningar. Spørjeundersøkinga har vorte utarbeidd med utgangspunkt i desse forskingsspørsmåla. Datamaterialet frå undersøkinga har gjeve meg eit godt innblikk i elevane sine haldningar, og ser dermed ut til å spegle elevane si eiga oppleving. Det kan difor sjå ut til at det har vore eit godt samspele mellom problemstillinga, forskingsspørsmåla og spørjeundersøkinga som har vorte nytta i studien. Ein kan sjølvsgart diskutere om datamaterialet representerer det som faktisk vert forska på, blant anna fordi eg kan ha mistolka elevsvar i den kvalitative analyseprosessen. Her har kombinasjonen av kvantitativ og kvalitativ analyse truleg styrkt validiteten, fordi fleire av dei kvantitative spørsmåla har kunne nyansert mi tolking av dei innkomne svara.

Eit anna sentralt spørsmål er omfanget av utvalet. For å sikre rikast mogeleg data kunne sjølvsgart utvalet vore større. På den andre sida er dette ei masteravhandling, og undersøkinga måtte difor tilpassast dei rammene som ligg i eit slikt prosjekt. Dette gir nokre avgrensingar i forhold til generalisering, samstundes som dei opne spørsmåla i spørjeskjema har gitt meg breidde i svara på ein annan måte enn eg kunne fått om utvalet var større.

Omgrepsvaliditeten kan òg vurderast i samband med studien. Når ein vurderer omgrepsvaliditeten, vil det seie at vi vurderer om omgrepa som vert brukt i forskingsprosjektet er operasjonalisert på ein god måte, slik at studien måler det den skal. Det handlar dermed om «relasjonen mellom det generelle fenomenet som skal undersøkes og de konkrete dataene» (Johannessen et al., 2010, s. 70). Omgrepsvaliditeten må bli målt gjennom «grad av samsvar mellom begrepet slik det er definert teoretisk, og begrepet slik vi lykkes med å operasjonalisere det» (Kleven, 2014, s. 85). Dette viser til behovet for å operasjonalisere omgrep, og deretter sjekke om desse stemmer overeins med det ein faktisk har ynskja å måle i undersøkinga. Ettersom haldningsomgrepet er eit kompleks og vidt omgrep, kan dette omgrepet vere ei utfordring å operasjonalisere. Dette førte til at eg måtte legge mykje arbeid i operasjonaliseringsprosessen i denne undersøkinga. Blant anna har eg prøvd å kartleggje haldningar gjennom både å spørje direkte spørsmål knytt til haldningar, men òg om eigen bruk og oppleving av målforma. På denne måten vert haldningar òg knytt til åferd og mentale prosessar. Vidare vart det stilt fleire spørsmål om andre sine haldningar, og i kor stor grad elevane opplevde at dette påverka dei. På denne måten har eg prøvd å fange opp kompleksiteten i haldningsomgrepet, og dermed måle det reelle fenomenet eg har forska på.

Til slutt bør ein òg vurdere den ytre validiteten til studien. Med dette så meiner ein gyldigheita til studien utanfor studien sine rammer (Kleven, 2014, s. 124). Kan desse funna overførast til andre situasjonar og personar enn dei som er teke med i spørjeundersøkinga? Denne undersøkinga er ikkje statistisk representativ, og dermed bør ein vere svært varsam med å generalisere funna mot resten av nynorskbrukarane. Ettersom denne undersøkinga har teke føre seg personlege haldningar og opplevingar rundt nynorsken som hovudmål, er det viktig at ein ikkje overvurderer mogelegheita til å generalisere til andre elevar med nynorsk som hovudmål. Det kan likevel tenkjast at desse resultata kan gje oss ein indikasjon om korleis desse elevane opplever kvardagen som nynorskbrukarar. Dei kan kanskje òg gje oss ein peikepinn på kva som kan vere interessant å sjå nærare på i vidare forsking.

3.8 Etiske utfordringar og vurderingar

Forsking skal vere forankra i anerkjende etiske verdiar, og ein har difor ei rekkje forskingsetiske prinsipp ein må fylge gjennom heile forskingsprosessen (Befring, 2015, s. 28). I mitt arbeid har eg gått ut ifrå dei forskingsetiske retningslinjene som er utarbeidd av Den nasjonale forskingsetiske komité for samfunnsforskning og humaniora (NESH). Her vert det mellom anna fokusert på informert samtykke, konfidensialitet, særlege omsyn til born og utsette grupper og konsekvensar av forskinga. Forskingsetiske vurderingar har stått sentralt gjennom heile forskingsprosjektet, og vidare vil eg presentere nokre av desse vurderingane.

3.8.1 Søking til NSD

Det har vorte utarbeidd eigne retningslinjer for forsking på Internett (Johannessen, et al, 2010, s. 92). Dette inneber både forsking om bruk av nettet, men òg forsking som brukar nettet som reiskap i forsking (Johannessen et al., 2010, s. 92). Her bør det dermed vurderast om ei digital spørjeundersøking vil falle under kategorien «forsking som brukar nettet som reiskap». Dersom ein sender ut ei spørjeundersøking ved hjelp av e-post eller nettlenkjer vil ein truleg måtte rekne utsendinga som ein måte å bruke nettet som reiskap på. Gjennom bruk av digitale spørjeundersøkingar vil blant anna IP-adressene til informantane vere sporbare, og dermed bør ein vurdere om dette bør meldast inn til NSD for godkjenning. Datamaterialet vil i ei digital spørjeundersøking truleg òg bli lagra digitalt, og det vil vere naturleg å be om godkjenning av oppbevaring av dette datamaterialet.

Samstundes har ikkje dette forskingsprosjektet behov for å hente inn sensitiv informasjon blant informantane. Dette fører til at prosjektet truleg ligg i gråsona mellom prosjekt som må bli meldt inn, og prosjekt som ikkje treng godkjenning hjå NSD. Blant anna kan innsamlinga av e-postadresser i spørjeskjemaet vere faktorar som kan påverke meldeplikta. Sjølv om prosjektet ligg i gråsona, har eg likevel gjort ei vurdering og valt å søkje til NSD om godkjenning av forskingsprosjektet.

Meldeskjemaet med relevante vedlegg vart sendt inn 1. mars, og godkjent 9. mars. I godkjenninga (vedlegg 4) vart det foreslått å tydeleggjere kven som var prosjektleiar og masterstudent, samt kva utdanningsinstitusjon som sto ansvarleg for forskingsprosjektet. Dette vart utbetra og sendt tilbake til NSD 20. mars.

3.8.2 Informert samtykke

Ein stiller òg krav om at all deltaking i forsking skal gjennomførast med samtykke frå deltarane, og at dette «(...) samtykket skal være gitt på et fritt, informert og forstått grunnlag» (Befring, 2015, s. 31). Her skal det blant anna informerast om formål og innhald i studien, i tillegg til informasjon om retten til å trekke seg under heile forskingsprosessen. Dersom personane er under 15 år skal dette samtykket innhentast hos føresette, i tillegg til samtykke frå barnet sjølv frå dei er gamle nok (Befring, 2015, s. 32).

Ved å bruke elevar i vidaregåande opplæring unngår ein å måtte innhente samtykke frå føresette. Elevar som er over 15 år, kan sjølve samtykke til deltaking i forsking, men ein må likevel gjere ei vurdering om dette er eit forskingsprosjekt som kan gjere elevane sårbare eller utsette i nokon grad (Befring, 2015, s. 32). Med utgangspunkt i formål, framgangsmåte og etiske vurderingar kan eg ikkje sjå at dette prosjektet skal kunne føre til uheldige konsekvensar for informantane.

Samtykkeskjemaet som eg har utarbeidd i mitt forskingsprosjekt vart lagt inn som ein del av spørjeundersøkinga. Dette løyste eg gjennom å plassere samtykkeskjemaet i starten av spørjeskjemaet, der respondenten var pliktig til å lese informasjonen før ein kunne trykke seg vidare i spørjeundersøkinga. Her fekk informantane innsikt i kva forskingsprosjektet gjekk ut på, korleis anonymisering ville bli praktisert og samstundes informasjon om retten dei hadde til å trekke seg når som helst i forskingsprosessen. Dette samtykket vart vurdert og godkjent av NSD.

Det informerte samtykket gav kort, tydeleg og viktig informasjon om studien, utan å trekke fram noko om eventuelle funn, hypotesar eller forventningar til resultat. Dersom informantane hadde all informasjon om studien på førehand, kunne det hatt innverknad på deira åtferd i samband med forskinga. Ein kunne då ha risikert at elevane svara det dei trudde forskaren ynskja å finne, noko som kunne gått ut over reliabiliteten til forskingsprosjektet.

Informasjon om frivillig deltaking og mogelegheita for å trekke seg kunne fungere som ein tryggleksfaktor for deltakarar som har vore usikre på om dei ville delta i studien, og kan dermed forhåpentlegvis ha ført til at fleire elevar har gjennomført undersøkinga.

3.8.3 Anonymisering

Eit anna viktig forskingsetisk spørsmål i denne studien er anonymiseringa av informantane. I samband med denne undersøkinga har det ikkje blitt henta inn sensitiv informasjon.

Informantane har berre oppgitt kjønn, alder og skule. Ein fordel med bruk av spørjeundersøkingar gjennomført i eit større utval er at det vil vere vanskeleg å identifisere individuelle kjenneteikn (Befring, 2015, s. 34). Likevel har eg teke omsyn til at nokre skular hadde forholdsvis små grupper med informantar. Resultata i undersøkinga vert presentert slik at ein ikkje kan kople svara opp mot kva skule elevane høyrer til, og dermed vil elevane frå skular med få informantar kunne vere anonyme.

3.8.4 Konsekvensar

Deltaking i forsking skal ikkje innebere nokon form for risiko for deltakarane (Befring, 2015, s. 34). Ei vurdering av datamaterialet i denne studien tilseier at det er lite sannsyn for at resultata på nokon måte kan føre til negative konsekvensar for informantane. Elevane har vore trygge til å kunne ytre seg fritt om opplevinga av å vere nynorskbrukar utan å kunne bli identifisert i den ferdige masteravhandlinga.

3.8.5 Lagring av datamateriale

Datamaterialet frå spørjeundersøkinga vart oppbevart digitalt. I samband med dette har eg vurdert mogelegheita for at andre skal få tak i datamaterialet, ettersom dette vert rekna som konfidensielt. Det er ikkje henta inn sensitiv informasjon i undersøkinga, og ein del av anonymiseringa skjedde allereie før eg hadde fått tilgang til datamaterialet. Likevel har eg gjort vurderingar av om dette er godt nok anonymisert, blant anna med tanke på eventuell sporing av IP-adresser. Eg valde difor å oppbevare datamaterialet på ein passordbeskytta PC. Tilgangen til SurveyXact har òg vore sikra med passord i heile perioden. Datamaterialet vart overført til ein minnepenn som ikkje har vore tilgjengeleg for andre enn meg.

4 ANALYSE OG RESULTAT

I dette kapittelet vil eg presentere funna frå den digitale spørjeundersøkinga som vart gjennomført i perioden 5.-26. april 2018. Spørjeundersøkinga vart sendt ut til alle vidaregåande skular i Møre og Romsdal fylkeskommune. Totalt vart det registrert 239 respondentar som har kryssa av for VG2. I tillegg svara òg 10 respondentar frå VG3. Svarskjema frå VG3-elevane har vorte registrert for seg sjølv og er lagra separat frå svara til VG2-elevane.

Analysen vil bli presentert i to ulike delar: Kvantitative svar og kvalitative svar. Dette grunna ulike framgangsmåtar for å analysere dei to svarformene. Dei kvantitative svara vil bli presenterte i form av diagram og frekvenstabellar. Desse har vorte utforma i analyseprogrammet som er knytt til SurveyXact. Dei kvalitative svara har blitt analysert gjennom manuell analyse. Her brukte eg ein framgangsmåte der dei ulike svara vart kategoriserte etter tematikk og ulike fargekodar. Det kvalitative datamaterialet har vorte sortert ut i frå tema, slik at svara kan knytast opp mot ulike faktorar. Denne framgangsmåten har gitt meg god tilgang til å famne breidda i den informasjonen som respondentane har gjeve.

Eg vil ikkje presentere resultat frå alle spørsmåla i spørjeundersøkinga, då eg har vurdert det utvalde datamaterialet som dekkjande nok for det eg har ynskja å forske på. Nokre spørsmål har overlappa kvarandre, og somme har òg vorte vurdert som mindre relevant for problemstillinga i studien. Resultata som vert lagt fram representerer eitt rikt materiale frå spørsmålsbatteriet i undersøkinga. For å framstille resultata på ein logisk og forståeleg måte har eg variert mellom frekvenstabell og stolpediagram i presentasjonen.

4.1 Målenivå

Den kvantitative analysen vil bli presentert i form av tabellar og diagram, då svarkategoriane på desse spørsmåla stort sett høyrer til på nominalt eller ordinalt målenivå (Ringdal, 2013, s. 89). Målenivå seier oss noko om korleis dei ulike verdiane på ein variabel er relaterte til kvarandre (Ringdal, 2013, s. 88). Med nominalnivå vert det meint at analyseiningane er kategorisert i gjensidig utelukkande grupper (Ringdal, 2013, s. 88). Dette ser ein i denne spørjeundersøkinga ved spørsmål som til dømes gjeld kjønn og målform. Her vil den eine kategorien utelukke den andre, og omvendt. Kategoriane vil ikkje kunne bli rangordna

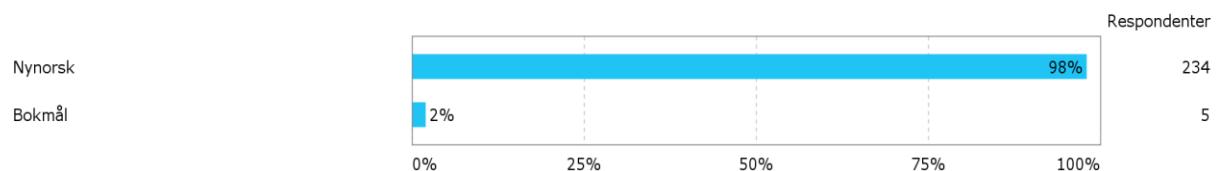
(Ringdal, 2013, s. 90). Vi seier at målenivået er på ordinalnivå dersom «(...) verdiene kan rangordnes meningsfylt» (Ringdal, 2013, s. 90). Dette gjer seg gjeldande på spørsmål der respondentane vert bedne om å stille seg positive eller negative til ein påstand, eller der dei skal seie noko om sitt eige forhold til noko. Ringdal (2013, s. 90) viser til at om lag alle spørsmål knytt til haldningar og verdiar vil høyre til under denne kategorien av variablar. I tillegg vil karakterar kunne reknast som ein variabel på ordinalnivå, ettersom desse kan rangerast meiningsfylt.

I denne undersøkinga vil ein òg møte ein variabel på forholdstalsnivå. Dette er variablar der verdiane har eit absolutt nullpunkt (Ringdal, 2013, s. 91). I denne undersøkinga vil dette vere alderen på respondentane, ettersom desse har eit absolutt nullpunkt, og gir mening også om vi reknar på forholdet mellom dei.

4.2 Respondentane

For å gje eit best mogeleg bilet av respondentane i undersøkinga, vil eg først presentere litt informasjon om elevutvalet. Elevane i undersøkinga er VG2-elevar som har delteke frivillig i undersøkinga, og er henta frå ulike skular i Møre og Romsdal fylkeskommune.

Figur 1: Hovudmål

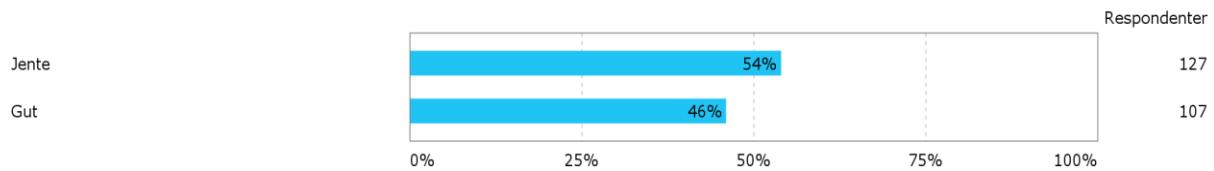

For å sikre at respondentane hadde nynorsk som hovudmål, fekk dei spørsmål om dette i spørjeundersøkinga. Undersøkinga vart utsendt til skulane med informasjon om at berre elevar med nynorsk som hovudmål skulle få tilgang til spørjeskjemaet. Dette spørsmålet vart teke med for å sikre at dette hadde vorte gjort.

Figur 1: Hovudmål viser at 234 respondentar har registrert at dei har nynorsk som sitt hovudmål, medan 5 respondentar svara bokmål. Dette viser at nokre elevar med bokmål som hovudmål likevel har fått tilgang til spørjeskjemaet. Svar frå respondentane som her svara

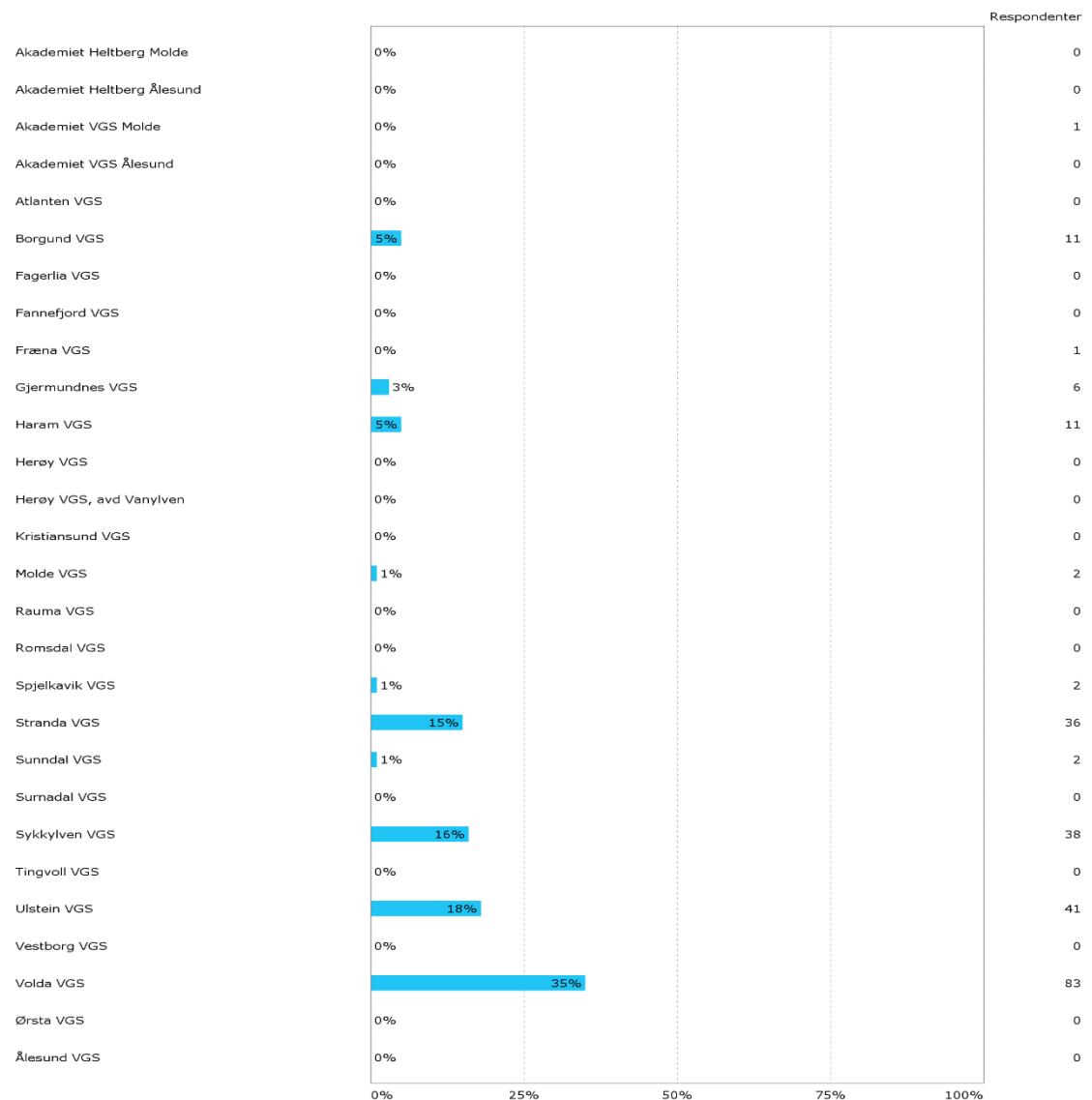
bokmål, har vorte ekskludert frå materialet. Det gjer at talet på innkomne svar i vidare analyse vil vere 234 respondentar.

Figur 2: Kjønn

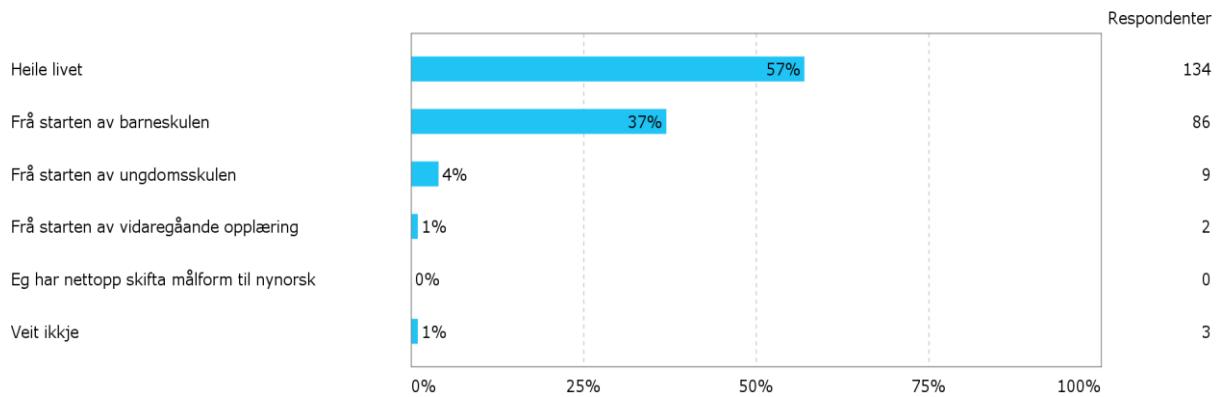
For å forstå samansetjinga av elevgruppa som har svara vil eg gå nærmare inn på ein del av faktorane rundt bakgrunnen til elevane. Resultata viser at 54% (127 respondentar) er jenter, medan 46% (107 respondentar) er gutter.

Figur 3: Skuletilhøyrslle

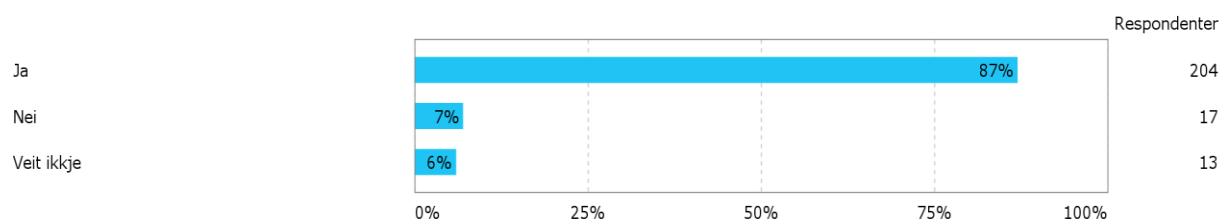
Respondentane er fordelt på skulane: Akademiet VGS Molde, Borgund VGS, Fræna VGS, Gjermundnes VGS, Haram VGS, Molde VGS, Spjelkavik VGS, Stranda VGS, Sunndal VGS, Sykkylven VGS, Ulstein VGS og Volda VGS.

Figur 4: Kor lenge har du skrive nynorsk?

Vidare kan ein sjå nærmere på respondentane sin bakgrunn med nynorsk. I spørjeundersøkinga vart det blant anna stilt spørsmål om kor lenge vedkomande har skrive nynorsk. Resultatet frå dette spørsmålet finn er framstilt i *Figur 4*. Her ser ein at 57% (134 respondentar) har svara at dei har skrive nynorsk heile livet, medan 37% (86 respondentar) har kryssa at dei har skrive nynorsk frå starten av barneskulen. Her kan det tenkjast at ein del av respondentane har tenkt at dei ikkje nytta skriftspråket i særleg grad før dei starta på barneskulen, og ikkje nødvendigvis at dei brukte bokmål før dette. Vidare peika 4% (9 respondentar) på at dei byrja å skrive nynorsk frå starten av ungdomsskulen, medan 1% (2 respondentar) har hatt nynorsk frå starten av vidaregåande opplæring. 1% (3 respondentar) har òg vist til at dei ikkje veit kor lenge dei har skrive nynorsk.

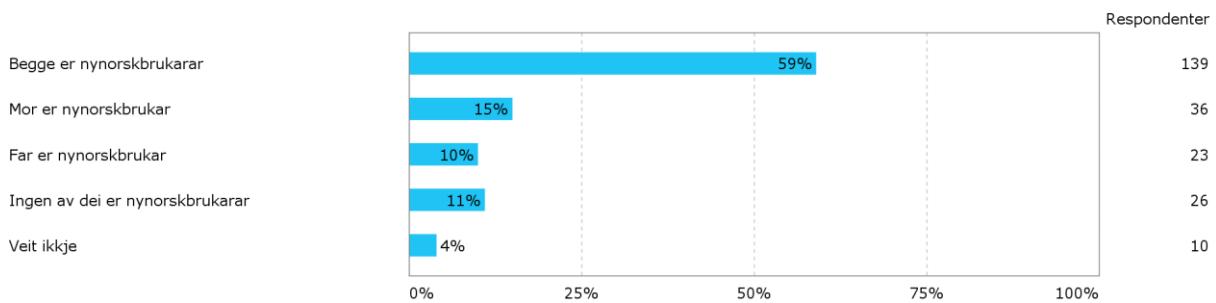
Figur 5: Har du vakse opp i eit miljø der nynorsk dominerer?

Figur 5 gjev ei oversikt over kor mange av respondentane som meiner dei har vakse opp i eit nynorskdominert miljø. Her ser ein at storparten, 87% (204 respondentar) har peika på at miljøet dei har vakse opp i er nynorskdominert, medan 7% (17 respondentar) har svara at dei

ikkje har vakse opp med nynorsk som dominerande skriftspråk. I tillegg har 6% (13 respondentar) kryssa av på at dei er usikre på om miljøet dei har vakse opp i er eit nynorskmiljø eller ikkje.

Figur 6: Er foreldra dine nynorskbrukarar?

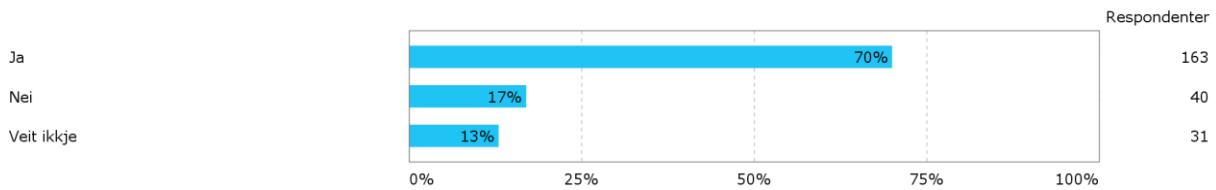
I spørjeundersøkinga vart det òg stilt spørsmål om elevane hadde foreldre som er nynorskbrukarar. Dette for å få eit inntrykk av om elevane opplever nynorsk påverknad i heimen. Her svara 59% (139 respondentar) at begge foreldra er nynorskbrukarar. 15% (36 respondentar) har markert til at berre mor er nynorskbrukar, og 10% (23 respondentar) til at berre far er nynorskbrukar. 11% (26 respondentar) har vist til at ingen av foreldra er nynorskbrukarar. 4% (10 respondentar) har svara at dei er usikre på om foreldra er nynorskbrukarar eller ikkje.

4.3 Kvantitative svar

4.3.1 Opplevinga av å vere nynorskbrukar

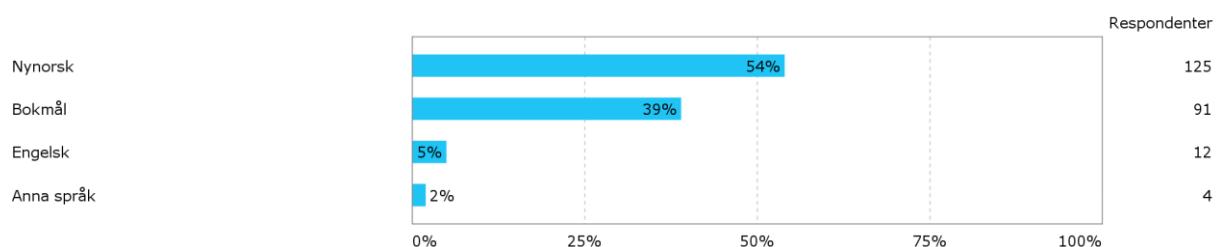
I undersøkinga vart det stilt spørsmål som hadde som føremål å finne ut meir om i kor stor grad desse elevane møtte og brukte nynorsk i kvardagen. Her vart det presentert spørsmål om tilgangen på lærebøker på nynorsk og i kva grad elevane møter nynorsk på ulike arenaer. Her vart det òg presentert ei rekke påstandar knytt til opplevinga av å vere nynorskbrukar.

Figur 7: Har du tilgang på lærebøker på nynorsk i alle fag?

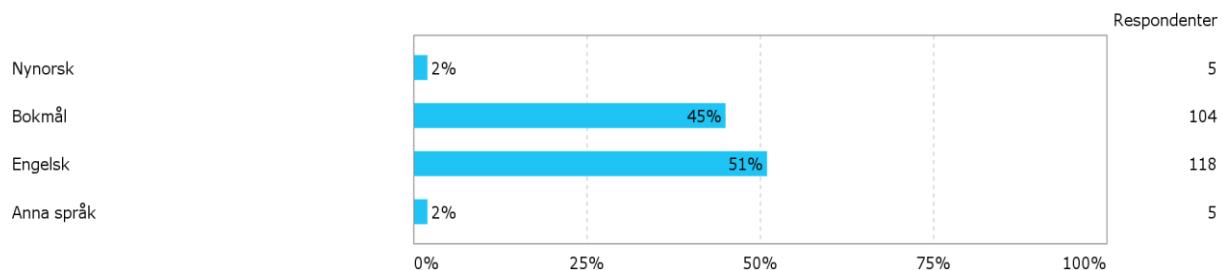
Det første prekoda spørsmålet knytt til opplevinga av å vere nynorskbrukarar var knytt til kor vidt elevane hadde tilgangen til lærebøker på nynorsk. 70% (163 respondentar) viste til at dei har tilgang på lærebøker på målforma si i alle fag i skulen. 17% (40 respondentar) peika på at dei ikkje hadde tilgang på dette, medan 13% (31 respondentar) uttrykte at dei ikkje veit om dei har tilgang på lærebøker på nynorsk i alle fag. Her kan ein stille spørsmål om kvifor fleire elevar med nynorsk som hovudmål ikkje opplever at dei har lærebøker på eiga målform i alle fag. Det kan sjølv sagt tenkjast at det ikkje finst nynorskversjonar av lærebøkene i alle faga elevane møter, men det er likevel viktig å stille spørsmål ved dette då det seier noko om elevane sin opplevde tilgang til nynorske læremiddel.

Figur 8: Kva språk/ målform møter du mest i kvardagen?

Eg ynskja òg å kartleggje elevane sin språkbruk på ulike arenaer. Elevane fekk difor spørsmål om kva språk/ målform dei møter mest i kvardagen. På dette spørsmålet fekk dei alternativa nynorsk, bokmål, engelsk og andre språk. Her ser ein at 54% (125 respondentar) svara at nynorsk var den målforma dei møter mest i kvardagen, medan 39% (91 respondentar) svara bokmål. 5% (12 respondentar) meinte at dei møter engelsk meir, medan 2% (4 respondentar) kryssa av for at dei møter andre språk mest i kvardagen. Nær 40% av respondentane viste til at dei opplevde at bokmål møter dei mest i kvardagen, sjølv om alle respondentane i undersøkinga har oppgjeve at dei har nynorsk som hovudmål.

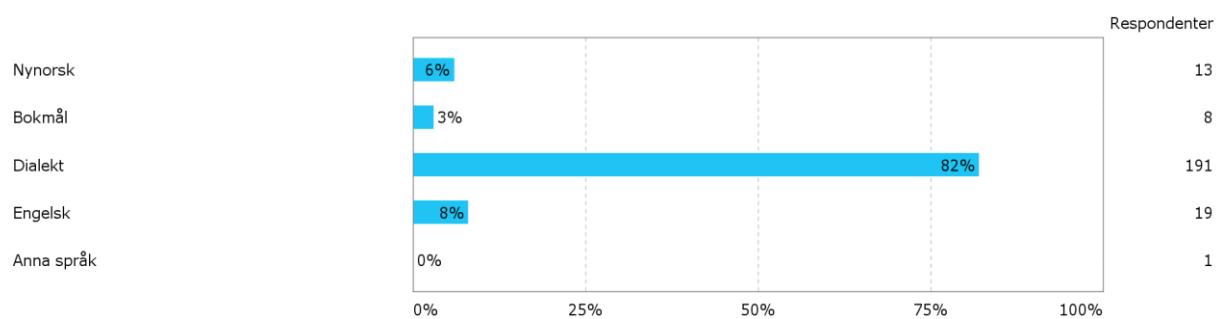
Figur 9: Kva språk/ målform møter du mest på nett?

Det neste spørsmålet var knytt til kva språk/ målform elevane møter mest på nett. Her ser ein at berre 2% (5 respondentar) svara at dei møtte nynorsk mest. 45% (104 respondentar) kryssa av for at dei møtte bokmål mest, medan 51% (118 respondentar) viste til at dei møter engelsk mest på nett. 2% (5 respondentar) kryssa av for at dei møtte andre språk mest på denne arenaen.

Her ser ein altså at det er engelsk-språklege tekstar flest respondentar har meint at dei møter mest av på nett. Engelsk overgår altså det norske språket på dette området, også når ein slår saman alternativa nynorsk og bokmål (til saman 47% og 109 respondentar).

Figur 10: Kva språk/ målform skriv du sjølv mest på nett?

Når det vart stilt spørsmål om kva språk/målform respondentane sjølve skriv mest på nett fekk dei òg alternativet dialekt. Ein kunne ha vurdert å gje dei dette alternativet også på dei to føregåande spørsmåla, for å sjå om dette ville ha utgjort nokon skilnad i svara. Som *figur 10* viser, svara 6% (13 respondentar) at dei skriv mest nynorsk på nett, 3% (8 respondentar) svara at dei bruker mest bokmål, medan 82% (191 respondentar) svara at dialektkrivinga dominerer på nett. 8% (19 respondentar) svara engelsk, medan under 1% (1 respondent) svara at dei skriv mest eit anna språk enn dei andre oppgjevne alternativa.

Her kjem det klart fram at dialekt dominerer som uttrykksmåte på nett i denne respondentgruppa. Dersom ein samanliknar dette med *figur 9*, der respondentane sitt møte med språk på nett vart løfta fram, ser ein at det nye alternativet *dialekt* utgjer hovudtyngda i *figur 10*. Dermed vert det tydeleg at dialektbruk i stor grad overgår bruk av andre målformer og språk innanfor dette området.

Elevane vart vidare presenterte for ei rekke påstandar som dei skulle seie seg samd eller usamd i. På desse spørsmåla skulle elevane svare ved hjelp av Likerts-skala med sju svaralternativ. Påstandane var knytt til elevane si oppleveling og vurdering av nynorsk i kvardagen.

Figur 11: Påstand: «Eg trivst best med å ha nynorsk som hovudmål» (N=231)

A) Eg trivst best med ø ha nynorsk som hovudmål

	Respondenter	Prosent
Heilt samd	104	45,0%
Ganske samd	68	29,4%
Litt samd	11	4,8%
Verken samd eller usamd	38	16,5%
Litt usamd	5	2,2%
Ganske usamd	3	1,3%
Heilt usamd	2	0,9%
I alt	231	100,0%

Den første påstanden som vart presentert i undersøkinga var: «Eg trivst best med å ha nynorsk som hovudmål». Denne påstanden vil kunne seie noko om elevane er positive eller negative til bruken av eiga målform. Resultata viser at 45,0% (104 respondentar) svara at dei er heilt samde i at dei trivst best med nynorsk som hovudmål. 29,4% (68 respondentar) kryssa av for ganske samde i denne påstanden, medan 4,8% (11 respondentar) uttalte seg som litt samd.

Dette viser at nesten 80% av informantane hører til gruppa som er samd i nokon grad. 16,5% (28 respondentar) er verken samd eller usamd i om dei trivst best med å ha nynorsk som hovudmål. Dette kan indikere at dei ikkje har noko spesiell mening om dette.

Vidare ser ein at 2,2% (5 respondentar) er litt usamd, 1,3% (3 respondentar) er ganske usamd og 0,9% er heilt usamd. Om lag 4,5% av elevane ser dermed ut til å i nokon grad vere usamde i at dei trivst best med å ha nynorsk som hovudmål.

Figur 12: Påstand: «Eg har opplevd at andre er svært negative til nynorsk» (N=231)

B) Eg har opplevd at andre er svært negative til nynorsk

	Respondenter	Prosent
Heilt samd	43	18,6%
Ganske samd	54	23,4%
Litt samd	57	24,7%
Verken samd eller usamd	43	18,6%
Litt usamd	13	5,6%
Ganske usamd	15	6,5%
Heilt usamd	6	2,6%
I alt	231	100,0%

Respondentane har fått fleire spørsmål som er knytt til korleis andre sine haldninga til nynorsk påverkar dei. Dei første spørsmåla som kan bli knytt til andre sine haldninga var to av påstandane som elevane vart presenterte for.

Den første påstanden knytt til korleis andre stiller seg til nynorsk var: «Eg har opplevd at andre er svært negative til nynorsk». Her svara 18,6% (43 respondentar) at dei var heilt samde i påstanden. 23,4% (54 respondentar) kryssa av for ganske samde i utsegna, og 24,7% (57 respondentar) oppfatta seg som litt samde i dette. Dette viser at til saman 66,7% (154 respondentar) svara at dei var litt, ganske eller heilt samd i at dei har opplevd dette. 18,6% (43 respondentar) var verken samd eller usamd i påstanden. 5,6% (13 respondentar) svara litt usamd, 6,5% (15 respondentar) valte ganske usamd og 2,6% (6 respondentar) var heilt usamd i at dei har opplevd at andre er svært negative til nynorsk. Samla viser dette at 2/3 av elevutvalet har erfaringar med at andre uttrykkjer seg svært negativt til deira målform.

Figur 13: Påstand: «Eg har opplevd at andre er svært positive til nynorsk» (N=231)

C) Eg har opplevd at andre er svært positive til nynorsk

	Respondenter	Prosent
Heilt samd	27	11,7%
Ganske samd	43	18,6%
Litt samd	59	25,5%
Verken samd eller usamd	64	27,7%
Litt usamd	22	9,5%
Ganske usamd	13	5,6%
Heilt usamd	3	1,3%
I alt	231	100,0%

Den neste påstanden var: «Eg har opplevd at andre er svært positive til nynorsk». Her svara 11,7% (27 respondentar) at dei er heilt samd i dette. 18,6% (43 respondentar) svara ganske samd, medan 25,5% kryssa av for at dei er litt samd i dette. 27% (64 respondentar) var verken samd eller usamd i denne påstanden. 9,5% (22 respondentar) uttalte seg som litt usamd, 5,6% (13 respondentar) ganske usamd og 1,3% (3 respondentar) svara at dei er heilt usamd i at dei har opplevd at andre er svært positive til nynorsk. Om vi samanliknar med dei negative erfaringane (66,7% av elevane), ser vi at det er færre (55,8%) som i nokon grad har opplevd at andre rundt dei viser seg svært positive til nynorsken. Samstundes er det altså over halvparten som nettopp har denne erfaringa. Samla indikerer resultata frå desse to påstandane at elevane opplever målforma si som verdilada og omdiskutert.

Figur 14: Påstand: «Eg brukar nynorsk fordi eg trivst med det» (N=231)

D) Eg brukar nynorsk fordi eg trivst med det

	Respondenter	Prosent
Heilt samd	83	35,9%
Ganske samd	53	22,9%
Litt samd	29	12,6%
Verken samd eller usamd	50	21,6%
Litt usamd	8	3,5%
Ganske usamd	2	0,9%
Heilt usamd	6	2,6%
I alt	231	100,0%

Den neste påstanden ein kan knyte opp mot elevane sine eigne haldningar til nynorsk, er: «Eg brukar nynorsk fordi eg trivst med det». Her svara 35,9% (83 respondentar) at dei er heilt samde i påstanden. 22,9% (53 respondentar) svara at dei er ganske samde, medan 12,6% (29 respondentar) oppgav at dei er litt samde i dette. Vidare viste 21,6% (50 respondentar) at dei er verken samd eller usamd i at dei brukar nynorsk fordi dei trivst med det. 3,5% (8 respondentar) kryssa av for at dei er litt usamde, 0,9% (2 respondentar) oppfatta seg sjølve som ganske usamde, og 2,6% (6 respondentar) svara heilt usamd i at dei brukar nynorsk fordi dei trivst med det.

Figur 15: Påstand: «Eg brukar nynorsk i sosiale media» (N=231)

E) Eg brukar nynorsk i sosiale media

	Respondenter	Prosent
Heilt samd	11	4,8%
Ganske samd	24	10,4%
Litt samd	45	19,5%
Verken samd eller usamd	39	16,9%
Litt usamd	26	11,3%
Ganske usamd	41	17,7%
Heilt usamd	45	19,5%
I alt	231	100,0%

Vidare vart elevane spurte om kor vidt dei nyttar nynorsk på ulike sosiale medium. På denne måten freista eg å fange opp om nynorsken er til stades på arenaer knytt til fritid og privatliv. 4,8% (11 respondentar) har sagt seg heilt samd i at dei brukar nynorsk i sosiale media. 10,4% (24 respondentar) viste til at dei var ganske samde, medan 19,5% (45 respondentar) har uttrykt at dei er litt samd i at dei brukar målforma si på denne arenaen. Berre om lag 35% av respondentane i undersøkinga sa seg samd i at dei brukar nynorsk på sosiale media i nokon

grad. 16,9% (39 respondentar) var verken samd eller usamd i påstanden. 11,3% (26 respondentar) uttrykte seg litt usamd, 17,7% (41 respondentar) var ganske usamd, og 19,5% (45 respondentar) var heilt usamd i at dei brukte nynorsk i sosiale media. Det vil seie at om lag 50% av respondentane har sagt seg i nokon grad usamd til at dei brukar nynorsk i sosiale media. Resultata peikar her på at nynorsk ser ut til å vere mindre nytta som skriftspråk for elevane på denne arenaen, og dette kan knytast opp mot resultata som viste at elevane i stor grad brukte dialekt på nett.

Figur 16: Påstand: «Eg brukar nynorsk på skulen» (N=231)

F) Eg brukar nynorsk på skulen

	Respondenter	Prosent
Heilt samd	162	70,1%
Ganske samd	48	20,8%
Litt samd	10	4,3%
Verken samd eller usamd	10	4,3%
Litt usamd	1	0,4%
Ganske usamd	0	0,0%
Heilt usamd	0	0,0%
I alt	231	100,0%

Elevane fekk vidare påstanden: «Eg brukar nynorsk på skulen». Her ser ein at 70,1% (162 respondentar) var heilt samd, 20,8% (48 respondentar) var ganske samd, og 4,3% (10 respondentar) var litt samd. 4,3% (10 respondentar) sa seg verken samd eller usamd i påstanden, medan berre 0,4% (1 respondent) har uttrykt seg litt usamd i dette. Her ser ein at over 95% av elevane har sagt seg samd i at dei brukar nynorsk på skulen. Det kan dermed sjå ut til at dei fleste elevane opplever at dei nyttar målforma si i skulekvardagen.

Figur 17: Påstand: «Eg brukar nynorsk på fritida» (N=231)

G) Eg brukar nynorsk på fritida

	Respondenter	Prosent
Heilt samd	20	8,7%
Ganske samd	36	15,6%
Litt samd	42	18,2%
Verken samd eller usamd	41	17,7%
Litt usamd	24	10,4%
Ganske usamd	31	13,4%
Heilt usamd	37	16,0%
I alt	231	100,0%

For å kartleggje i kor stor grad elevane nyttar nynorsk på andre arenaer enn på skulen, fekk dei òg påstanden: «Eg brukar nynorsk på fritida». *Figur 15* gav ei oversikt over om nynorsk

vert brukt av elevane på sosiale medium. For å forstå meir av nynorsken si stilling utanfor skulen, vart elevane òg presenterte for påstanden: «Eg brukar nynorsk på fritida». Omgrepene fritida omfamnar eit større område av elevane sin kvardag utanfor skulen. Resultata viser at 8,7% (20 respondentar) sa seg heilt samd i påstanden. 15,7% (36 respondentar) oppfatta seg sjølv som ganske samd, medan 18,2% (42 respondentar) sa seg litt samd i at dei brukar nynorsk på fritida. 17,7% (41 respondentar) var verken samd eller usamd i dette. Ein ser at 10,4% (24 respondentar) uttala at dei var litt usamd, 13,4% (31 respondentar) var ganske usamd, og 16,0% var heilt usamd i at dei brukar nynorsk på fritida. Om lag 40% av elevane har vist til at dei er litt, ganske eller heilt usamd i at dei brukar målforma på fritida, medan om lag 43% er i nokon grad samd i at dei brukar nynorsk også her.

Figur 18: Påstand: «Eg har aldri vurdert å byte målform» (N=230)

H) Eg har aldri vurdert å byte målform

	Respondenter	Prosent
Heilt samd	119	51,7%
Ganske samd	35	15,2%
Litt samd	12	5,2%
Verken samd eller usamd	31	13,5%
Litt usamd	15	6,5%
Ganske usamd	10	4,3%
Heilt usamd	8	3,5%
I alt	230	100,0%

For å sjå nærmare på i kor stor grad elevane er knytt til målforma si, vart dei òg presenterte for påstanden: «Eg har aldri vurdert å byte målform». Resultata viser at 51,7% (119 respondentar) har svara at dei er heilt samd i påstanden, medan 15,2% (35 respondentar) har sagt seg ganske samd i dette. 5,2% (12 respondentar) var òg litt samd i at dei aldri hadde vurdert eit målformsbyte. 6,5% (15 respondentar) har svara at dei var litt usamd, 4,3% (10 respondentar) svara at dei var ganske usamd, og 3,5% (8 respondentar) sa seg heilt usamd i påstanden. Dette indikerer at nesten 15% av elevane truleg har vurdert eit byte av målform på eit eller anna tidspunkt.

Figur 19: Påstand: «Eg har eit positivt forhold til nynorsk» (N=230)

I) Eg har eit positivt forhold til nynorsk

	Respondenter	Prosent
Heilt samd	99	43,0%
Ganske samd	64	27,8%
Litt samd	26	11,3%
Verken samd eller usamd	31	13,5%
Litt usamd	5	2,2%
Ganske usamd	2	0,9%
Heilt usamd	3	1,3%
I alt	230	100,0%

Vidare vart elevane presenterte for påstanden: «Eg har eit positivt forhold til nynorsk».

Resultata frå undersøkinga viser at 43,0% (99 respondentar) svara heilt samd på dette. 27,8% (64 respondentar) kryssa av for ganske samd, medan 11,3% (26 respondentar) valte litt samd i påstanden. Dette viser at over 80 prosent av respondentane opplever at dei har eit positivt forhold til nynorsk. 13,5% (31 respondentar) viste til at dei verken er samd eller usamd i at dei har eit positivt forhold til målforma. 2,2% (5 respondentar) oppfatta seg sjølve som litt usamd, og 0,9% (2 respondentar) som ganske usamd. 1,3% (3 respondentar) svara at dei er heilt usamde i denne påstanden.

Figur 20: Påstand: «Eg meistrar nynorsk» (N=231)

J) Eg meistrar nynorsk

	Respondenter	Prosent
Heilt samd	80	34,6%
Ganske samd	80	34,6%
Litt samd	45	19,5%
Verken samd eller usamd	13	5,6%
Litt usamd	11	4,8%
Ganske usamd	2	0,9%
Heilt usamd	0	0,0%
I alt	231	100,0%

For å sjå på korleis elevane sjølve vurderer eige nivå til målforma, vart elevane òg presenterte for påstanden: «Eg meistrar nynorsk». Ein slik påstand vil kunne fange opp elevane si eiga oppleving av meistringsnivå på eiga målform. Resultata viser at 34,6% (80 respondentar) uttrykte at dei var heilt samd i påstanden. 34,6% (80 respondentar) sa seg ganske samd i dette, medan 19,5% (45 respondentar) var litt samd. 5,6% (13 respondentar) har svara at dei verken var samd eller usamd. 4,8% (11 respondentar) svara litt usamd, 0,9% (2 respondentar) svara ganske usamd, medan ingen elevar uttrykte at dei var heilt usamd i påstanden. Ein ser her at nesten 90% av elevane har vurdert at dei sjølve meistrar nynorsk i nokon grad. Resultata

indikerer at svært mange av elevane ser ut til å oppleve at dei meistrar eiga målform når dei vurderer eiga meistringsevne.

Figur 21: Påstand: «Eg vert påverka av at andre snakkar negativt om nynorsk» (N=230)

K) Eg blir påverka av at andre snakkar negativt om nynorsk

	Respondenter	Prosent
Heilt samd	7	3,0%
Ganske samd	11	4,8%
Litt samd	28	12,2%
Verken samd eller usamd	54	23,5%
Litt usamd	12	5,2%
Ganske usamd	40	17,4%
Heilt usamd	78	33,9%
I alt	230	100,0%

Den nest siste påstanden i undersøkinga var: «Eg vert påverka av at andre snakkar negativt om nynorsk». Resultata på dette spørsmålet viser at 3,0% (7 respondentar) svara at dei var heilt samd, 4,8% (11 respondentar) svara at dei var ganske samd, medan 12,2% (28 respondentar) svara at dei var litt samd i påstanden. 23,5% (54 respondentar) kryssa av for at dei var verken samd eller usamd i om dei vert påverka av dette. 5,2% (12 respondentar) var litt usamd, 17,4% (40 respondentar) var ganske usamd og 33,9% (78 respondentar) svara at dei var heilt usamd i at dei vert påverka av at andre snakkar negativt om nynorsk. Her viser resultata at til saman 56,5% (130 respondentar) er litt, ganske eller heilt usamd i at dei vert påverka dersom andre snakka negativt om nynorsk. Dette indikerer at ein del av elevgruppa oppfattar seg sjølve som upåverka av andre sine negative haldningar til nynorsk.

Figur 22: Påstand: «Eg skriv av og til bokmål slik at andre skal forstå meg betre» (N=231)

L) Eg skriv av og til bokmål slik at andre skal forstå meg betre

	Respondenter	Prosent
Heilt samd	40	17,3%
Ganske samd	46	19,9%
Litt samd	54	23,4%
Verken samd eller usamd	34	14,7%
Litt usamd	14	6,1%
Ganske usamd	16	6,9%
Heilt usamd	27	11,7%
I alt	231	100,0%

Den siste påstanden i spørjeskjemaet var knytt til om elevane i nokre tilfelle skriv bokmål for at andre skal forstå dei betre. Her ser ein at 17,3% har svara at dei er heilt samd i denne påstanden. Vidare har 19,9% (46 respondentar) uttrykt seg ganske samd, medan 23,4% (54

respondentar) har sagt seg litt samd i dette. 14,7% (34 respondentar) har uttrykt at dei verken er samd eller usamd i at dei av og til skriv bokmål for å skape betre forståing. 6,1% (14 respondentar) har sagt seg litt usamd, 6,9% (16 respondentar) har kryssa av for at dei er ganske usamd, og 11,7% (27 respondentar) har svara at dei er heilt usamd i at dei av og til skriv bokmål slik at andre skal forstå dei betre. Resultata viser at over 60% av elevane som har delteke i undersøkinga meiner at dei av og til veksler over til bokmål for å skape betre forståing.

4.3.2 Haldningar og språkleg identitet

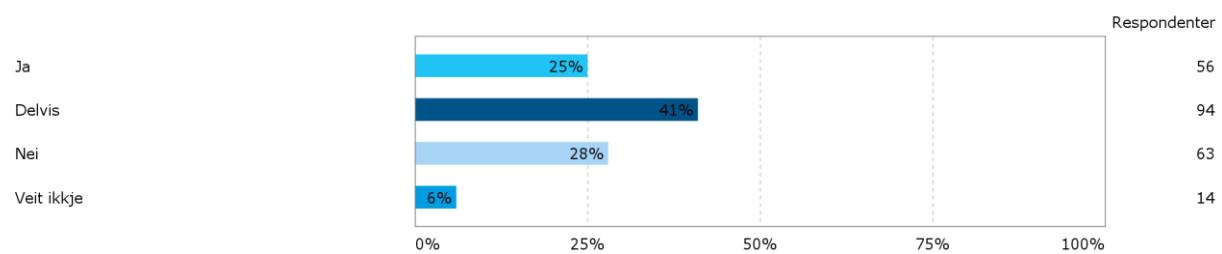
Figur 23: Påverkar andre sine haldningar ditt forhold til nynorsk? (N=227)

25. Påverkar andre sine haldningar ditt forhold til nynorsk?

	Respondenter	Prosent
Ja	9	4,0%
Delvis	43	18,9%
Nei	159	70,0%
Veit ikkje	16	7,0%
I alt	227	100,0%

Det første prekoda spørsmålet plassert under haldningar og identitet var: «Påverkar andre sine haldningar ditt forhold til nynorsk?». 4,0% (9 respondentar) uttrykte at andre sine haldningar påverka eige forhold til nynorsk, medan 18,9% (43 respondentar) oppgav at andre sine haldningar delvis verka inn på deira forhold til nynorsken. Heile 70,0% (159 respondentar) svara at andre sine haldningar ikkje påverka deira eige forhold til nynorsk. 7,0% (16 respondentar) har peika på at dei ikkje veit om andre sine haldningar er med på å styre kva forhold dei har til eiga målform. Som resultata viser, ser det ut til at svært mange av elevane ikkje opplever at andre sine haldningar påverkar deira eige forhold til målforma. Likevel ser ein at nokre av elevane oppgav at dette hadde innverknad på korleis dei stiller seg til nynorsk.

Figur 24: Ser du på nynorsk som ein del av din identitet på fritida? (N=227)

Det andre spørsmålet under haldningar og identitet var knytt til om elevane sjølv ser på nynorsk som ein del av sin identitet på fritida. Som resultata viser, svara 25% (56 respondentar) at dei såg på nynorsk som ein del av sin identitet på fritida. 41% (94 respondentar) svara at dei delvis ser på nynorsk som ein del av sin identitet her. 28% (63 respondentar) har kryssa av for at dei ikkje opplever målforma som ein del av eigen identitet på dette området, og 6% (14 respondentar) kryssa av for «veit ikkje». Svara indikerer at ein del av elevane ikkje opplever nynorsk som eit viktig identitetsmerke på fritida, medan ein del av elevane gjer dette. Her kjem variasjonane i elevane sine opplevingar godt fram.

Figur 25: Kven påverkar dine haldningar til nynorsk? (N=227)

29. Kven påverkar dine haldningar til nynorsk? (Her kan du krysse av på fleire alternativ)

	Respondenter	Prosent
Ingen	84	37,0%
Vennar	82	36,1%
Foreldre	82	36,1%
Søsken	35	15,4%
Lærar	99	43,6%
Media	52	22,9%
Klassekameratar	37	16,3%
Sosiale medium	65	28,6%
Andre	12	5,3%
I alt	227	100,0%

Til slutt vart dei bedne om å svare på kven som påverkar deira haldningar til nynorsk. På dette spørsmålet fekk dei mogelegheit til å krysse av på ulike alternativ. Dei kunne òg krysse av på fleire alternativ samstundes. *Figur 24* viser ein frekvenstabell over kor mange respondentar som kryssa av på dei ulike alternativa på dette spørsmålet. 43,9% (99 respondentar) svara at lærar er med på å påverke deira haldningar til nynorsk. Både vennar og familie fekk same svarrespons på 36,1% (82 respondentar). Vidare kjem sosiale medium med 28,6% (65 respondentar) og media med 22,9% (52 respondentar). 16,3% (37 respondentar) kryssa av på klassekameratar, 15,4% (35 respondentar) på søsken og 5,3% (12 respondentar) på andre. Resultata viser òg at 37% (84 respondentar) svara at det ikkje var nokon som påverka deira haldningar til nynorsk. Dette indikerer at fleire av elevane ser på læraren som ein viktig faktor for påverknad når det gjeld nynorsk. Ein kan òg sjå at heile 37% av respondentane viste til at ingen kunne påverke deira haldningar til dette.

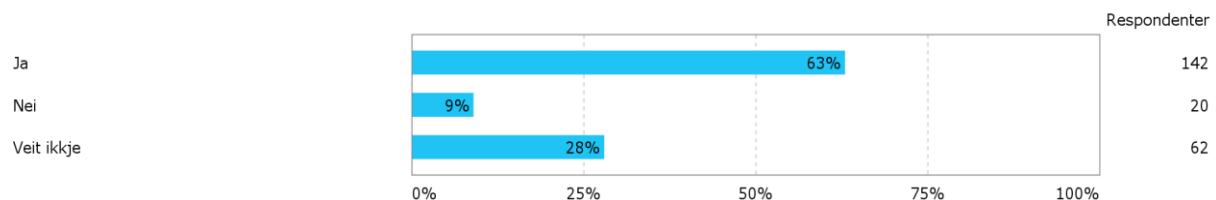
Her ser ein at 43,6% (99 respondentar) har peika på at lærarar påverkar deira haldningar til nynorsk. 36,1% (82 respondentar) har vist til vennar, og det same talet på respondentar kryssa

av på foreldre som ein faktor for påverknad. 28,6% (65 respondentar) viste til sosiale medium som mogeleg kjelde til påverknad, medan 22,9% (52 respondentar) kryssa av på alternativet media generelt. 16,3% (37 respondentar) kryssa av på klassekameratar på dette spørsmålet, og 15,4% (35 respondentar) kryssa av på at søskens påverkar deira haldning til nynorsk. 5,3% (12 respondentar) har kryssa av for at andre påverkar haldningane dei har til målforma si. I etterkant av spørjeundersøkinga ser eg at det kunne ha vore føremålstenleg å leggje til eit tilleggsspørsmål der elevane som kryssa av på alternativet «andre» kunne fått vise til kven desse «andre» er. På denne måten kunne eg fått betre oversikt over andre eventuelle kjelder for påverknad. I tillegg til dette svara 37% (84 respondentar) at ingen påverkar deira haldning til nynorsk. Det vil seie at over 1/3 av elevane gir uttrykk for eit syn der andre si haldning til nynorsk ikkje spelar inn på deira eiga oppfatning.

4.3.3 Nynorsk i framtida

Det vart òg stilt spørsmål om elevane trudde dei kom til å bruke nynorsk som målform også etter fullført vidaregåande skule. Svara på desse spørsmåla vil vere basert på elevane sine tankar rundt bruken av målforma i framtida per dags dato. Ein må ta høgde for at elevane kan endre syn på dette i seinare tid.

Figur 26: Trur du at du kjem til å halde fram med å bruke nynorsk som målform etter vidaregåande? (N=224)

Her ser ein at 62% (142 respondentar) viser til at dei trur at dei kjem til å bruke denne målforma vidare, medan 9% (20 respondentar) svara at dei ikkje trur det. Her har heile 28% (62 respondentar) kryssa av på alternativet «veit ikkje».

4.4 Kvalitative svar

I denne delen vil eg presentere dei kvalitative resultata frå spørjeundersøkinga. Desse har vorte sortert og koda i ei innholdsmatrice. På denne måten har dei ulike svara blitt kategorisert, for å sjå om ein finn mønster i respondentgruppa. I presentasjonen av resultata vil eg vise til tal på respondentar som svara innanfor ulike kategoriar, og eg vil underbyggje desse med sitat henta direkte frå spørjeundersøkinga. Ein ser at tala på respondentar som har svara på dei ulike spørsmåla varierer, noko som truleg er eit resultat av at dei opne spørsmåla har vore valfrie å svare på. Nokre elevar har då truleg hoppa over spørsmål dei ikkje ynskja å svare på. Nokre av svara har òg inneholdt fleire faktorar, og desse vil då bli rekna inn i fleire av analysekategoriane på kvar spørsmål. Resultata vil bli presentert etter strukturen i spørjeskjemaet, med dei tre overordna temaa: opplevinga av å vere nynorskbrukar, haldningar og språkleg identitet og nynorsk i framtida. Elevsatat vert markert i presentasjonen med innrykk, linjeavstand 1.0 og sitattilvising.

4.4.1 Opplevinga av å vere nynorskbrukar

Spørsmål A: Kvifor har du valt nynorsk som hovudmål?

Det første utfyllingsspørsmålet i undersøkinga var: «Kvífor har du valt nynorsk som hovudmål?». Spørsmålet vil kunne fange opp om det finst klåre årsaker til desse elevane sitt val av målform, eller om det ser ut til å vere eit resultat av tilfeldigheiter.

41 respondentar viste i sine svar til at dei har valt nynorsk fordi det er det som er vanleg i området dei bur i. Her vert altså målforma knytt til heimstad, og fleire av dei grunngav svaret sitt med at det var sjølvsagt at dei skulle velje nynorsk når dei kom frå dette området. Som sitatet under viser, var elevane opptekne av å vise til det nynorsksdominerte miljøet rundt dei:

Eg har vakse opp i ei nynorskbygd med nynorsk overalt rundt meg. Det var ganske sjølvsagt at eg skulle ha dette som hovudmål.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

50 respondentar viste til at dei hadde vakse opp med målforma, og at nynorsk dermed vart eit naturleg val for dei. Nokre peika på at dei alltid har brukt nynorsk, medan andre understreka at målforma berre kjendest som eit naturleg val for dei.

Eg har valt nynorsk som hovudmål fordi det er det som kjem naturleg for meg. Eg hadde ei periode på tidleg ungdomsskule der eg var litt midt i mellom kva eg skreiv,

men muntleg har eg snakka dialekt heile livet, og skriftleg har eg nytta nynorsk stort sett heile livet.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

Personlege meininger, eiga tilknyting til språket og identitet vart òg brukt som grunngjeving for kvifor elevane hadde nynorsk som hovudmål. 38 respondentar peika på dette i sine svar. Fleire oppgav òg fleire grunnar til at nynorsk har vorte deira målform, slik som eleven i sitatet under:

Nynorsk har alltid vert hovudforma der eg har vakse opp. Heile klassen min frå 1. til 10. klasse var nynorskbrukarar. Familien min er halvt frå Sunnmøre og halvt Rauma. Heile livet har eg hatt ein familie som har vert veldig stolt av å ha nynorsk som hovudmål. Dette var grunnen til at eg valde nynorsk og holdt med det.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

29 respondentar viste til at dei har valt nynorsk som hovudmål fordi det har vore standardmålforma på skulen, medan 7 respondentar meinte at familie og vennar var hovudgrunnen til valet deira. 6 respondentar har uttrykt at dei har valt nynorsk fordi det er den målforma dei er vande med. Ein ser òg at 20 av respondentane har nemnt det nære sambandet mellom eiga dialekt og nynorsk som grunngjeving for valet sitt.

Eg har valt nynorsk som hovudmål fordi det er den målforma som er nærast mi eiga dialekt. Eg har også alltid likt betre å skrive nynorsk framfor bokmål.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

Vidare ser ein at 35 respondentar peika på at dei ikkje har opplevd at dei har hatt noko val. Dette er interessant, fordi valet av målform skal vere fritt for elevane etter 8. klasse. Det kan tenkjast at elevane ikkje har opplevd at dei har fått valet presentert, og at dette har ført til at dei ikkje har opplevd dette som eit val dei sjølve har teke. 5 respondentar har svara at dei ikkje veit kvifor dei har valt nynorsk, medan 5 respondentar oppgav at dei har valt nynorsk «fordi alle andre har gjort det».

4.4.2 Haldningar og språkleg identitet

Spørsmål B: Er nynorsk viktig for deg?

I spørjeundersøkinga fekk elevane spørsmålet: «Er nynorsk viktig for deg?». Resultata viser at 109 respondentar svara ja på dette. Fleire av respondentane utdjupa dette svaret med ei grunngjeving på kvifor nynorsken er viktig for akkurat dei. Her peikar dei på årsaker som

identitet, kultur og eit ynskje om å ta vare på denne målforma. Sitata nedanfor viser korleis to av elevane i undersøkinga viser til at sambandet mellom nynorsk, identitet og personlegdom står sentralt i kvifor dei ser på nynorsk som viktige for dei:

Ja det er viktig. Det hører til personligheita mi, utan nynorsk so hadde eg ikkje vore meg sjølv.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

Eg synest nynorsk er viktig for meg, fordi språket er ein del av identiteten min. Eg identifiserer meg ikkje som noko bygut, men heller ein frå landet. Og det er eg stolt av. Majoriteten av den norske befolkninga snakkar og skriv på bokmål. Det å vere ein del av denne lille prosenten som skil seg ut frå resten, synst eg er litt tøft.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

I tillegg til dette peikar 24 respondentar på at nynorsk er litt viktig for dei. Blant desse finn ein grunngjevingar som peikar på at nynorsk er litt viktig for dei grunna tilknyting til heimstad, at nynorsk er ein del av identiteten deira og at det er denne målforma dei har vakse opp med.

Nynorsk er litt viktig for meg. Det er liksom ikkje sånn at eg gå rundt å tenkjer på nynorsk på fritida, for då brukar eg dialekt, men på skulen når eg skal skrive tekst for eksempel. Då likar eg betre å skrive på nynorsk enn bokmål. I tillegg synest eg det er viktig at dei neste generasjonane har eit valg, og ikkje blir tvingt til å bruke bokmål/nynorsk.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

49 respondentar svara klart nei på spørsmålet om nynorsk var viktig for dei. Dei fleste av desse svara er ikkje grunngjevne noko utover dette, og ingen av desse peikar på nokon årsak til at nynorsk ikkje er viktig for dei. 8 respondentar peikar på at dei er usikre eller har litt delte meningar rundt dette.

Spørsmål C: Finst det tilfelle der du vel å skrive bokmål? I tilfelle: Kvifor?

Neste spørsmål i denne undersøkinga var: «Fins det tilfelle der du vel å skrive på bokmål? I tilfelle: Kvifor?». Dette spørsmålet opna for at respondentane kunne gje eit utfyllande grunngjeving på kvifor dei eventuelt nytta ei anna målform i nokre tilfelle. Resultata viser at 82 respondentar meinte at dei brukar bokmål i nokre tilfelle for at andre skal forstå dei betre. Fleire av respondentane peika på at dei brukte bokmål fordi at andre ikkje skjøna kva dei skrev dersom dei brukte nynorsk. Desse respondentane vel dermed å endre målform i desse tilfellene for å sikre at alle skal forstå dei.

Eg skriv bokmål som regel da eg eventuelt ikkje blir heilt forstått når eg snakkar med menneske fra andre delar av landet, spesielt fra det sørlege Noreg. Det er ikkje alt av dialekt og nynorsk som blir forstått heile tida. Derfor må eg av og til prøve å skrive bokmål.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

42 respondentar viste til at dei brukar bokmål når dei har kontakt med personar frå andre stadar i landet. 38 respondentar svara at dei aldri brukar bokmål, medan 41 respondentar viste til at dei brukar bokmål i nokre tilfelle på skulen. Dei fleste av respondentane som har svara at dei brukar bokmål på skulen har vist til at dette skjer i samband med sidemålsopplæringa.

28 respondentar viste til at dei i nokre tilfelle brukar bokmål på nett eller i sosiale medium. Dei fleste av desse peika på at årsaka til dette er forståing. Likevel viste nokre til at dei brukar bokmål på nett av andre grunnar. Dette ser ein eit døme på her:

I eit kommentarfelt i ei gruppe med mange tusen kan eg velje å skrive bokmål for å bli forstått lettare, men også for at dei som har bokmål som hovudmål er så negative til nynorsken og eg vil ikkje bli sett ned på.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

I sitatet under viser ein respondent kompleksiteten i at ein på den eine sida vil bli forstått, medan ein på den andre sida gjerne vil halde på nynorsken:

Ja, ofte på nett. Dette er fordi nynorsk blir sett ned på av mange bokmålsbrukarar (vertfall noko eg har ei oppfatning om), og det er lettare å gjere seg forstått ved å skrive på bokmål. Samtidig har eg lyst til å skrive meir nynorsk.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

Her peikar respondentane på at dei brukar bokmål for å unngå å bli sett ned på av andre. Andre sine haldningar er altså årsaka til at desse respondentane skiftar målform i nokre situasjonar. Vidare viste nokre respondentar til at dei kan bruke bokmål i samband med jobb, i formelle situasjonar eller i situasjonar der dei skriv til nokon dei ikkje kjenner så godt. 38 respondentar svara klart nei på dette spørsmålet, og fleire av desse grunngjev svaret sitt med dei ikkje ser nokon grunn til å skrive på denne målforma. Samla viser dette korleis elevane er metaspråkleg medvitne i den forstand at dei rettar målforma inn etter mottakaren sine behov.

Spørsmål D: Er andre sine haldningar til nynorsk viktige for deg? Kvifor/ kvifor ikkje?

Det neste utfyllingsspørsmålet var knytt eksplisitt til haldningar, og tok føre seg i kor stor grad elevane opplevde at andre sine haldningar til nynorsk påverka dei. På dette spørsmålet svara 141 respondentar at andre sine haldningar ikkje påverka dei i det heile. Her ser det ut som dei fleste av respondentane sjølve har eit positivt forhold til nynorsken, og at dei peikar på at andre sine meininger ikkje er viktige fordi dei må få ha sine eigne meininger. Eit døme finn vi her:

Nei, ikkje sånn eigentleg. Folk må få lov til å ha sine eigne meininger, og eg er open til å få vite om andre sine haldningar.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

27 respondentar viser til at dei vert litt eller delvis påverka av andre sine haldningar, medan 30 respondentar svara ja på dette spørsmålet. Fleire av dei som har svara at andre sine haldningar ikkje påverkar dei har grunngjeve dette med spørsmål og utdjupingar som: «Kvifor skal eg bry meg? Dei må få meine det dei vil...» osv. Dei respondentane som har svara at andre sine haldningar påverkar dei peikar blant anna på at det er irriterande og leitt å høyre andre snakke negativt om nynorsk. Det er svært få av respondentane som har sagt noko om korleis positive haldningar blant andre kan påverke dei. Nokre peikar òg på respekt og likeverd som sentralt, slik som i sitatet under:

Ja andre sine haldningar til nynorsk er viktig for meg. Dei er viktig for meg fordi eg blir irritert over at mange seier nynorsk ikkje skal vere like mykje verdt som bokmål. Eg meinar mange ikkje ser verdien i nynorsk, og ikkje har lyst til å lære det fordi det er meir utfordrande enn bokmål. Eg meinar det er viktig å kunne fleire skriftspråk for å få ein større forståelse for andre språk og ikkje minst respektere dei. Det som går mest inn på meg, må nok vere at eg føler at dei som er i mot nynorsk ikkje har respekt for skriftspråket.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

Spørsmål E: Ser du på nynorsk som viktig for deg i kvardagen?

Elevane fekk òg spørsmål om dei ser på nynorsk som viktig for dei i kvardagen. Resultata frå undersøkinga viser at 77 respondentar svara nei på dette spørsmålet. Majoriteten av elevane har ikkje grunngjeve dette, men nokre elevar peika på at dei sjeldan nyttar nynorsk utanfor skulen. Blant anna vert det poengert at dei ikkje skriv nynorsk, men i staden nyttar dialekt i

kvardagen. Desse to sitata er henta blant elevane som peika på at nynorsk ikkje var viktig for dei i kvardagen.

Nei, min identitet ligg hjå mi dialekt, ikkje i språket. I tillegg møter eg svært lite nynorsk på fritida.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

Eg snakkar jo dialekt, og eg skriv dialekt med mindre det er noko meir formelt som skal skrivast. Så nei, eg vil ikkje seie at nynorsk er så spesielt viktig for meg i kvardagen.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

61 respondentar peika på at dei ser på nynorsk som viktige for dei i kvardagen. Nokre knyter dette opp mot at dei nyttar nynorsk i stor grad, og at det difor er ein viktig del av kommunikasjonen i kvardagen deira. Fleire har også nemnt identitet og tilhørsle som sentrale faktorar for kvifor nynorsk er viktig for dei i kvardagen. Ein ser at somme elevar òg viste til at nynorsken gjev dei rom til å uttrykkje seg på ein god måte skriftleg.

Ja, eg synest den er det, fordi den er ein stor del av plassen som eg kjem frå og folka som er der.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

I tillegg til dette svara 49 respondentar at dei ser på nynorsk som delvis viktig for dei i kvardagen. Elevane har grunngjeve dette blant anna ved å peike på at dei ikkje tenkjer over dette i kvardagen. Samstundes har nokre peika på at nynorsk er delvis viktig, men at dei i stor grad nyttar dialekt, og at nynorsk dermed er mest viktig for dei på skule og i formelle samanhengar.

Kanskje ikkje i kvardagen, men når ein møter andre folk og byrjar på skule andre plassar, trur eg det blir viktig for meg å behalde nynorsken.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

Det spørst. Eg hadde aldri tatt meg sjølv i å skrive bokmål i alle fall! Det er anten nynorsk eller dialekt, over mitt lik at eg nokon gong trampar på min nasjonalskatt – berre fordi nokon ikkje forstår målforma mi!

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

På dette spørsmålet ser ein òg at 27 respondentar påpeika at nynorsk er viktig for dei i samband med skulearbeid eller arbeidsliv. Her nytta fleire høvet til å forklare at dei i stor grad brukar dialekt på fritida, og at nynorsk dermed berre vert brukt i formelle situasjonar eller på skulen. Resultata indikerer at desse elevane knyter nynorsk til skule og arbeid, og at dei ikkje ser på nynorsk som ein viktig del av sin eigen kvardag. I tillegg svara 5 respondentar at ikkje veit, medan 3 respondentar viser til at dei like så godt kunne nytta bokmål. Utvalet viser såleis stor breidde i dei uttalte haldningane sine.

Spørsmål F: Kva betyr det for deg korleis andre snakkar om nynorsk?

Vidare fekk elevane spørsmålet: «Kva betyr det for deg korleis andre snakkar om nynorsk?». Her svara 88 respondentar at dei ikkje bryr seg om dette i det heile. I tillegg oppgav 46 respondentar at dette er noko dei bryr seg lite om, eller at det ikkje betyr noko særleg. Dette indikerer at ein stor del av elevane ikkje er særleg opptekne av korleis andre omtalar nynorsk. I nokre svar kjem det fram at elevane er likegyldige til målforma og at nynorsk ikkje er så viktig for dei i det heile. Fleire av respondentane viser til at andre må få lov til å meine det dei sjølv vil. Somme poengterer også at det viktigaste for dei er deira eige forhold til nynorsk, og at ein må respektere at andre eventuelt meiner noko anna enn dei om dette temaet.

Kva dei seier om nynorsk er greitt. Vi lever i eit land med ytringsfridom, og alle har rett til å seie kva dei sjølv meiner om ei sak. Visst nokon syns nynorsk er heilt dritt, så ja vel. Eg synest det er kult fordi det ikkje er så mange som snakkar/ skriv nynorsk.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

7 respondentar viste til at det betyr litt for dei korleis andre snakkar om nynorsk. Her vert det blant anna nemnt eit ynskje om å forstå kvifor andre mislikar nynorsk, og det vert òg vist til eit ynskje om at nynorsken skal bli meir synleg i samfunnet. Heile 47 respondentar understreka at det betyr noko for dei korleis andre omtalar målforma deira. Her vert det vist til at både positiv og negativ omtale kan påverke dei i nokon grad. Nokre elevar viste til at dei vert glade når nokon snakkar varmt om nynorsk.

Det at folk som bur i sørlegare strøk, som for eksempel Oslo, snakkar varmt om nynorsk gjer meg litt stolt av å kome frå ein plass der nynorsk dominerer og at det er mitt hovudmål.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

Majoriteten av desse respondentane er likevel mest opptekne av korleis negativ omtale påverkar dei. Fleire uttalte at dei vert såra eller lei seg dersom dei høyrer at andre snakkar negativt om nynorsk. Her påpeikar somme elevar at dei føler seg krenka eller trakka på, fordi dei opplever nynorsken som ein del av identiteten sin.

Eg føler at visst nokon snakkar negativt om nynorsk, så snakkar dei negativt om meg.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

Eg vil gjerne at andre skal respektere mitt val om å skrive nynorsk, men om folk «dissar» nynorsk blir eg berre meir innstilt på å fortsette å skrive på dette målføret.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

Det vert ved fleire høve nemnt at elevane forsvarar målforma si dersom andre omtalar ho negativt. Det siste sitatet over påpeikar at dette òg kan føre til at nynorskelevane vert meir medvitne om eigen språkbruk, og at dette igjen kan føre til at dei vert meir innstilte på å halde fram med å skrive nynorsk. Negativ omtale av nynorsken kan dermed generere ein reaksjon hos nynorskbrukarane, i form av at det vert viktigare for dei å halde fram med bruken av målforma si. Fleire av svara på dette spørsmålet tyder på at elevane opplever at nynorsk somme tider vert sett ned på, og at andre ytrar negative meininger rundt målforma. Nokre viser òg til at dette kan ha konsekvensar for dei, i form av at dei sjølv får negative haldningars til nynorsken.

Spørsmål G: Kva skal til for at du eventuelt skal skifte målform og verte nynorskbrukar?

I undersøkinga vart det stilt spørsmål om kva som eventuelt skulle til for at vedkomande skulle skifte målform og verte bokmålsbrukar. Dette var eit ope spørsmål der informantane kunne formulere eit svar dersom dei ynskte det. Dei var ikkje pålagde å svare på spørsmålet for å halde fram i spørjeundersøkinga, men mange har likevel valt å svare utfyllande på dette spørsmålet.

Resultata frå spørjeundersøkinga viser at 36 respondentar har nemnt flytting som ein mogeleg faktor som kan føre til at dei skifter målform. Her vert det vist til at eventuell flytting til eit bokmålsdominert område kan påverke valet av målform vidare.

61 respondentar svara at det ikkje var mogeleg, at det måtte svært mykje til for å få dei til å endre målform, eller at det endå til er umogeleg for dei å endre på. Som i sitatet under, der det vert slått klart fast at dette ikkje er aktuelt:

Det kjem ikkje til å skje. Likar nynorsk, og det er ein del av meg. Eg endrar meg ikkje fordi andre ikkje likar at eg har ei anna målform enn dei.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

44 respondentar har vist til at nynorskbruk må bli ulovleg, at denne målforma må bli fjerna eller forsvinne, eller at tvang er einaste måten å få dei til å endre målforma si på. Nokre viser til at dei berre bytar målform dersom det er einaste alternativet dei har. Dømet under er henta frå ein av respondentane sitt svar på dette spørsmålet:

Eg må nærmast straffast for å ikkje skrive nynorsk. Dersom det er slik at eg absolutt må skrive bokmål, så må eg nok skrive bokmål, men eg vil helst skrive nynorsk. Bokmål er sikkert heilt naturleg for nokre, men det er unormalt for meg å skrive bokmål sidan nynorsk er det naturelege målforma for meg.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

Vidare har 8 respondentar peika på jobbsituasjon som ein mogeleg faktor for eit slikt målformsbyte. Her vert det blant anna peika på at eit krav eller påbod frå framtidig arbeidsgjevar kan føre til at dei skifter målform. Også forståing i jobbsamanheng vert nemnt som grunn til eit slikt byte. 28 respondentar peikar på at skule, karakterar, undervisning eller tilgang på lærebøker kan vere ein medverkande faktor for eit eventuelt målformsbyte. Blant anna vert det vist til at eit krav frå skular kan føre til endring av målform, eller mangel på undervisning på nynorsk kan endre deira syn på dette. Nokre har òg vist at karakteren deira i norskfaget kan påverke deira bruk av nynorsken. 7 respondentar har uttalt at dei ynskjer å skifte målform per dags dato.

4.4.3 Nynorsk i framtida

Spørsmål H: Grunngjeving av «Trur du at du kjem til å bruke nynorsk som målform etter vidaregåande?» Kvifor/ kvifor ikkje?

Mot slutten av spørjeskjemaet vart det stilt spørsmål om elevane trur dei kjem til å bruke nynorsk som målform etter vidaregåande. Resultata frå kapittel 4.3.3: Nynorsk i framtida viser at 63% (142 respondentar) svara ja, 9% (20 respondentar) svara nei og 28% (62

respondentar) svara veit ikkje. I utfyllingsspørsmålet som vart presentert etter det prekoda spørsmålet fekk elevane mogelegheit til å grunngje dette svaret.

Figur 27: Grunngjevinga til elevane som svara «nei» til å bruke nynorsk som målform etter vidaregåande (N=18)

- Har ikkje bruk for å skrive spesifikt språk, kan heller skrive dialekt.
- Kjem til å skrive bokmål
- Eg ser på det som ei ulempe dersom eg studerar i større byar der bokmål er vanleg.
- Fordi eg hata nynorsk.
- Bokmål har alltid vært det lettaste for meg, fordi eg snakka det når eg var mindre men jo meir eg var ute i samfunnet der eg bur blei eg påverka til å bruke nynorsk i staden.
- Fordi
- Eg trur ikkje det, dei større plassane i landet snakkar eller skriv ikkje nynorsk difor trur eg holder ikkje det er noko som eg kjem til å gjere.
- Fordi eg er meir komfortabel med bokmål
- Fordi det er ikkje så mange som vil forstå det e skriv
- HALDE PÅ NYNORSKEN
- Fordi eg les aldri nynorsk. Eg les bare nynorsk når oppgava skal skrivast på hovudmålet mitt.
- fordi det er fleire som skriv nynorsk, og visst eg skal søkje meg inn på studie eller vidare jobb uttafor Møre og Romsdal så er det få som skriv nynorsk.
- Syns det er vanskeleg.
- Eg kjem til å studere i storbyen der ein ikkje tek i bruk hovudmål.
- Lika bokmål bedre, foreldra mine snakka de
- Eg trur eg kjem til å skrive meir bokmål etter vidaregåande, til dømes høgskulen, sidan då er det vanleg at flire av bøkene er skrivne på bokmål, og også at plassen eg kjem til å studere kanskje ikkje er ein "nynorsk-plass"
- Fordi der eg skal flytte er bokmål hovudmålet.
- Fordi nynorsk er vanskeleg, og ikkje likt slik eg snakkar

Her ser ein at nokre av respondentane er klare på at dei ynskjer å skrive bokmål, anten fordi det er lettare for dei, at det trivst betre med bokmål eller fordi dei opplever nynorsk som vanskeleg. 1 respondent viste til at han/ho ikkje kjem til å bruke nokon målform, men heller dialekt. 6 respondentar har grunngitt dette ved at dei skal flytte, og at dei dermed truleg vil endre målforma si. Flytting går igjen som medverkande faktor for språkskifte. 1 respondent har òg peika på at han/ho ikkje trur andre kjem til å forstå kva vedkomande skriv, og dette vert tolka som grunn til å gå bort i frå nynorsken. 1 respondent ser ut til å ha svara at han/ho vil halde på nynorsken, og det må dermed vurderast om denne respondenten kan ha kryssa av på feil alternativ på dette spørsmålet. 2 respondentar har ikkje grunngjeve kvifor dei trur dei ikkje kjem til å bruke nynorsk som målform etter vidaregåande.

Vidare kan ein sjå nærmare på grunngjevinga til respondentane som svara «veit ikkje» på spørsmålet om dei trur dei kjem til å bruke nynorsk som målform etter vidaregåande. Til saman 28% (62 respondentar) svara at dei ikkje visste om nynorsk ville vere målforma deira vidare. På grunngjevingsspørsmålet svara 49 respondentar. 17 av desse respondentane gav

ikkje anna grunngjeving enn «veit ikkje» eller «usikker». Desse er difor ikkje medrekna i tabell 20. *Figur 28* viser grunngjevinga til dei 32 respondentane som skreiv noko meir enn dette på utfyllingsspørsmålet.

Figur 28: Grunngjevinga til elevane som svara «veit ikkje» til å bruke nynorsk som målform etter vidaregåande (N=32)

- Eg er usikker. Det kan hende at eg skal studere i utlandet og då vil eg sikkert skrive mest på engelsk, men også dialekt/nynorsk i eigne notater.
- Det einaste presset eg har til å skrive nynorsk, er pga lærarar og formelle handlingar, men ikkje ellers. Og sannsynlegheita for at eg møter nokon av dei etter vidaregåande skule er der, men samtidig ikkje.
- Det kjeme and på kvar eg bur, visst eg bur i Ørsta eller i det området blir det nynorsk, men visst eg bur i Oslo eller liknande blir det sikkert bokmål.
- Viss eg flyttar blir eg kanskje nødt til å bytte for å klare å bli forstått. Så det kjem heilt ann på kvar eg bur i framtida.
- Same grunn som nevnt. Eg kjem til å vurdere kva som fell mest naturleg og kva eg meistrar best, når eg evnt får spm. om skifte av skriftspråk.
- Fordi eg ikkje veit om eg skal bli her, eller om eg skal flytte. Dersom eg flyttar blir det kanskje mest naturleg å skrive slik som alle andre i det området.
- Spørts kvar eg velg å gå skule
- Reise for å studere, kanskje krav om å skrive bokmål?
- Spørts kva jobb eg kjeme til å ha, visst eg blir lærar kan nynorsk være nyttig
- Spørts kva eg blir.
- Kjem veldig ann på kor eg endar opp. Ikkje alltid optimalt å prate/skrive nynorsk i andre delar av landet, i forbindelse med studie, jobb osv.
- Dersom det vert tungvint
- Eg ser fleire fordeler ved å bruke bokmål.
- Det spørts kor eg flyttar etter vidaregåande
- Fordi eg mestrar begge like godt, og bokmål er det mest brukte.
- Litt usikker eigentleg, spørts kvar eg går skule og kva slags jobb eg får.
- Eg veit jo ikkje om alle professorar kan nynorsk, eller om eg får ei oppgåve der eg må skrive på bokmål.
- Veit ikkje kva yrke eg ender opp i.
- Spørts kva som blir krevd av meg i framtidige jobbsamanhangar.
- Det spørts om det er naturleg å fortsette med det i den vidare utdanninga. Av og til føler eg også at bokmål er enklare for min del for eg blir alltid så usikker på kor "nynorsk" eg skal skrive. Om eg skal skrive "utrykke" eller "utrykkje" og "vi" eller "me" osv.
- Dersom eg skal studere på sørlandet vil eg tru at oppgåvene må skrivast på bokmål, men eg håper eg tek feil.
- Eg trur studia vert lettare dersom eg kan skrive på bokmål, sidan det er mykje lettare.
- Ikkje i grupper, men individuelt
- Fordi eg kjem til å bruke meir dialekt der eg kjem til å opphalde meg
- Spørts om eg får lov å skrive dialekt eller ikkje
- Trur nynorsk egenskapane mine vil falle bort fordi det er for lite nynorsk i hverdagen til å opprettholde det
- Bryr mej ikkje så masse om kordan ej skriv.
- Usikker på kva type jobb eg får, og kven eg eventuelt skal kommunisere med. Dersom det blir ein jobb med mykje kontakt med folk som har bokmål som sitt hovudmål, blir det kanskje ein del bokmålskriving, men eg er svært usikker. Vil helst halde på nynorsken.
- Nynorsk er berre noko eg skriv når eg MÅ skrive det.
- Fordi eg vil bli forstått av resten av befolkninga.
- Usikker på om eg vil ta meg bryet av å skifte om, men det er spørst kvar eg studerar.
- Kanskje eg skal gå skule ein anna plass, å da er det greit å bli betre i bokmål sann folk forstår meg

Her kan ein sjå at grunngjevingane er noko ulike. Flytting, studiar og jobb ser ut til å vere dei faktorane som dominerer, og som fører til at respondentane er usikre på om dei kjem til å bruke nynorsk vidare. I tillegg ser det ut til at nokre respondentar er meir likegyldige til kva målform dei skriv, og at somme er usikre på om dei i det heile teke får bruk for ei målform etter vidaregåande opplæring. Ein ser òg tendensar til at respondentane opplever at dei er lite eksponert for nynorsk, og at bokmål kan vere lettare for dei å skrive.

Blant elevane som svara at dei trur dei kjem til å halde fram med nynorsk som hovudmål etter vidaregåande ser ein ulike grunngjevingar. 54 respondentar knytte dette opp mot at nynorsk er den målforma dei er vande til, og at dei har vakse opp med og lært nynorsk gjennom heile livet. 12 respondentar har vist til at det er naturleg for dei å halde fram med målforma. Vidare viser resultata at 23 respondentar har poengert at målforma heng saman med identitet og personlegdom eller at dei har eit ynskje om å halde liv i nynorsken. Det kjem òg tydeleg fram i svara at elevane er opptekne av målforma si, og at dei er stolte av å vere nynorskbrukarar:

Eg er stolt av å ha nynorsk som hovudmål.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

Meistring vert òg løfta fram av 17 respondentar som ein sentral faktor for at dei ynskjer å halde fram med målforma. Her har elevane vist til at nynorsk er den målforma dei kan best, og at det difor vil vere enklast for dei å halde fram med å bruke nynorsk også i framtida. Det vart òg vist til at fleire av elevane opplever nynorsk som det som ligg tettast opp mot korleis dei sjølve snakkar og skriv, og at det står sentralt for valet om å halde fram med nynorsk som målform i framtida. Nokre viser òg til eiga vurdering av målforma når dei skal grunngje kvifor dei trur dei kjem til å bruke nynorsk etter vidaregåande. Her viser dei til at nynorsk er målforma dei «likar best» eller «trivst best med». To elevar har i staden for å grunngje svaret sitt, stilt spørsmål om kvifor ein skal finne på å byte målform.

Desse elevane sine svar, saman med fleire andre elevar, peikar mot at dei ikkje ser nokon grunn til å skifte målform. Fleire uttrykkjer eksplisitt at dei ikkje har interesse av å skifte målform, og at dei vil halde på nynorsken uansett. 8 respondentar har peika på at dei trur dei kjem til å ha nynorsk som hovudmål etter vidaregåande fordi dei vil ha bruk for det. Sitatet under viser korleis ein av elevane har uttrykt dette i undersøkinga:

Eg kjem til å få bruk for det på skular, og ute i arbeidslivet.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

Resultata frå spørsmåla om nynorskbruk i framtida viser at det er stor variasjon i elevgruppa på korleis dei vurderer ei framtid med nynorsk. Ei rekkje faktorar vert nemnt som årsaker til deira vurdering av situasjonen. Ein ser at elevane som har svara at dei trur dei ikkje kjem til å halde på nynorsken, grunngav dette med at dei anten ynskjer å bruke bokmål, eller at årsaker som flytting, meistring og forståing kan føre til eit språkskifte. Elevane som er usikre viste òg til faktorar som flytting, skule og jobb som mogelege årsaker til usikkerheit, og nokre verka likegyldige til målformsbruk eller meir knytt til dialektbruk. Dei elevane som svara at dei trur dei kjem til å halde på nynorsk som hovudmål i framtida har knytt dette opp mot identitet, vane, meistring, tilknyting til språk og eit ynskje om å bevare målforma. Nokre har òg vist til at det er naturleg å halde fram med målforma fordi dei har brukt nynorsk heile livet, og at det er det som vert naturleg for dei å bruke også i framtida.

Spørsmål I: Korleis opplever du det å vere nynorskbrukar i dag?

Eit spørsmål i undersøkinga tok òg opp korleis elevane opplevde det å vere nynorskbrukar i dag. Her svara 62 respondentar at dei opplever dette som heilt greitt. 39 respondentar viste til at det er positivt, bra eller kult å vere nynorskbrukar i dag. Fleire av desse peika på at dei opplever at dei skil seg ut frå majoriteten, og at dette er noko dei ser på som positivt. Somme viste likevel til at sjølv om dei opplever det som bra vere nynorskbrukar i dag, og dermed vere ein del av mindretallet, så kan dette òg somme tider vere vanskeleg.

Eg opplever det som kult. Eg er ikkje ein del av den store bokmålsmajoriteten, og er dermed unik i min måte å skrive på. Det kan til tider vere tøft, i og med at det finst negative haldningar der ute.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

I tillegg ser det 13 respondentar som har svara at det er greitt å vere nynorskbrukar i dag, men at dei likevel ser utfordringar med dette i framtida. Nokre av utfordringane som vert nemnde er at bokmål dominerer på visse område, at andre gjer narr av nynorsken og at elevane opplever at dei ikkje får informasjon på nynorsk dersom dei ynskjer det. Somme av elevane viser til at dei ikkje får papir dei ynskjer på nynorsk, og at det er meir tungvint enn nødvendig å skaffe seg informasjon på si målform. 12 respondentar viste òg til at dei opplever det å vere

nynorskbrukar som noko heilt normalt, og 20 respondentar oppgav at dei ikkje merkar noko særleg rundt dette.

Her eg bur opplever eg det som det normale. Når ein kjem på større plassar ser ein ofte at folk ikkje vil forstå deg for å gjere «narr» av nynorsken.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

26 respondentar viste til at dei opplever det som utfordrande, og til tider negativt og vanskeleg å vere nynorskbrukar i dag. Lite eksponering for nynorsk, negative haldningars frå andre og eit bokmålsdominert samfunn fører til at elevane opplever situasjonen som utfordrande. Fleire av respondentane har òg nemnt undertrykking, hets og negativitet i svara sine. Ein elev svara på spørsmålet om korleis vedkomande opplevde det å vere nynorskbrukar i dag:

Eg trur det er vanskelegare enn nokon gong, fordi nynorsken får så mykje motstand.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

To respondentar viste til at dei er negative til nynorsk generelt, og at det difor ikkje er positivt å vere nynorskbrukar i dag. Ein av respondentane argumenterte for at ein berre har behov for eitt skriftspråk i Noreg.

Verkar litt fåpeleg å ha to skriftspråk, og om fleirtalet brukar bokmål synest eg det godt kan bli det einaste vi brukar.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

Ein elev viste til at forholdet hans til nynorsk har endra seg, då det kjennest meir unaturleg å skrive nynorsk enn tidlegare. Eleven trur sjølv at dette heng saman med at det har blitt vanleg å skrive dialekt i mange samanhengar.

Ikkje noko spesielt. Men eg merka etter eg byrja på vidaregåande, at nynorsk kan føles unaturleg. Sikkert mykje grunna den store bruken av dialekspråket på fritida.

(Sitat frå respondent i undersøkinga)

Opplevingane til elevane er ulike frå individ til individ. Men tendensane i undersøkinga tyder på at fleire av elevane opplever det som greitt å vere nynorskbrukar i dag. Nokre poengterer

øg at dei opplever dette som positivt, og noko dei ynskjer å vere stolte av. Somme viser likevel til utfordringar rundt statusen som nynorskbrukar, og at negative haldningar hos andre kan bli tolka som ein viktig faktor for desse utfordringane. I tillegg vert manglande tilrettelegging for nynorskbruk påpeika.

5 DRØFTING

I denne delen vil eg først gje ei kort oppsummering frå spørjeundersøkinga. Deretter vil eg drøfte desse funna vidare i kapittelet og sjå dei i lys av teori og tidlegare forsking. Før eg går vidare, vil eg starte med å minne lesaren på problemformuleringa for denne undersøkinga:

Kva haldningar har elevar i vidaregåande skule med nynorsk som hovudmål til nynorsk?

Denne formuleringa er igjen delt inn i tre tema, med to underliggende forskingsspørsmål knytt til kvart tema. Organiseringa av dette kapittelet vil vere strukturert etter desse spørsmåla.

5.1 Kort oppsummering av funna

Dei kvantitative resultata frå undersøkinga har vist at:

- Nesten 80% av nynorskelevane var anten heilt, delvis eller litt samd i at dei trivst best med nynorsk som hovudmål
- Om lag 71% av elevane var anten heilt, delvis eller litt samd i at dei brukar nynorsk fordi dei trivst med det
- Over 80% svara at dei anten var heilt samd, delvis samd eller litt samd i at dei har eit positivt forhold til nynorsk
- 70% av nynorskelevane oppgav at dei ikkje lar andre sine haldningar påverke deira forhold til nynorsk
- Om lag 67% av elevane har vist til at dei er heilt, delvis eller litt samd i at dei har opplevd at andre er svært negative til nynorsk
- Nesten 56% har sagt seg heilt, delvis eller litt samd i at dei har opplevd at andre er svært positive til nynorsk
- Læraren vart peika på som den faktoren flest elevar meinte påverka deira haldningar til målforma, men foreldre og vennar òg såg ut til å påverke ein del av elevane
- 37% peika på at ingen av faktorane påverka deira haldningar til målforma
- 51% av elevane oppgav at dei møter mest engelsk på nett, medan 46% møter mest bokmål
- 54% brukar mest nynorsk i kvardagen, medan 39% brukar mest bokmål
- 82% av elevane brukar dialekt mest når dei sjølve skriv på nett
- 63% trur dei kjem til å bruke nynorsk som hovudmål også etter fullført vidaregåande opplæring, 9% trur dei ikkje kjem til å gjere det, medan 28% er usikre på dette

Dei kvalitative resultata frå undersøkinga har vist at:

- Majoriteten av elevane svara at andre sine haldningar til nynorsk ikkje påverka dei, og fleire av desse peika på at andre må få lov til å meine det dei vil og ytre dette om dei ynskjer det
- Ein del av informantane opplever at negative haldningar påverkar dei emosjonelt, og vert irriterte eller lei seg av at andre ytrar seg negativt om nynorsk
- 109 elevar viste at nynorsk er viktig for dei, og identitet, kultur og ynsket om å ta vare på nynorsken vert peika på som sentralt for desse elevane
- Fleire av elevane peika på nynorsk som mindre viktig for dei på fritida
- Dialektbruk vart peika på som ein sentral grunn til at nynorsk er mindre viktig for dei på desse områda
- Mange elevar viser til at dei nyttar bokmål ved somme tilfelle, og at dette særleg er knytt til eit behov for å bli forstått
- Fleire har peika på at dei er stolte av målforma si, og at dei er knytte til denne på ulike måtar
- Undersøkinga viser ei svært stor breidde i svara til elevane, noko som indikerer at elevane sitt forhold til nynorsk er svært individuelt

5.2 Identitet

I mitt forskingsprosjekt har eg hatt som mål å sjå nærmere på korleis identitet og målform heng saman. Identitetsomgrepet har tidlegare vore skildra som eit komplekst omgrep, med fleire sider (Mæhlum, 2008, s. 107). I denne undersøkinga har eg freista å undersøkje om nynorsk vert opplevd som ein del av nynorskelevane sin identitet. For å prøve å fange opp noko av kompleksiteten i identitetsomgrepet har dette vore gjort gjennom å bruke ulike spørsmålsformuleringar som både eksplisitt og implisitt har vore knytt til identitet. Vidare vil eg sjå nærmere på i kva grad elevane ser på nynorsk som ein del av sin identitet, og korleis desse elevane eventuelt knyt nynorsk til identiteten sin.

5.2.1 I kva grad ser elevane på nynorsk som ein del av sin identitet?

I studien til Mørk (1983) vert det trekt fram at nynorskbrukarar ofte har eit nærmere forhold til skriftspråket sitt, enn det bokmålsbrukarar har. Eiksund (2010, s. 75) viser til at nynorskbrukarar stadig vert gjort merksame på at deira skriftspråk skil seg ut i eit

bokmålsdominert Noreg, og at dette kan føre til at nynorskbrukarar har eit nært forhold til eiga målform. Desse funna vert stadfesta i dei kvalitative svara i denne undersøkinga. 109 av respondentane svara klart ja når dei vart spurde om nynorsk var viktig for dei. Dette er nesten 50% av respondentane i undersøkinga. I tillegg svara 24 respondentar at dette var litt viktig for dei. Samstundes er det interessant å sjå at 49 respondentar svara at nynorsk ikkje var viktig for dei. Dette indikerer at nærleiken til målforma vert opplevd ulikt.

Det er vidare interessant å kople resultata frå spørsmålet om nynorsk er viktige for dei generelt, opp mot spørsmålet om elevane ser på nynorsk som viktig for dei i kvardagen. Som Walton (2015, s. 25) peikar på, vil identiteten også innebere ein sosial storleik. Denne vil vere knytt til ulike sosiale samanhengar. Ein bør då vurdere om den språklege identiteten til elevane kan vere ulik ut frå situasjon eller arena. Her svara 61 respondentar at dei ser på nynorsken som viktig i sin kvardag, medan 49 respondentar peika på at nynorsk er delvis viktig for dei. Blant respondentane som svara at nynorsk var delvis viktig, ser ein at fleire grunngjev dette med at dei nyttar mest dialekt i kvardagen. Fleire elevar peikar på at nynorsk er viktigast for dei i samband med skule og jobbsamanheng, medan dei heller nyttar dialekt på andre arenaer. 77 respondentar viste til at dei ikkje såg på nynorsk som viktig for dei i kvardagen. Fleire av desse viste òg til dialekt som dominande uttrykksmåte i kvardagen, og nokre viste samstundes til at nynorsk var lite synleg for dei på fritida. Dette samsvarar med resultata i Rotevatn (2014, s. 98) si undersøking, der skriven dialekt såg ut til å bli brukt som skriftspråk hos fleire elevar.

Ein elev har vist til at han trur at nynorsk vil verte viktigare i kvardagen når vedkomande kanskje vel å flytte til andre stadar seinare i livet. Walton (2015, s. 27) viser til at bokmål og nynorsk kan opplevast som sterke identitetsmarkørar for elevane som er i mindretal. Her kan ein vurdere om nynorsken då vil vere ein sterkare identitetsmarkør for denne eleven ved flytting, fordi det vert meir openbart at eleven skil seg frå majoriteten. Eiksund (2015, s. 39) viser til at mindretalssituasjonen kan påverke korleis ein knyter målforma til identiteten sin. Han peikar på at nynorskelevane ofte vert minna på at dei er i mindretal, og at dette kan gjere at dei aktivt vel å *ha* ein identitet, i staden for å passivt *vere* identiteten. Fleire av elevane i undersøkinga kjem frå område der nynorsk dominerer, noko som kanskje kan vere ein grunn til at fleire av nynorskelevane ikkje tenkjer så mykje over eige forhold til nynorsk. Her vert dei kanskje ikkje i like stor grad minna på at dei er i mindretal, og dermed er dei i mindre grad opptekne av å knyte målforma opp mot identitet. Dersom dei flyttar til ein stad som er bokmålsdominert, vil dei kanskje i større grad bli minna på at målforma deira skil seg ut.

Nokre av elevane svara òg at dei rett og slett ikkje visste om nynorsk var viktig for dei i kvardagen. Det kan peike mot at dette ikkje nødvendigvis er noko elevane har tenkt over. Likevel viser fleire av elevane til at dei hadde valt nynorsk over bokmål, noko som indikerer at dei har teke eit standpunkt til kva målform dei ynskjer å nytte.

Fleire respondentar viste til at nynorsk er viktig for dei i samband med skulearbeid og arbeidsliv. Igjen har fleire nemnt at dialekta dominerer på fritida, men at nynorsk vert brukt i formelle situasjonar eller på skule. Dette kan tyde på at elevane nyttar den uttrykksforma som dei ser på som mest høveleg i ulike kontekstar. Nynorsk ser dermed ut til å vere viktig og kanskje òg meir synleg for elevane på skulen. For ein stor del av elevane ser dialekta ut til å fungere som skriftspråk på ulike arenaer dei møter på fritida, medan nynorsk vert nytta i formelle situasjonar og i skule- og jobbsamanheng. Dette kan peike mot at elevane i større grad ser på dialekt som ein del av sin identitet på fritida, medan nynorsken kanskje er meir knytt til andre område. Både nynorsk og dialekt ser dermed ut til å vere viktig for fleire av elevane, men på ulike arenaer.

Dei kvantitative resultata støttar opp om resultata på det opne spørsmålet om nynorsk knytt til kvardagen. Resultata peikar òg mot at elevane ser på nynorsk som ein mindre viktig del av identiteten deira på fritida. 28% av elevane har kryssa av for at nynorsk ikkje var ein viktig del av eigen identitet på fritida. Ein stor del av elevane knyter dermed ikkje målforma eksplisitt til eigen identitet på dette området. 25% av elevane svara ja, medan 41% svara at dei delvis såg på nynorsken som ein del av identiteten her.

Resultata frå dei to spørsmåla om nynorsk kopla til kvardag og fritid viser at fleire av nynorskelevane er knytt til nynorsk, men at dei ikkje har like stor grad kjenner på denne tilknytinga på desse områda. Likevel påpeika fleire av elevane at nynorsk er ein del av identiteten deira, og at dei ser på nynorsk som delvis viktig for dei i kvardagen òg. Her kan det òg vurderast om nokre av elevane er knytt til nynorsk, men at dei ikkje har tenkt over at nynorsk òg kan vere viktig i samband med fritida. Resultata frå denne undersøkinga viser at elevane møter og brukar nynorsk i liten grad på arenaer som internett. Ein kan spørje seg om elevane i dagens digitale samfunn ikkje i like stor grad er knytt til nynorsk på fritida, fordi dei ikkje møter nynorsk på slike arenaer. Mykje av det skriftlege som elevane møter på fritida går føre seg på internett, og som resultata indikerer, er det dialekt som dominerer her.

Sjølv om berre eit spørsmål i undersøkinga eksplisitt viser til identitet somgrepet, ser ein at identitet dukkar opp i fleire av elevane sine svar på andre spørsmål. Dette vart av fleire respondentar nemnd som ei grunngjeving på kvifor nynorsk var viktig for dei. Her ser ein at fleire skriv at nynorsk er viktig fordi det er ein del av dei, og fordi det høyrer til kven dei er. Elevane viser til at dei ser på språket som ein del av sin identitet, og at dette fører til at dei reknar målforma som viktige for dei. Nokre viser òg til at målforma er viktig, fordi den bind dei til heimstaden sin. Dette stemmer overeins med Proba-rapporten *Undersøkelse av nynorsk som hovedmål* som viser til at nynorskelevane gjerne grunngjev valet av målform til at målforma viser kvar dei kjem frå (Proba-samfunnsanalyse, 2014, s. 47). Det er interessant å sjå korleis nokre elevar i undersøkinga grunngjev viktigheten av nynorsk opp mot tilknyting til heimstaden, og så sjå vidare at fleire av elevane òg peikar på flytting som ein mogeleg årsak til eit eventuelt språkskifte. Er den språklege identiteten så plastisk at den kan formast etter kvar i landet vi vel å busetje oss?

Breidda i dei ulike svara i undersøkinga har vore stor, og det har gjeve eit viktig innblikk i korleis elevane opplever at nynorsken er knytt til identitet. Som Mæhlum (2008, s. 107) påpeikar, er identitet somgrepet samansett, noko resultata mine understrekar. Dette fører oss inn på dei to syna på identitet som Mæhlum (2008, s. 108) viser til: det konstruktivistiske og det essensialistiske synet. Dersom vi ser på språkleg identitet som noko konstruktivistisk, altså i stadig endring og med manglande kjerne, kan ein tenkje seg at den språklege identiteten truleg kan endre seg i samband med flytting. Her vert identiteten noko formbart, og kan dermed endre seg i ein dynamisk prosess gjennom livet. Ved ei slik forståing av identitet kan ein tenkje seg at nynorskbrukarar kan danne seg ein ny språkleg identitet, og at nynorsken dermed ikkje er ein fastlåst del av identiteten til individet. Det kan òg tenkjast at ein kan ha fleire språklege identitetar, og at ein kan sjonglere mellom desse i ulike kontekstar. Resultata frå undersøkinga viser blant anna at nokre av elevane knyter nynorsk til sin identitet på somme område, medan målforma ikkje i like stor grad er viktig for identiteten på andre arenaer. Dette kan underbyggje ei konstruktivistisk forståing av omgrepene identitet, ved at identiteten til fleire av elevane ser ut til å vere knytt til ulike delar av kvardagen. Dersom ein ser på identiteten som essensialistisk, vil ein derimot sjå på identiteten som fast, der individet sin identitet har ei kjerne (Mæhlum, 2008, s. 108). Ein ser av resultata i mi undersøking at fleire av elevane viser til at nynorsk har vore, er og alltid vil vere ein del av deira identitet. Då vil truleg identiteten til elevane fylge dei også etter vidaregåande. Det føreset sjølvsagt at elevane oppfattar nynorsken som ein del av deira identitet, noko ikkje alle nødvendigvis gjer.

Den språklege identiteten til elevane vil variere frå individ til individ. Fleire av elevane har vore opptekne av identitet i svara sine, òg der det ikkje eksplisitt har vorte stilt spørsmål om dette. Dette indikerer at ein del av elevane ser på nynorsk som ein vesentleg del av identiteten sin. Somme elevar viser òg tendensar til å vere meir likegyldige til målforma si, og nokre markerer ein distanse mellom seg sjølv og nynorsk. Det er interessant å sjå korleis nokre av elevane ser ut til å rekne nynorsken som ein del av sitt identitetsgrunnlag, medan andre ikkje gjer det. For nokre er nynorsken ein sterk identitetsmarkør, slik Walton (2015, s. 25) peikar på, medan andre truleg legg meir vekt på andre faktorar i eiga identitetsdanning.

5.2.2 Korleis knyt elevane nynorsk saman med identiteten sin?

Resultata indikerer at ein stor del av elevane ser ut til å ha ein språkleg identitet knytt til målforma si. For å forstå korleis dette skjer må ein sjå nærmare på kva det er som fører til denne koplinga. Då vil det vere sentralt å sjå på *korleis* desse elevane knyt nynorsk saman med identiteten sin.

I undersøkinga ser ein at fleire av elevane peikar på at det er naturleg for dei å velje nynorsk som hovudmål. Dette stemmer godt overeins med funna frå Askeland (2014, s. 336) si undersøking. I hennar undersøking kjem det fram at nynorsk ligg naturleg for dei, og at dei reknar dette som «ein del av dei». Også i mi undersøking vert dette nemnt av fleire elevar. Dei viser til at nynorsk var eit naturleg val for dei når dei skulle velje hovudmål. Fleire peikar òg på identitet som ein viktig faktor blant elevane i mi undersøking, noko også Askeland har vist til som eit viktig tema blant elevane som deltok i undersøkinga ho gjennomførte. Det er interessant å sjå på korleis fleire av elevane reknar nynorsken som ein del av deira identitet. Kanskje er desse elevane meir medvitne på språket sitt, ettersom dei er i mindretal? Eller kanskje dette er eit resultat av heilt andre faktorar?

Der elevane peikar på det som naturleg å velje nynorsk, viser fleire til at dialekta deira ligg tettare opp mot denne målforma, enn mot bokmål. Storparten av elevane viser òg til at dei har vakse opp i eit nynorskdominert miljø. Ein kan då stille spørsmål om nynorsk vert knytt til identitet gjennom nærliken mellom skriftspråk og talemål. Vidar Mørk viser i sitt arbeid til omgrepet hjartespråk, som: «Det talemålssystemet som dominerte i det språkmiljøet der personen hadde oppveksten sin» (Mørk, 1983, s. 44). Her kan ein diskutere om ein òg kan ha eit skriftleg hjartespråk. At elevane viser til at det fell naturleg for dei å skrive nynorsk, indikerer ei tilknyting til målforma. I undersøkinga viser nokre elevar òg til at nynorsk er «ein del av dei». Dette underbyggjer at dei ser på målforma som ein del av sin identitet. Dei fleste

av elevane har hatt nynorsk som målform i lang tid. Det er ikkje utenkjeleg at målforma kan knytast til både identitet og personlegdom hos nokre av elevane. Då kan ein stille spørsmålet: Dersom det finst eit hjartespråk i samband med talemål, kan det då òg eksistere eit hjartespråk i samband med skriftspråk?

I drøftinga av førre forskingsspørsmål såg eg nærmare på korleis koplinga mellom heimstad og målform er med på å styrke nynorsken som ein del av identiteten til elevane. Denne koplinga går att i fleire av elevsvara i undersøkinga. Tilknyting til heimstaden fungerer her som ein faktor som skaper eit nært forhold til nynorsk og dermed knyter målforma opp mot identiteten til elevane. Dersom målforma er dominerande i eit område, vil elevane kunne oppleve dette som ein del av heimstaden sin. Det kan igjen føre til at elevane knyter sterke band til nynorsken, og vel å kople målforma saman med eigen identitet.

Elevane ser dermed ut til å knyte nynorsk saman med identitet på fleire ulike måtar. Resultata indikerer at elevane ser på blant anna sambandet mellom nynorsk og heimstad som sentralt for eigen identitet.

5.3 Nynorsk i kvardagen

I samband med forsking på haldningar vil det òg vere relevant å sjå på elevane si åtferd knytt til språkbruk. Undersøkinga har difor prøvd å fange opp korleis elevane opplever nynorsken i kvardagen, og korleis møtet med nynorsken påverkar deira eigne haldningar til målforma. Her vil eg sjå nærmare på korleis elevane opplever at nynorsken stettar deira behov som språkbrukarar, før eg vidare vil sjå på i kva tilfelle elevane opplever at nynorsk ikkje strekk til når dei skal uttrykkje seg i kvardagen.

5.3.1 I kva grad opplever elevane at nynorsk stettar behova deira som språkbrukarar?

Elevar i vidaregåande opplæring står fritt til å velje målform sjølv, jf. Opplæringslova (1998) §2-5. Alle elevane i denne studien går på VG2, og dei står dermed fritt til å velje mellom bokmål og nynorsk som målform. Sjølv med denne valmogelegenhet har desse elevane likevel valt å halde på nynorsk som hovudmål. Dette indikerer at storparten av elevane truleg ser på nynorsk som ei målform dei meistrar og som stettar deira behov som språkbrukarar på dei områda dei brukar den.

For å undersøkje korleis nynorsk stettar behova til elevane har eg sett nærmare på kvar elevane nyttar målforma, og i kva for tilfelle dei eventuelt vel bort nynorsken. Det har òg vorte

undersøkt i kva grad elevane har vurdert å skifte målform, noko som kanskje kan gje ein indikasjon på om elevane opplever at nynorsk stettar deira behov som språkbrukarar.

Majoriteten av elevane ser ut til å trivst godt med nynorsk som hovudmål, og fleire viser òg til at dei opplever det å vere nynorskbrukar som kult og unikt. Walton (2015, s. 25) viser til at identitet kan koplast opp mot ynsket om å vere ulik andre. Undersøkinga stadfestar at elevane er klare over at dei skil seg frå majoriteten, og er ein del av eit mindretal. Fleire viser til at dei er stolte av målforma, og at dei er positive til det å skrive nynorsk. Slike utsegn peikar mot at ein stor del av elevane opplever nynorsk som ei målform som dei nyttar og som dei er komfortable med.

Nynorskelevane møter i stor grad bokmål i kvardagen gjennom fleire ulike kanalar. På denne måten vert nynorskelevane eksponerte for dei to målformene parallelt. Likevel har elevane i undersøkinga valt å halde på nynorsk som målform, og dermed har dei stått i mot presset frå majoriteten som Eiksund (2015, s. 46) hevdar førekjem. Undersøkinga viser at fleire av elevane vekslar mellom bokmål og nynorsk i ulike situasjonar, noko som indikerer at nynorskelevane ser ut til å vere godt kjende med sidemålet sitt. Ingen av elevane i undersøkinga har peika på manglande forståing for eller kjennskap til bokmål. Dette kan ein sjå i lys av Askeland (2014, s. 336), som peika på at nynorskelevane får ei naturleg opplæring i bokmål gjennom ulike kanalar i samfunnet. Truleg har også elevane i mi undersøking møtt bokmål i stor grad gjennom heile livet.

Likevel ser ein at ein del av elevane viser til at dei i mindre grad nyttar nynorsk på nokre område, noko som kan peike mot at elevane ikkje nødvendigvis ser på bruken av nynorsk som føremålstenleg i alle situasjonar. Dersom ein ser nærmare på språkbruken blant nynorskelevane på nett, ser ein at majoriteten av elevane meiner at dei nyttar dialekt mest på denne arenaen. Heile 82% av elevane har svara at dei nyttar dialekt mest når dei skriv på nett. Elevane ser dermed ut til å favorisere dialektbruk i denne samanhengen. Ein kan her vurdere om dette er eit resultat av at elevane opplever at nynorsk ikkje strekk til på denne arenaen. Målforma vert erstatta av ein skriftleg variant av talemålet til elevane. Men dette kan òg vere eit resultat av at elevane er kompetente språkbrukarar som har mogelegheit til å veksle fritt mellom ulike måtar å uttrykkje seg på.

Det kan vidare diskuterast om dialektbruken kjem av at dei opplever nettet som eit møte mellom privat og offentleg rom, slik Rotevatn (2014, s. 99) framstiller det, eller om dette eventuelt kan vere knytt til haldningar til nynorsk. Nokre av elevane i undersøkinga viser til at

dei brukar bokmål når dei ytrar seg i til dømes kommentarfelt, fordi dei er redde for å bli sett ned på av andre. Ein kan her stille spørsmål ved om dialektbruk òg er eit resultat av at elevane opplever nynorsk som eit skriftspråk som i mindre grad eignar seg på nettarenaen. Det er vanskeleg å seie noko sikkert om dette, då undersøkinga ikkje spør om årsaka til at dei skriv på dialekt.

Det kjem fram i undersøkinga at elevane opplever at dei vert lite eksponerte for nynorsk. Stortingsmelding nr 35 *Mål og meining* (Det kongelege kyrkje- og kulturdepartementet, 2008, s. 195) hevdar at nynorsken si stilling som bruksspråk ikkje har ein fullferdig posisjon på lik linje som bokmål, fordi nynorsk ikkje er like dominerande på landsbasis. Nynorsk vil difor ikkje vere like dominerande i møtet med språk i det norske samfunnet. Elevane ser ut til å vere merksame på at målforma deira er fråverande på nokre område. Dei viser òg til at dei nyttar bokmål og dialekt i nokre tilfelle, noko som kan tyde på at dei ikkje oppfattar at nynorsken stettar deira behov som språkbrukarar på alle område. Skjøng (2011, s. 43) viser til at avgrensa erfaring med nynorsk skapar problem for bokmålselevane. Men kan det tenkast at nynorskelevane òg er prega av mangelen på nynorsk i samfunnet? Eiksund & Fretland (2015, s. 10) poengterer at manglande nynorskbruk utanfor skulen kan føre til at målforma vert oppfatta som vanskeleg. Om lag 90% av elevane har uttrykt at dei opplever at dei meistrar nynorsk i nokon grad. Likevel kan det tenkast at nokre av desse elevane ikkje opplever meistring på høgt nivå. Somme elevar har òg sagt seg usamd i at dei meistrar målforma, noko som indikerer at meistring av eiga målform ikkje nødvendigvis gjeld for alle nynorskelevane. Ein kan då stille spørsmål ved om denne mangelen på eksponering kan vere med på å påverke meistringsevna til nynorskelevane på eiga målform.

Fleire av elevane viser òg til at dei ikkje har tilgang på lærebøker på nynorsk i alle fag. Som Skjelbred (2010, s. 97) viser til, er lærebøkene sentrale i norsk skule. Mangelen på læremiddel ser såleis ut til å vere ei utfordring. Då elevane peikar på at dei er lite eksponerte for nynorsk, er det klart at læreboktilgangen er eit sentralt punkt.

Proba samfunnsanalyse (2014, s. 47) peikar på at elevar vel hovudmål med bakgrunn i eit ynskje om å ha eit skriftspråk som fungerer «som eit arbeidsverktøy som fungerer for dem i hverdagen». Dette kan truleg vere ein av grunnane til at nokre av elevane nytter bokmål som målform i nokre situasjonar. Dette kan til dømes knytast opp mot elevane som svara at dei nytta bokmål i jobbsamanheng eller i formelle situasjonar, men òg i situasjonar der dei var usikre på om motparten hadde god forståing for nynorsk. For at skriftspråket skal fungere som

ein arbeidsverktøy som er funksjonelt i kvarldagen er ein truleg avhengig av at andre forstår ein når ein nyttar dette.

Elevane vart òg spurde om det fanst tilfelle der dei nyttar bokmål. Fleire av respondentane viser til at dei brukar bokmål i nokre situasjonar for å gjere seg betre forstått. Nokre peikar på at dei gjer dette for å unngå negative sanksjonar frå andre eller for å unngå å vere vanskelege. Her vel dermed respondentane å bruke ei anna målform enn si eiga fordi dei oppfattar at andre har problem med dette. Det treng ikkje nødvendigvis vere ei uttalt haldning frå mottakaren si side, men at elevane tileignar mottakarane eit behov for bokmål, og at dei vidare rettar seg inn mot dette. Majoriteten av nynorskelevane sit med ein bokmålskompetanse som gjer dei kapable til å sjonglere mellom målformene utan problem. Skjøng (2011, s. 43) viser til at nynorskelevane ikkje har eit like stort behov for vektlegging av bokmålsopplæringa, fordi desse elevane møter bokmål i stor grad elles. Møtet med bokmål i samfunnet gjer at nynorskelevane i større grad enn bokmålelevane, møter sidemålet sitt. Elevane har då gode føresetnadar for å utvikle tospråkleg kompetanse. Ein bør difor diskutere om bokmålsbruk blant nynorskelevane er eit resultat av press frå samfunnet, eller om dette berre er svært kompetente språkbrukarar som greier å tilpasse språket sitt i ulike situasjonar dei møter.

Vekslinga mellom målformene tyder på at elevane har språkleg medvit, og at dei tilpassar seg mottakaren i ulike situasjonar. Elevane sin tospråklege kompetanse gjer det her mogeleg for dei å veksle mellom målformene ved behov. Bialystok (2008, s. 3) viser til at tospråklegheit kan føre til ei rekkje fordelar for språkleg og kognitiv utvikling, og Vangsnes & Söderlund (2015, s. 110) viser til at situasjonen til nynorskelevane truleg kan medføre slike fordelar. Elevane i mi undersøking viser at dei har ein tydeleg tospråkleg kompetanse gjennom ei slik veksling av målform, og ser ut til å dra nytte av kjennskapen til begge målformer i ulike situasjonar. Det er vanskeleg å seie noko om denne tospråkssituasjonen har medført positive fordelar for utviklinga til elevane i undersøkinga, men ein skal ikkje sjå bort i frå at det kan vere tilfelle.

Heile 82 respondentar viser til forståing som ein faktor som får dei til å bruke bokmål i nokre tilfelle. Det høge talet, som kan indikere at respondentane har liten tiltru til at andre forstår deira skriftspråk. Det kan sjå ut som at respondentane sit med ei oppfatning om at bokmålsbrukarar i mindre grad har kjennskap til og forståing for nynorsk. Majoriteten av Noregs befolkning har hatt opplæring i nynorsk anten som hovudmål eller sidemål. Berre i nokre tilfelle vert norske elevar fritekne frå denne opplæringa. Kvifor har det seg slik at nynorskelevane likevel oppfattar at bokmålsbrukarar ikkje forstår nynorsk då?

Dette kan kanskje knytast opp mot haldningar og innstilling til bruk av nynorsk blant bokmålsbrukarar. Som Nordal (2011, s. 111) påpeikar, er det ofte knytt negative haldningar og sterke meiningar til bruken av nynorsk. Dette gjeld særleg blant bokmålsbrukarar. Her kan ein diskutere om det er snakk om reell mangel på forståing, eller om dette heng saman med eit manglande ynskje om å forstå. Walton (2015, s. 29) peikar på at om fleire personar oppfattar noko som vanskeleg så vil det også vere det. Kanskje kan det tenkjast at negative haldningar mot nynorsk blant bokmålsbrukarar fører til at nokre medvite vel å ikkje forstå nynorsk.

Her kan ein òg sjå bokmålsbruk blant nynorskelevane i lys av resultata omkring haldningar til nynorsk. To elevar i undersøkinga mi peika på at dei brukte bokmål i nokre tilfelle for å unngå å bli sett ned på av andre. Her ser ein tendensar til at desse elevane oppfattar nynorsk som noko som andre «ser ned på», og som tydeleg indikerer at dei opplever at andre har ei negativ innstilling til deira målform. Det bør bli vurdert om elevane er redde for å bli stigmatiserte når dei bruker nynorsk, då dei er godt kjende med dei sterke, negative haldningane hos mange bokmålsbrukarar. Dette siste fører oss vidare inn i neste forskingsspørsmål.

5.3.2 Korleis vurderer elevane opplevinga av å vere nynorskbrukarar i dag?

Ei viktig vurdering i denne kartlegginga av elevar med nynorsk som hovudmål, har vore å få innsikt i korleis elevane opplever det å vere nynorskbrukarar. I litteratur og politiske dokument prøvar ein å skildre språksituasjonen, og Nymark & Theil (2011, s. 68) viser til at språket sin funksjon i samfunnet har fått fokus i språkvitskapen. Det har difor vore nyttig å sjå på korleis elevane sjølve opplever kvar dagen med nynorsk. Resultata frå spørsmålet om korleis elevane i denne undersøkinga opplevde det å vere nynorskbrukar i dag har stor variasjon. Her strekkjer svara seg i full skala frå svært positivt til svært negativt. Majoriteten av elevane peikar på at dei opplever det som heilt greitt å vere nynorskbrukar i dag, noko som indikerer at dei ikkje ser nokre store utfordringar med dette. Det kan sjølvsagt diskuterast om det at fleire av elevane bur i nynorskdominerte område, kan ha innverknad på deira oppleving av å vere nynorskbrukarar i dag. Elevane som ser svært positivt på det å vere nynorskbrukarar i dag, argumenterer for dette ved å vise til at dei opplever seg som stolte over eiga målform og at det er kult å skilje seg ut frå mengda. Her er det igjen relevant å vise til Eiksund (2015, s. 39) som poengterer at elevane gjennom å velje nynorsk ikkje tek passivt del i majoriteten, men identifiserer seg med eit mindretal av språkbrukarane. Han opnar òg opp for at dette kan gjere elevane meir medvitne på den nynorske identiteten (Eiksund, 2015, s. 46). Det vert tydeleg i svara at elevane er fullt klar over at dei er i mindretal. Elevane i undersøkinga ser ut

til å ha eit medvite forhold til eigen språkbruk, der dei vurderer si eiga oppleving av målforma.

Nokre viser òg til at dei opplever at andre er positive til målforma deira. Fleire peikar på at dei synest det er svært positivt når andre snakkar varmt om nynorsken. Det er difor interessant å sjå på korleis majoriteten av elevane peikar på at dei ikkje bryr seg om andre sine haldningars til nynorsk i det heile.

Ein kan òg sjå på andre sine haldningars i samband med elevane sin identitet. Det vil vere viktig å sjå på korleis dette påverkar dei, for å få eit bilet av korleis elevane knyt nynorsken opp mot eigen identitet. I undersøkinga kom det fram at heile 70% av respondentane svara at andre sine haldningars ikkje påverka deira forhold til nynorsk. Majoriteten viser her at andre sine haldningars ikkje har noko å seie for korleis dei sjølve vurderer målforma dei har som hovudmål. Dette til trass for at til saman 66,7% svara at dei er heilt, delvis eller litt samd i at dei har opplevd at andre har vore svært negative til nynorsk. Her kan ein igjen vise til Nordal (2011, s. 111), som peikar på at ein ofte ser svært negative haldningars og sterke meiningar rundt nynorsk, og at mange av desse kjem frå bokmålsbrukarar. Likevel ser det ut til at storparten av desse elevane ikkje lar dette påverke deira eiga forhold til nynorsk. Kva gjer at nynorskelevane ikkje vert påverka av andre sine haldningars?

Det kan sjølv sagt tenkast at nynorskelevane ikkje har opplevd gjentekne tilfelle av dette. Denne spørjeundersøkinga ber ikkje elevane oppgi nokon frekvens på kor ofte dei har opplevd at andre er negative eller positive til nynorsken. Det kan òg tenkast at elevane rett og slett vel å sjå bort i frå dei eventuelle negative haldningane, og dermed vel å ikkje ta desse innover seg. Gjennom å stengje ute negativitet mot målforma kan elevane truleg skjerme eigen språkleg identitet. Ein annan tenkt grunn kan vere at elevane rett og slett ikkje er opptekne av kva andre meiner, og at dei dermed tek sjølvstendige val utan omsyn til kva innstilling andre har til dette. Her kan ein berre synse om årsakene, utan å konkludere med noko.

Likevel uttrykkjer ein del elevar at andre sine haldningars påverkar dei. 4% av respondentane i undersøkinga svara at andre sine haldningars påverkar deira forhold til nynorsk, medan 18,6% svara at andre sine haldningars delvis påverka dette. Her ser ein at ein del av elevgruppa faktisk vert påverka av andre si innstilling til målforma dei brukar. Det er ikkje spesifisert i spørsmåla om dette gjeld positive eller negative haldningars. Dermed kan ein ikkje konkludere noko rundt om dette påverkar dei i positiv eller negativ retning angåande deira eige forhold til målforma. Samstundes viser fleire av elevane til ynsket om at andre skal respektere deira val

av målform, og etterlyser ei oppfatning av målformene som likeverdige. Dette peikar mot eit ynskje om haldningsendringar blant andre, som også Budal (2015, s. 97) legg vekt på.

Sjølv om ein ser at majoriteten av elevane seier at andre sine haldningar ikkje påverkar deira forhold til nynorsk, kan ein likevel sjå at fleire av elevane har kryssa av på ulike alternativ på spørsmålet om kven som påverkar deira haldningar til nynorsk. Her kan ein diskutere om dette er kven som har påverka deira haldningar fram til no, eller om dette framleis er faktorar som påverkar deira haldningar den dag i dag. Heile 43,6% av respondentane kryssa av på at lærar påverkar deira haldningar til nynorsk. Dette indikerer at lærarar sit med stor påverknadskraft på elevane sitt syn på eiga målform. Når nærmare halvparten av elevane ser på dette som ei kjelde for påverknad, kan ein seie at lærarane i den norske skulen sit med eit stort ansvar for korleis haldningane til nynorsk vert forma og utvikla. Dette kan ein sjå i lys av Anderson (2007) si forsking på lærarstudentar sine haldningar til nynorsk. Ho viser til ein samanheng mellom skåre på nynorskkompetanse og haldningar til nynorsk (Anderson, 2007, s. 28). Lærarstudentar som skårar lågt på nynorskkompetanse, ser ut til å ha meir negative haldningar til nynorsk enn lærarar som skårar høgt på dette. Mi undersøking viser at lærarar kan vere med på å påverke haldningane som elevane har til nynorsk. Dette kan ein vidare knyte opp mot nynorsk, og korleis dette kan påverke i undervisninga på skulen. For å skape positive haldningar til målforma, er ein avhengig av lærarar som legg til rette for dette. Dersom desse framtidige lærarane går ut i yrket sitt med ei negativ innstilling til nynorsk, kan dette truleg påverke haldningane til nynorskelevane i negativ retning. Ettersom ein ser at lærar er den dominerande faktoren for påverknad, vil det vere viktig at ein ser til at lærarane påverkar elevane sine haldningar i positiv forstand. Anderson (2007) avsluttar si undersøking med desse orda, som vil vere sentralt òg i samband med mine funn:

Elevane treng lærarar som kan gje dei god ballast både når det gjeld opplæring i det nynorske skriftspråket og innstillinga til det. Satsing på skikkeleg nynorskoplæring som vert formidla av positivt innstilte lærarar, er viktig for at det nynorske skriftspråket skal kunna sjå lyst på framtida.

(Anderson, 2007, s. 30).

Elevane sitt møte med målforma vil kunne bli prega av den konteksten dei møter det i. Majoriteten av elevane i mi undersøking har vakse opp i eit nynorskdominert miljø, og vil difor møte målforma si på fleire arenaer. Ein ser òg at elevane har oppgitt at dei i stor grad nyttar nynorsk på skulen, noko som kan føre til at denne arenaen vert sentral for haldningsdanning rundt målforma.

Dersom ein ynskjer at nynorskelevane sjølve skal sitje med positive haldningar til målforma si, bør ein òg setje fokus på at dei bør møte andre med ei positiv innstilling til dette. Sjølv om ein ser at majoriteten av elevane meiner at andre ikkje påverkar deira forhold til nynorsk, kan ein likevel ikkje sjå bort i frå at nokre av desse faktorane faktisk kan ha innverknad på somme av elevane. Her kan ein trekkje fram at to av respondentane svara at dei brukte bokmål i nokre samanhengar fordi dei var redde for at andre skulle sjå ned på dei. Som nemnt i førre delkapittel om bokmålsbruk blant nynorskelevar, kan det tenkast at dette kan vere eit resultat av at elevane er klare over andre sine haldningar til nynorsk. Fleire av elevane viser i undersøkinga til at dei opplever at andre ser ned på nynorsk, og at dei er negative mot denne målforma. Kan bokmålsbruk i somme situasjonar vere eit resultat av frykt for sosialt stigma? Ved å bruke bokmål på somme arenaer, prøvar desse elevane å unngå at andre sine haldningar til nynorsk påverkar det dei prøvar å formidle i situasjonen. Elevane ser dermed ut til å frykte at dei skal bli kategoriserte som nynorskbrukarar, og dermed høyre til ei gruppe som somme ser ned på.

Også i dei kvalitative svara ser ein at fleire elevar er opptekne av positive haldningar. Når det vart stilt spørsmål om kva det hadde å seie for elevane korleis andre snakka om nynorsk, påpeika fleire elevar at positiv omtale av nynorsk var viktig for dei. Blant anna peika dei på at positiv omtale gjorde dei stolte av målforma si, og kvar dei kom frå. Fleire av elevane peika på at det òg påverka dei dersom nynorsken vart omtala negativt. For nokre hadde dette òg konsekvensar for deira eigne haldningar til målforma, der dei viser til at mykje negativitet rundt nynorsk kunne gjere at dei sjølve òg utvikla negative haldningar.

I undersøkinga ser ein at nokre av elevane viser til at andre si omtale av målforma deira påverka dei emosjonelt. Nokre viser til at dei vert glade når andre snakkar positivt om nynorsk, og andre til at dei vert triste og såra dersom nynorsken vert omtala negativt. Dette kan tyde på at nokre av elevane er emosjonelt knytt til språket sitt, noko ein truleg kan sjå i samanheng med at dei ser på nynorsken som ein del av sin identitet.

Fleire av elevane viser til eit sterkt engasjement rundt nynorsken si stilling i samfunnet i dag, og det vert peika på eit ynskje om å ta vare på målforma også i framtida. Dette leiar oss inn i tema for neste del av studien.

5.4 Nynorsk i framtida

Nynorsk har offisiell status som skriftspråk i Noreg, på lik linje som bokmål. Nordal peikar på at nynorsken i dag har «ei meir grunnfesta juridisk og politisk stilling i det norske samfunnet enn nokon gong tidlegare» (Nordal, 2011, s. 109). Likevel ser ein at det er bokmål som dominerer i landet. Nynorskbrukarane er i mindretal, og nynorskprosenten gradvis har gått tilbake i lang tid (Bjørhusdal, 2016, s. 190). Vi veit òg at det språklege mangfaldet i Noreg er større i dag, enn nokon gong tidlegare. Ein kan ikkje sjå bort i frå at dette òg kan prege den norske språksituasjonen. Tidlegare har eg peika på at engelsk språk ekspanderer, og at dette allereie har funne sin plass på fleire arenaer i Noreg. Dette fører til at norsk språk er truga av domenetap på fleire sentrale samfunnsområde. Stortingsmelding nr. 35: Mål og mening (2007-2008) viser til at det norske språk sin posisjon ikkje lenger er like sjølvstendig, og at språket heller ikkje nødvendigvis har den same statusen i samfunnet som den tidlegare har hatt (Det kongelege kyrkje- og kulturdepartementet, 2008, s. 14). Vidare vert det peika på at vi difor har eit ansvar og ei plikt for å ta vare på språket. I mi undersøking har det difor vore sentralt å sjå nærmare på korleis elevane ser på ei framtid med nynorsk, og kva faktorar dei ser på som relevante for om dei kjem til å halde fram med å vere nynorskbrukarar også i framtida.

5.4.1 I kor stor grad trur elevane at dei kjem til å skrive nynorsk i framtida?

I spørjeundersøkinga fekk elevane spørsmål om dei trur dei kjem til å halde fram med nynorsk som hovudmål etter vidaregåande. Resultatet i undersøkinga viser at 62% (142 respondentar) svara ja, 9% (20 respondentar) svara nei og 28% (62 respondentar) svara veit ikkje. Dette vil seie at ein kan rekne med at ein del av desse nynorskbrukarane vel bort nynorsken ved fullført vidaregåande opplæring. Respondentane som svara at dei ikkje trudde dei kom til å halde fram med nynorsk grunngjev dette med at dei anten synest bokmål er lettare, at dei ikkje likar nynorsk eller at dei skal bu på stadar der bokmål dominerer. Sistnemnde kan ein sjå i lys av det Proba-rapporten frå 2014 nemner; at bokmålspåverknad er rekna som ein sentral årsak for språkskifte (Proba samfunnsanalyse, 2014, s. 47). Her kan det vurderast om mogeleg bokmålspåverknad i eit område der bokmål dominerer, kan få elevane til å gjennomføre eit språkskifte. Stortingsmelding nr 35 (Det kongelege kyrkje- og kulturdepartementet, 2008, s. 78) framhevar at det vil vere uakseptabelt at eit språkskifte frå nynorsk som fylgje av utslag av dominansen til bokmål, og at det er svært uheldig dersom dette skulle vere tilfelle. Ein kan ikkje sjå bort i frå at språkskifte frå nynorsk til bokmål kan vere eit resultat av at elevar i større grad møter bokmål på fleire arenaer, og at dei difor ser på det som føremålstenleg å byte til den dominerande målforma. Språksituasjonen kan difor leggje press på elevane som

identifiserer seg med mindretalaet, fordi jamstillinga mellom målformene som Bjørhusdal (2014, s. 482) problematiserer, ikkje er så reell som ein kanskje skulle tru. Skeivfordelinga mellom nynorsk og bokmål, der bokmål ser ut til å dominere på dei fleste områda i samfunnet, kan legge press på elevane som høyrer til den mindre dominante målforma nynorsk.

Også Sallabank (2012, s. 100) viser til den massive språkkontakten ein opplever i dag. Dette gjeld ikkje berre bokmål, men òg resten av det språklege mangfaldet i samfunnet. Kanskje bør ein òg sjå kvar desse elevane møter språk i dag. Digital utvikling, og særleg internett, kan ha vore medverkande faktorar til språkkontakt med langt fleire språk enn det ein møter innanfor landegrensene i Noreg. Blant anna kjem det fram i undersøkinga at engelsk-språklege tekstar er det elevane møter mest på nett, noko som kan indikere at elevane i stor grad møter andre språk enn norsk på denne arenaen. Her opnar internett truleg for enda større språkkontakt enn tidlegare, fordi den mogeleggjer kommunikasjon og informasjonsutveksling på tvers av kulturar og landegrenser.

Globaliseringa har òg ført til at fleire språk vert brukt i næringslivet. Arbeidskraft vert flytta på tvers av landegrenser, og mange stadar ser ein at næringslivet i større grad vert internasjonalisert. Internasjonalisering av næringslivet har ført til at det norske språket har opplevd domenetap, og som Stortingsmelding nr. 35: Mål og meining peikar på, kan dette føre til ein smitteeffekt over på andre samfunnsområde (Det kongelege kyrkje- og kulturdepartementet, 2008, s. 15). Fleire av elevane i mi undersøking peikar på at dei kan verte bokmålsbrukarar dersom det vert stilt krav til dette i arbeid og studie. Her kan ein stille spørsmål ved om dette òg kan få dei til å velje bort det norske språket, til fordel for eit anna språk som til dømes engelsk i framtida. Dersom arbeidsmarknaden i større grad brukar engelsk, er det ikkje utenkjeleg at fleire av elevane vil nytte dette språket i framtidig arbeid. Innvandring har òg prega den norske språksituasjonen gjennom at fleire språk no vert nytta parallelt i landet. Dette viser igjen tilbake på Sallabank (2012, s. 100) si utsegn om at språkkontakten er svært omfattande. Det kan òg tenkjast at ein vil oppleve større språkleg kontakt med andre språk i framtida. Ein kan ikkje seie noko sikkert om dette, då ein ikkje kan predikere korleis språkutviklinga i samfunnet vil endre seg i tida framover. Ein bør likevel vere klar over at det er ei mogelegheit for at språksituasjonen endrar seg.

I undersøkinga ser ein òg at ein elev vurderer det slik at han/ho ikkje lengre vil ha bruk for eit hovudmål etter vidaregåande opplæring, og at vedkomande ser på dialektbruk som

tilstrekkeleg for språkbruk i seinare tid. Eg har tidlegare vist til at majoriteten av elevane nyttar dialekt mest når dei skriv på nett. Dette kan indikere at elevane oppfattar dialektbruk som tilstrekkeleg på den digitale arenaen. Heile 82% av elevane oppgir at dei brukar mest dialekt på nett, noko som indikerer at dialektbruk på denne arenaen er utbreidd mellom elevane som har delteke i spørjeundersøkinga. Talemålet til elevane ser altså ut til å vere på veg inn i skriftspråket, og grensene mellom talemål og skriftspråk ser ut til å ha vorte mindre synlege. Det kan òg peike i retning av at elevane ser på talemålet som ein del av sin identitet, og at dei difor vel å nytte dette i skriftlege samanhengar. Mørk (1983, s.44) viser til at talemålet ein veks opp med, vil vere ein del av oss, sjølv om det i større eller mindre grad vert brukt seinare i livet. Kan bruken av dialekt på nett vere eit uttrykk for at elevane set talemålet, altså dialekta si, høgt? Eleven som peikar på at han vil bruke dialekt i staden for nynorsk i framtida, ser ut til å tenkje at dialektbruk kan fungere på fleire arenaer, og viser dermed at vedkomande ser på det som greitt å nytte talemålet også i skriving. Kanskje vil ein sjå at bruken av dialekt etter kvart òg vil dominere på andre område enn ein ser i dag? Dersom dialektbruk vert gjeldande på fleire arenaer, kan ein ikkje sjå bort i frå at det kan påverke stillinga til dei to offisielle målformene i landet. Det er vanskeleg å seie noko sikkert om korleis denne utviklinga kan gå føre seg, men vi veit at bruken av dialekt er utbreidd på somme område i samfunnet.

Heile 28% av respondentane viser til at dei er usikre på om dei kjem til å halde fram med nynorsk etter vidaregåande. 17 av desse respondentane viser til at dei rett og slett ikkje veit, og gjer ikkje noko vidare vurdering av dette. 32 av respondentane har grunngjeve kvifor dei er usikre. Her ser ein av *figur 27* at dei dominante årsakene til denne vurderinga er flytting, studiar og jobb. Nokre av dei som peikar på desse årsakene viser òg til at det truleg vil lette arbeidet dersom dei vel bokmål, og at det vil vere ein fordel for dei å velje bokmål. Andre viser til at det kanskje vert stilt krav og forventningar i framtida, som gjer at dei må vurdere å bytte til bokmål. Dette kan ein sjå i samanheng med Nordal (2011, s. 111) si vurdering av at nynorskbrukarar både kan, og av og til må, skifte målform etter vidaregåande. Her ser ein at ein del av elevane forventar at det kan bli stilt krav til bruk av målform i framtida, og at dette gjer at dei kanskje må vurdere å skifte frå nynorsk til bokmål. I fylgje jamstillingsvedtaket skal målformene vere likestilte i Noreg, men desse elevane sine vurderingar indikerer at dei forventar at det kan bli stilt andre krav til dei av framtidige utdanningsinstitusjonar og framtidige arbeidsgjevarar. Her kan ein stille spørsmål ved om nynorskbrukarar opplever at

deira målform ikkje er tilstrekkeleg i nokre samanhengar, og dermed ser på det som ein fordel å heller velje den dominerande målforma.

Resultata viser likevel at 62% trur at dei vil halde fram med nynorsk som hovudmål også etter vidaregåande. Fleire av desse grunngjev sitt standpunkt med at målforma er knytt til eigen identitet eller personlegdom, og at nynorsk er målforma dei har vaks opp med. Elevane ser ut til å vere sterkt knytte til målforma, og viser til at dei er så stolte av og fornøgde med målforma si at dei ynskjer å halde fram med å nytte den. Meistring og nytteverdi vert òg trekt fram som viktige grunnar til at dei ynskjer å halde på nynorsken.

Dette speglar òg nokre av svara på spørsmålet om kva som må til for å få elevane til å skifte målform og verte bokmålsbrukarar. 61 respondentar understreka her at det ville vere umogeleg å få dei til å skifte målform. Fleire viste til at dei må bli straffa eller at nynorsk må bli ulovleg for at dei skal skulle bli bokmålsbrukarar. Desse elevane tek her eit tydeleg standpunkt til kva målform dei høyrer til, og uttrykkjer samstundes at dei vil halde på nynorsk som målform også i framtida.

I undersøkinga understreka fleire elevar at dei ynskjer å ta vare på nynorsken. Dette viser ei kjensle av at elevane opplever nynorsken som truga. Somme elevar peikar på at det er viktig at nynorsken ikkje forsvinn, og dei grunngjev dette blant anna ved å vise til at denne målforma er ein viktig del av historia til landet. Her viser elevane at dei er medvitne på at språksituasjonen i Noreg kan endre seg i takt med andre samfunnsendringar. 51% av elevane i undersøkinga viste til at dei opplever at engelsk er det språket som dei møter mest på nett, noko som stadfestar at engelsk språk allereie pregar desse elevane sin kvardag. I tillegg oppgav 46% av elevane at dei møter bokmål mest på denne arenaen. Nynorskprosenten er her berre 2%, noko som indikerer at elevane møter svært lite nynorsk på ein arena som ein truleg kan rekne som viktig i dagens samfunn. Likevel har desse elevane valt å halde på nynorsk som hovudmål. Dette fører oss over på neste forskingsspørsmål, som ser nærare på faktorar som kan få elevane til å halde fram som nynorskbrukarar.

5.4.2 Kva for faktorar meiner elevane er relevante for om dei kjem til å halde fram med å vere nynorskbrukarar?

Eit tema som har stått sentralt i mitt forskingsprosjekt er korleis nynorskelevane ser på ei framtid med nynorsk. Her har det vore eit mål å kartlegge om desse elevane kjem til å halde fram som nynorskbrukarar i framtida, og undersøkje eventuelle faktorar som kan få dei til å gjennomgå eit språkskifte. Kva er det eigentleg som avgjer om desse elevane vel å halde på

nynorsken? Undersøkinga gjennomført av Øvrelid i 2014 peikar på at ein ser at fleire elevar går gjennom eit språkskifte i løpet av skuletida si. Ho viser til at dette språkskiftet er størst blant elevane på skular som ligg i såkalla randsoner, og at elevar i nynorskdominerte område i mindre grad vel å skifte målform (Øvrelid, 2014, s. 58). Med bakgrunn i dette har også elevane i mi undersøking fått spørsmål om eit eventuelt språkskifte. Desse elevane er allereie midtvegs i den vidaregåande opplæringa, og ein skal ikkje sjå bort i frå at fleire elevar ved skulane i undersøkinga allereie har gjennomgått eit slikt språkskifte. Elevane i mi undersøking har framleis nynorsk som hovudmål, og har dermed ikkje valt å skifte frå nynorsk til bokmål. Ein kan likevel ikkje sjå bort i frå at dette kan skje ved seinare høve. Nordal (2011, s. 111) viser til at ein i dag ikkje har ei reell jamstilling av målformene, ved at det ikkje i like stor grad er lagt til rette for bruk av nynorsk i samfunnet. Dette kan medføre eit mogeleg press på nynorskelevane. Det har difor vore viktig å stille spørsmål ved om elevane i mi undersøking trur dei kjem til å bruke nynorsk etter fullført vidaregåande opplæring. Dette vil berre gje oss eit innblikk i elevane sine vurderingar rundt dette spørsmålet ved det aktuelle tidspunktet, men det kan likevel gje ein indikasjon på om eit språkskifte vil vere aktuelt for desse elevane i framtida. Desse vurderingane kan sjølv sagt endre seg i seinare tid.

Elevane fekk òg spørsmål om kva som skal til for å få dei til å endre målform. Svara på dette spørsmålet kan fortelje oss noko om korleis elevane ser på språksituasjonen sin i dag, men det kan òg truleg gje ein indikasjon rundt mogelegheita for at elevane kjem til å bruke nynorsk også i framtida. Spørsmålet kan setje lys på kva faktorar som påverkar, og korleis elevane stiller seg til det å ha ei anna målform enn nynorsk. Resultata viser at svært mange seier at det vil vere vanskeleg å få dei til å endre målform, medan andre peikar på flytting, jobb og skule som potensielle faktorar som kan få dei til å endre målforma si. Dette er eit interessant funn, og kan kanskje koplast opp mot svara på spørsmålet om dei nyttar bokmål i nokre situasjonar. Her svara mange av respondentane at dei skifta til bokmål i ulike situasjonar slik at andre skulle forstå dei betre. Kan det vere at nynorskbrukarane sit med eit inntrykk om at bokmålsbrukarar ikkje forstår nynorsk? Eller kan det hende at nynorskelevane gjer som Walton (2015, s. 26) påpeikar, og vel løysingar som skapar minst mogeleg problem for dei sjølve?

Dersom ein skal få elevar til å halde fram med nynorsk som skriftspråk etter fullført vidaregåande opplæring er ein avhengig av at det vert lagt til rette for dette. Nordal (2011, s. 111) peika på at elevane kan, og somme tider må, skifte målform etter vidaregåande. Dersom

ein skal unngå språkskifte etter vidaregåande er det òg viktig at det vert gjort rom for bruk av nynorsk både i arbeidsliv og på andre arenaer. Ein kan ikkje rekne med at elevane vil halde på nynorsken dersom dei ikkje får rom til å bruke denne målforma vidare. Her bør ein sjå nærmare på om mogelegheitene for nynorsk i høgare utdanning og arbeidsliv faktisk fungerer godt nok. Det kan sjølv sagt òg tenkast at ein del av elevane uansett vil velje bort nynorsk til fordel for bokmål av andre grunnar. Men det bør ikkje skje fordi dei føler seg tvungne til å skifte.

Proba samfunnsanalyse (2014) peikar på at målforma skal fungere som eit arbeidsverktøy. Dersom desse elevane ikkje opplever at nynorsken er tilstrekkeleg på dette området, kan dette få konsekvensar i form av eit eventuelt språkskifte. Bruksverdien til nynorsk har tidlegare vore drøfta, men ein kan òg peike på dette som ein faktor for eit eventuelt språkskifte. Eiksund (2010, s. 115) si komparative undersøking av lesevanar blant ungdom viser at ungdommane såg på bruksverdien til nynorsk som avgrensa. Dersom bruksverdien av ei målform er avgrensa, og andre alternativ vert sett på som meir attraktive, kan dette truleg medføre ein risiko for språkskifte. Dersom målforma skal fungere som eit arbeidsverktøy, bør dette arbeidsverktyet vere nyttig og lett anvendeleg. Ein er dermed avhengig av at målforma kan bli brukt på alle arenaer.

Ettersom elevane viser til studiar og arbeidsliv som ein potensielle faktorar for eit språkskifte bør ein difor vurdere om nynorsk fagspråk er tilstrekkeleg.. Berge (2005, s. 92) viser til at nynorskprosenten går ned særleg i møte med faglitteratur. Dersom nynorsk ikkje er synleg i faglitteratur vil elevane òg truleg mangle fagspråket som det vil vere naturleg å bruke i samband med denne forma for skriving. Som Berge (2005, s. 92-93) påpeikar vil elevane ha problem med å utvikle eit «støtt normmedvit» når nynorsken er lite synleg og har låg status innanfor desse faga. Elevane vil kanskje oppleve at det fagspråket som dei kjenner frå nynorsken er avgrensa, og difor finne det vanskeleg å nytte nynorsk i samband med fagskriving. Her ser ein enda ei utfordring ved at nynorsk er lite synleg på fleire arenaer. Mangel på nynorsk i faglitteraturen kan gjere det vanskeleg for elevane å utvikle eit godt nynorsk fagspråk, rett og slett fordi dei ikkje møter dette i særleg grad elles. Dersom nynorsk hadde vore meir synleg på denne arenaen, kunne det ha vore lettare for elevane å nytte dette sjølve.

5.5 Forskingsspørsmåla sett i lys av hovudproblemstillinga

Formålet med denne studien har vore å sjå på problemstillinga:

Kva haldningar har elevar på vidaregåande med nynorsk som hovudmål til nynorsk?

Drøftinga har fram til no sett på resultata frå undersøkinga i lys av dei seks forskingsspørsmåla. I siste del av kapitlet vil eg løfte dei samla resultata frå forskingsspørsmåla opp mot problemstillinga til undersøkinga.

5.5.1 Drøfting

Haldningar vert definerte hos Befring (2015, s. 81) som personlege eigenskapar som gjev «psykologiske disposisjoner til å handle og tenke på bestemte måter». Han poengterer òg at haldningar kan vere med på å gje oss forståing og forklaring på åtferd, meininger og verdiprioriteringar hjå individet. I denne undersøkinga har ein freista å fange opp haldningane nettopp gjennom desse tre faktorane; åtferd, meininger og verdiprioriteringar. Gjennom ei kartlegging av dei tre aspekta er det forsøkt å skape eit bilet av elevane si oppleving av det å vere nynorskbrukar. Samspelet mellom faktorane har gjeve oss ei større forståing av haldningane til elevane i undersøkinga.

Undersøkinga viser ei stor breidde i individua sine haldningar og opplevinga av det å vere nynorskbrukarar i dag, noko som viser oss kompleksiteten i haldningsstudiar. Resultata viser ein variasjon i haldningane, frå fullstendig positiv til fullstendig negativ, og at haldningane òg kan variere ut frå kontekst. Dei fleste av elevane ser likevel ut til å ha positive haldningar til nynorsk, samstundes som fleire òg ser utfordringar med det å vere nynorskbrukar i dag.

Resultata frå undersøkinga indikerer at majoriteten av elevane ser ut til å ha positive haldningar til målforma si. Fleire har peika på at dei ser på nynorsk som ein del av sin identitet, og er opptekne av å halde på målforma i framtida. Ein kan likevel sjå at nokre elevar er usikre på ei framtid med nynorsk som målform, og at flytting, studiar og eventuelle krav frå arbeidsmarknaden er faktorar som kan medverke til eit eventuelt språkskifte. I undersøkinga ser ein òg at fleire brukar bokmål i somme situasjonar, men at majoriteten viser til at det likevel skal mykje til for at dei vel å bli bokmålsbrukarar på heiltid. Samstundes er det klart at heile 15% av elevane oppgav at dei har vurdert å byte målform ved eit eller anna tidspunkt. Elevane vert utsette for eit press frå det bokmålsdominerte samfunnet, om å tilpasse seg etter det majoriteten av folkesetnaden nyttar som målform. Lite eksponering av nynorsk, ein opplevd mangel på forståing frå andre og sterke og ofte negative haldningar frå andre, ser ut til å vere faktorar som står sentralt for dette presset.

Samstundes er det interessant at nokre av nynorskelevane har negative haldningar til eiga målform. Som nemnt ovanfor indikerer funna i Anderson (2007, s. 28) si undersøking blant lærarstudentar ein samanheng mellom låg nynorskkompetanse og negative haldningar til nynorsk. Det kan dermed kanskje vere at dei som sit med negative haldningar og sterke meiningar ikkje har god nok kjennskap til nynorsk. Som Nymark & Theil (2011, s. 93) viser til er det kanskje ikkje så rart at folk har problem med nynorsk, når det meste dei les er på bokmål. Dette underbyggjer Eiksund (2010, s. 107) når han i si undersøking finn at ungdom les svært lite nynorsk. Vi er godt kjende med det faktum at nynorsk ikkje er like mykje brukt i dagens samfunns- og mediebilete, som den dominerande målforma bokmål. Dette kjem òg fram i denne undersøkinga.

Elevane i undersøkinga viser til at dei opplever negative haldningar mot målforma, men at dette i mindre grad ser ut til å påverke deira eigna haldningar til nynorsk. Dermed ser det ut til at elevane ikkje er så opptekne av kva andre meiner om målforma, og fleire peikar på at det viktigaste er deira eiga meining og innstilling til nynorsk. Likevel ser ein tendensar til at nokre av elevane vert påverka av andre sine haldningar til nynorsk, og at ein kan risikere haldningsendringar hos nynorskelevane som fylgje av dette. Budal (2015, s. 97) peikar på eit behov for haldningsendringar knytt til nynorsk særleg blant bokmålselevar. Dette peikar også nokre av elevane på i undersøkinga.

Ein ser at positive haldningar frå andre kan ha innverknad på elevane sine eigne haldningar til målforma. Fleire av elevane peika på at andre si positive innstilling til nynorsk påverka dei på ein positiv måte, ved at dei vart meir stolte av målforma si. Vidare viser resultata frå undersøkinga til at læraren ser ut til å vere den faktoren som påverka elevane sine haldningar til nynorsk mest. Dette indikerer eit behov for lærarar med ei positiv innstilling til nynorsk som kan vere med på å påverke elevane sine haldningar i same retning.

Nokre av elevane uttrykkjer òg negative haldningar til eiga målform. Dette viser breidda i haldningane blant elevutvalet, og gjer oss merksame på at ein ikkje kan kategorisere haldningane til ei heil gruppe elevar under eitt.

5.5.2 Konklusjon

Undersøkinga viser at det er ein brei variasjon av haldningar til nynorsk blant nynorskelevane, som strekkjer seg frå heilt positivt til heilt negativt. Ein kan konkludere med at majoriteten av elevane i undersøkinga ser ut til å ha positive haldningar til eiga målform. Fleire knyt nynorsk

tett opp mot identitet og personlegdom, og ser ut til å vere positivt innstilte til å bruke nynorsk. Resultata viser ei elevgruppe der storparten er stolte av målforma si, og understrekar at dei ynskjer å halde på den i framtida. Samstundes ser ein at nokre elevar ser ut til å vere meir likegyldige til målforma si og uttrykkjer med det ei meir nøytral haldning til nynorsk. Ein ser òg at somme elevar er negativt innstilte til målforma si, og at dei ikkje ynskjer å vere nynorskbrukarar i det heile.

Studien viser samstundes at sjølv om majoriteten sit med positive haldningar til nynorsk, ser fleire likevel utfordringar ved å vere nynorskbrukarar. Utfordringane er blant anna knytt til lite eksponering, flytting og ulike situasjonar som krev at dei nyttar andre uttrykksmåtar. Undersøkinga avdekkjer på denne måten at målforma vert pressa i møte med bokmål, engelsk, dialekt og negative haldningar blant andre.

6 AVSLUTNING

Gjennom denne studien har eg fått eit godt innblikk i desse nynorskelevane si oppleving og kvardag som nynorskbrukarar. Oppsummert kan ein seie at variasjonen i åtferd, haldningar og innstilling til nynorsk har vore stor. Majoriteten av elevane som har delteke i undersøkinga ser ut til å ha positive haldningar til nynorsk, og er stolte nynorskbrukarar. Ein ser likevel ein stor variasjon i haldningane til elevane, der nokre er likegyldige og faktisk òg negative til eiga målform. Dette viser det komplekse med å forske på menneske, fordi dei individuelle variasjonane kan vere store. Det kjem òg fram av undersøkinga at elevane er medvitne språkbrukarar, som er merksame på kontekst og mottakar.

Studien set òg lyset på utfordringar ved det å vere nynorskbrukarar i dag. Målforma ser ut til å vere pressa av både av andre sine negative haldningar, bokmål, engelsk og dialektbruk. Sjølv om storparten av elevane ser ut til å medvite stå i mot dette presset, ser det likevel ut til å påverke på fleire område. Elevane som har delteke i studien ser dermed ut til å vere stolte nynorskbrukarar, men samstundes pressa i møte med utfordringar knytt til målfomsbruken.

6.1 Vidare forsking

Mi undersøking har prøvd å gje betre innsikt i desse elevane sitt forhold til nynorsk. Ei kartlegging av åtferd, meininger og verdivurderingar blant nynorskbrukarar kan truleg gje oss betre forståing for korleis desse elevane ser på sitt eige hovudmål. Språkforsking er eit stort felt, og ei slik undersøking vil vere ein liten del av ein langt større samanheng. Men det vil kunne vere relevant å forske vidare på ein del av dei tendensane ein ser i undersøkinga, for å sjå om desse resultata stemmer overeins med opplevinga til ein større del av nynorskbrukarane. Ei slik undersøking skapar gjerne fleire nye spørsmål. I denne studien kjem det blant anna fram at læraren ser ut til å vere største påverknadsfaktor når det gjeld haldningane elevane har til nynorsk. Her kunne det blant anna vore interessant å sett nærmere på korleis lærarane påverkar elevane. Dersom denne påverknaden er så stor, bør ein vite korleis og på kva måte påverknaden skjer.

Det hadde òg vore interessant å gjennomføre ei lengdesnittundersøking kring haldningar til nynorsk blant nynorskelevar. Ut frå mi undersøking ser ein at fleire av elevane er usikre på ei framtid med nynorsken. Gjennom ei lengdesnittundersøking kunne ein ha sett på korleis opplevinga av å vere nynorskbrukar og haldningane til nynorsk, utvikla seg over tid. Det vil

ikkje ei tverrsnittundersøking kunne måle, ettersom det berre er innhenta data på eit bestemt tidspunkt. Ein ville ved ei slik undersøking dermed i større grad kunne seie noko om vi bør tolke identitet som noko konstruktivistisk eller noko essensialistisk.

Forskningsmogelegheitene er store, og feltet enormt. For kvar studie som vert gjort, set vi på plass ei lita puslespelbrikke i forståinga vår av feltet.

7 LITTERATUR

- Anderson, R. (2007). Nynorskkompetanse og haldningar til nynorsk hjå studentar i «nynorskland». I: G. Akselberg & J. Myking (red). *Å sjå samfunnet gjennom språket*, (s. 23-31). Oslo: Novus Forlag.
- Askeland, N. (2014). Nynorskbrukar «innerst i sjelen»? Nynorskelever om identitet og bokmål som sidemål. I: K. Kverndokken (Red.), *101 skrivegrep* (s. 328-342). Bergen: Fagbokforlaget.
- Askeland, N. & Falck-Ytter, C. (2009). *Nynorsk på nytt*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Befring, E. (2015). *Forskningsmetoder i utdanningsvitenskap*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Berge, K. L. (2005). Fagleg og tverrfagleg skriveopplæring. I: A. S. Nordal (red.), *Didaktiske perspektiv på nynorskopplæring: Skrifter frå Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa* (s. 65-98). Volda: Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa.
- Bialystok, E. (2001). *Bilingualism in Development: Language, Literacy and Cognition*. New York: Cambridge University Press.
- Bialystok, E. (2008). Second-Language Acquisition and Bilingualism at an Early Age and the Impact on Early Cognitive Development. Encyclopedia on Early Childhood Development. Henta frå:
http://www.childencyclopedia.com/documents/BialystokANGxp_rev.pdf
- Bjørhusdal, E. (2014). *Mellom nøytralitet og språksikring: norsk offentleg språkpolitikk 1886-2005*. Doktorgradsavhandling. Universitetet i Oslo, Oslo.
- Bjørhusdal, E. (2016). Kritiske vegval for det norske språkregimet. *Nytt Norsk Tidsskrift*. 33(3), 183-194. Doi: 10.18261/issn.1891-1781-2016-03-02.
- Budal, I. B. (2015). Vil du ha unbrako-nøkkelen min?: IKEA, Dewey og verdiaukande haldningsendringar. I: H. Eiksund & J. O. Fretland (Red.), *Nye røyster i nynorskforskinga* (s. 92-103). Oslo: Det Norske Samlaget.

- Campanelli, P. (2008). Testing Survey Questions. I: E. D. de Leeuw, J. J. Hox & D. A. Dillman (Red.), *International Handbook of Survey Methodology* (s. 176-200). New York: Psychology Press.
- Creswell, J. W. (2008). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. Pearson International Edition. (3. utg). New Jersey: University of Nebraska-Lincoln.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, & mixed methods approaches*. International student edition (4. utg). New Jersey: University of Nebraska-Lincoln.
- Det kongelege kultur- og kyrkjedepartement (2008). *Mål og mening* (St. meld. nr. 35, 2007-2008). Oslo: Departementet.
- Eiksund, H. (2010). Med nynorsk på leselista: Ein komparativ studie av lesevanar blant ungdommar på Sunnmøre og i Trøndelag. Masteroppgåve. Høgskulen i Volda.
- Eiksund, H. (2015). Mellom borken og veden: Ungdom på jakt etter nynorsk identitet. I: H. Eiksund & J. O. Fretland (Red.), *Nye røyster i nynorskforskinga* (s. 36-47). Oslo: Det Norske Samlaget.
- Eiksund, H. & Fretland, J. O. (2015). Om å meine noko om nynorsk. I: H. Eiksund & J. O. Fretland (red.), *Nye røyster i nynorskforskinga* (s. 9-15). Oslo: Det Norske Samlaget.
- Grepstad, O. (2003). Å syne fram eit språk: Foredrag på den 7. nordiske konferansen i leksikografi Ivar Aasen-tunet 24. mai 2003. Henta frå:
http://www.aasentunet.no/filestore/prod_images/SyneSpraak.pdf
- Grepstad, O. (2008, 29. februar). Får aldri for mange ordbøker. *Aftenposten*. Henta frå:
<https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/Kpmj6/Far-aldri-for-mange-ordboker>
- Haave, K. (2005). Utfordringar for norsk språk. I: A. J. Aasen & S. Nome (Red.). *Det nye norskfaget* (s. 83-99). Bergen: Fagbokforlaget.
- Hoel, O. L. (1996). *Nasjonalisme i norsk målstrid 1848-1865*. Oslo: Noregs forskingsråd.

Hoel, O. L. (2015, 25. november). Då nynorsk vart offisielt språk. Henta 6. desember 2017 frå: <https://www.norgeshistorie.no/industrialisering-og-demokrati/artikler/1553-danynorsk-vart-offisielt-sprak.html>

Innst. S. nr. 111. (1885). *Indstilling frå Kirkekomiteen angaaende Représenterne Juels, Liestøls og Fleires Forestilling om Folkemaalets Ligestillen med Skriftsprøget.* Stortinget.

Jansson, B. K. (2011). Språkleg mangfold i samfunn og skole. I: B. K. Jansson & Synnøve Skjøngh (Red.), *Norsk = Nynorsk og bokmål – Ei grunnbok om nynorsk i skolen* (s. 13-32). Oslo: Det Norske Samlaget.

Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode.* (4. utg.). Oslo: Abstrakt forlag.

Kleven, T. A. (2014). *Innføring i pedagogisk forskingsmetode: En hjelp til kritisk tolking og vurdering.* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Lohr, S. (2008). Coverage and Sampling. E. D. de Leeuw, J. J. Hox & D. A. Dillman (Red.), *International Handbook of Survey Methodology* (s. 97-112). New York: Psychology Press.

Lund, T. (2011). Combining Qualitative and Quantitative Approaches: Some Arguments for Mixed Methods Research. Scandinavian Journal of Educational Research, 56(2), 155-165. Henta 3. oktober 2017 frå:
<http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00313831.2011.568674>

Lundsø, L., Olsen, L. & Rieper, O. (2011). *Forskning om og med mennesker: Forskningstyper og forskningsmetoder i samfunfsforskning* (6. utg.). København: Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck.

Lynn, P. (2008). The Problem of Nonresponse. I: E. D. de Leeuw, J. J. Hox & D. A. Dillman (Red.), *International Handbook of Survey Methodology* (s. 35-55). New York: Psychology Press.

- Mæhlum, B. (2008). Språk og identitet. I: B. Mæhlum, G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy, Språkmøte: Innføring i sosiolingvistikk (s. 104-124). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Nordal, A. S. (2011). Nynorsk som hovedmål. I: B. K. Jansson & Synnøve Skjøngh (Red.), *Norsk = Nynorsk og bokmål: Ei grunnbok om nynorsk i skolen* (s. 109-135). Oslo: Det Norske Samlaget.
- Nymark, J. & Theil, R. (2011). *Dei ukuelege språka: språkpolitikk og språksituasjonar*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Opplevelse (2016). I: *Store norske leksikon*. Henta 15. mai 2018 frå: <https://snl.no/opplevelse>
- Opplæringslova (1998). *Lov om grunnskulen og den vidaregående opplæringa* (opplæringslova). Henta frå: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>
- Proba samfunnsanalyse (2014). Nynorsk som hovedmål. (Rapport 2014-07, utarbeidd for Utdanningsdirektoratet). Henta frå: http://proba.no/app/uploads/sites/4/probarapport_2014-07-undersokelse-av-nynorsk-som-hovedmal_med-justerte-tabeller.pdf
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forsking og kvantitativ metode* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Rotevatn, A. G. (2014). Språk i spagaten: Facebookspråket. Om normert språk og dialekt blant vestlandselevar. Masteroppgåve. Høgskulen i Volda.
- Sallabank, J. (2012). Diversity and language policy for endangered languages. I: B. Spolsky (Red.), *The Cambridge handbook of language policy* (s. 100-124). Cambridge: Cambridge University Press.
- Skjelbred, D. (2010). Fra Fadervår til Facebook: Skolens lese- og skriveopplæring i et historisk perspektiv. Bergen: Fagbokforlaget.
- Skjøngh, S. (2011). Norskspråkleg kompetanse etter LK-06. I: I: B. K. Jansson & Synnøve Skjøngh (Red.), *Norsk = Nynorsk og bokmål – Ei grunnbok om nynorsk i skolen* (s. 33-48). Oslo: Det Norske Samlaget.
- Skjøngh, S. (2011). Norskspråkleg kompetanse etter LK-06. I: I: B. K. Jansson & Synnøve Skjøngh (Red.), *Norsk = Nynorsk og bokmål – Ei grunnbok om nynorsk i skolen* (s. 49-76). Oslo: Det Norske Samlaget.

Språkrådet (2017). *Språkstatus 2017: Språkpolitisk tilstandsrapport frå Språkrådet*. Oslo: Språkrådet.

Thornquist, E. (2003). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori for helsefag*. Bergen: Fagbokforlaget.

Torp, A. & Vikør, L.S. (2003). *Hovuddrag i norsk språkhistorie* (3. utg). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Vangsnes, Ø. A. & Söderlund, G. B. W. (2015). Språk og læring: Finst det nynorske tospråksfordelar? I: G. Langfeldt (red.), *Skolens kvalitet skapes lokalt: presentasjon av funn frå forskningsprosjektet «Lærende regioner»* (s. 97-120). Bergen: Fagbokforlaget.

Vikør, L. S. (2017). Språk i Norge. I: *Store Norske Leksikon*. Henta 29. november 2017 frå: https://snl.no/spr%C3%A5k_i_Norge

Utdanningsdirektoratet (1995-1996). *Grunnskolens informasjonssystem*. Henta 2. oktober 2017 frå: <https://gsi.udir.no/app#!/collectionset/1/collection/32/unit/1>

Utdanningsdirektoratet (2010). *Elevens rett til læremiddel på eiga målform, Udir-9-20*. Henta frå: <https://www.udir.no/regelverk-og-tilsyn/finn-regelverk/etter-tema/Malform/Udir-9-2010-Elevens-rett-til-laremiddel-pa-eiga-malform/>

Utdanningsdirektoratet (2016-2017). *Grunnskolens informasjonssystem*. Henta 2. oktober 2017 frå: <https://gsi.udir.no/app#!/collectionset/1/collection/74/unit/1>

Walton, S. (2015). Kva er nynorsken? I: H. Eiksund & J. O. Fretland (Red.), *Nye røyster i nynorskforskinga* (s. 16-33). Oslo: Det Norske Samlaget.

Øvreberg, H. (2012). Kva med nynorsk hovudmål? Leiarteig i Norsk Tidend 3/ 2012.

Øvrelid, I. N. (2014). Språkskifte ved tre vidaregåande skular i Møre og Romsdal – Påverknad og haldningar. Masteroppgåve. Høgskulen i Volda.

8 VEDLEGG

Oversikt over vedlegg i masteravhandlinga:

8.1: Vedlegg 1: Informasjonsskriv utsendt til rektorar i Møre og Romsdal fylkeskommune

8.2: Vedlegg 2: Den digitale spørjeundersøkinga

8.3: Vedlegg 3: Informasjonsskriv om gjennomføring av spørjeundersøkinga utsendt til kontaktpersonar

8.4: Vedlegg 4: Godkjenning frå NSD

8.1 Vedlegg 1: Informasjonsskriv utsendt til rektorar i Møre og Romsdal fylkeskommune

Hanne Stokke

Epost: hannest@stud.hivolda.no

Telefonnummer: 48 26 32 82

Alle rektorar ved vidaregåande skular i Møre og Romsdal

Dato: 08.01.2018

Spørsmål om deltaking i undersøking til masterprosjekt

Namnet mitt er Hanne Stokke og eg er masterstudent ved Høgskulen i Volda. Eg er i gang med ei masteroppgåve som tematiserer nynorskelevar sitt forhold til nynorsk. I samband med denne undersøkinga treng eg svar frå elevar på VG2 som har nynorsk som hovudmål. Denne spørjeundersøkinga vil derfor berre gjelde elevar med nynorsk som hovudmål.

Dette vil vere ei kort digital spørjeundersøking som skal kartlegge elevar si oppleving av det å ha nynorsk som hovudmål i dag. Spørjeundersøkinga vil bli sendt ut elektronisk som ei digital lenke, slik at undersøkinga skal vere lettast mogeleg å gjennomføre for elevane. Eg ynskjer at elevane skal få bruke 20 minutt av ein norsktide til å gjennomføre spørjeundersøkinga digitalt dersom dette er mogeleg.

Det eg ynskjer å spørje om er:

- 1) Eleven som nynorskbrukar
- 2) Nynorsk og språkleg identitet
- 3) Haldning til nynorsk

All informasjon vert anonymisert, og ein vil derfor ikkje kunne kjenne att elevar i den ferdige masteroppgåva. Deltakinga er frivillig, og ein har mogelegheit til å trekke seg når som helst i prosessen. Dersom de har spørsmål rundt undersøkinga kan de ta kontakt med meg på e-post: hannest@stud.hivolda.no, eller på telefon: 48 26 32 82.

Eg kjem til å ringe rundt for å utdjupe informasjonen 23.01.2018.

8.2 Vedlegg 2: Den digitale spørjeundersøkinga

22%

Nynorskelevar sitt forhold til nynorsk: Haldningar og språkleg identitet

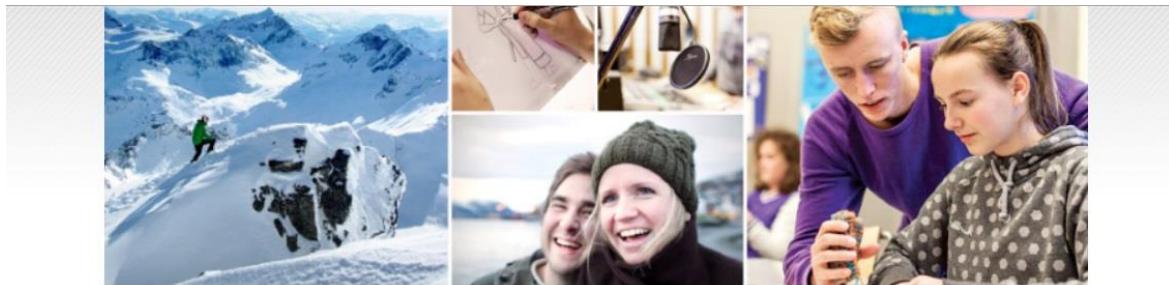
Du startar spørjeundersøkinga ved å klikke på pila nede til høgre.

Du kan flytte deg fram og tilbake i spørjeskjemaet ved hjelp av pilastene, som du finn nedst på kvar side.
Du kan til einkvar tid gå tilbake og endre på tidlegare svar.

Alle som deltek i spørjeundersøkinga kan velje å legge igjen e-postadresse avslutningsvis i spørjeskjemaet. Blant deltakarane vil det bli trekt 4 gåvekort på Amfi (verdi: 4x 250 kr) som takk for at de deltok.

Tusen takk for at du tek deg tid til å svare på denne undersøkinga!

33%

Formål med studien:

Denne spørjeundersøkinga vil sjå nærmere på elevar på VG2 med nynorsk som hovudmål. Ein vil sjå på haldningar og språkleg identitet. Resultata frå spørjeundersøkinga vil verte brukt i ei masteroppgåve ved Høgskulen i Volda våren 2018.

Frivillig deltaking:

Deltaking i denne undersøkinga er frivillig. Deltakarane kan velje å trekkje seg når som helst i forskningsprosessen. Dersom du ikkje ynskjer å delta i spørjeundersøkinga, kan du velje å ikkje gå vidare i spørjeskjemaet. Dersom ein deltakar ynskjer å trekkje svaret sitt etter å ha svart på spørjeundersøkinga, kan ein ta kontakt på e-post: hannest@stud.hivolda.no. Då vil svaret bli sletta umiddelbart.

Anonymisering:

All informasjon vil bli anonymisert slik at deltakarane ikkje skal kunne bli kjent att i publikasjonen. Ingen andre vil få tilgang til denne informasjonen, og all informasjon vert sletta umiddelbart etter avslutting av forskingsprosjektet.

Kontaktinformasjon:

Masterstudent:

Hanne Stokke
Stokke 34
6165 Sæbø

Tlf: 48263282

E-post: hannest@stud.hivolda.no

Prosjektansvarleg:

Pernille Fiskerstrand
Høgskulen i Volda
Postboks 500
6101 Volda

Tlf: 99737092

E-post: pernille@hivolda.no

Eg har lest informasjonen om studien og samtykker til deltaking i spørjeundersøkinga

- Eg ynskjer å delta i spørjeundersøkinga

Neste

44%

1. Kjønn

- Jente
- Gut

2. Alder

- Under 18 år
- 18-20 år
- 21-24 år
- 25-28 år
- Eldre enn 28 år

3. Kva skule går du på?

-- Velg -- ▾

4. Kva linje/ retning går du?

5. Trinn på VGS

- VG1
- VG2
- VG3

6. Målform

- Nynorsk
- Bokmål

7. Kor lenge har du skrive nynorsk?

- Heile livet
- Frå starten av barneskulen
- Frå starten av ungdomsskulen
- Frå starten av vidaregåande opplæring
- Eg har nettopp skifta målform til nynorsk
- Veit ikkje

8. Har du vakse opp i eit miljø der nynorsk dominerer?

- Ja
- Nei
- Veit ikkje

9. Er foreldra dine nynorskbrukarar?

- Begge er nynorskbrukarar
- Mor er nynorskbrukar
- Far er nynorskbrukar
- Ingen av dei er nynorskbrukarar
- Veit ikkje

10. Kva fekk du som standpunktakarakter i nynorsk på ungdomsskulen?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- Veiit ikkje

  Neste

55%

OPPLEVINGA AV Å VERE NYNORSKBRUKAR

11. Kvifor har du valt nynorsk som hovudmål?

12. Var du medviten på valet av nynorsk som hovudmål på VGS?

- Ja
- Delvis
- Nei
- Veit ikkje

13. Dersom du svara ja eller delvis på spørsmål 12: Kva vurderingar gjorde du når du tok dette valet?

14. Korleis vurderer du deg sjølv som nynorskbrukar?

15. Har du tilgang på lærebøker på nynorsk i alle fag?

- Ja
- Nei
- Veit ikkje

16. Kva karakter har du i norsk hovudmål (skriftleg) i dag?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- Veit ikkje

17. Kva språk/ målform møter du mest i kvardagen?

- Nynorsk
- Bokmål
- Engelsk
- Anna språk

18. Kva språk/ målform møter du mest på nett?

- Nynorsk
- Bokmål
- Engelsk
- Anna språk

19. Kva språk/ målform skriv du sjølv mest på nett?

- Nynorsk
- Bokmål
- Dialekt
- Engelsk
- Anna språk

  Neste

66%

20. Her kjem ei rekke påstandar som du skal vurdere. Kryss av på det svaralternativet som passar di oppleving best.

A) Eg trivst best med å ha nynorsk som hovudmål

- Heilt samd
- Ganske samd
- Litt samd
- Verken samd eller usamd
- Litt usamd
- Ganske usamd
- Heilt usamd

B) Eg har opplevd at andre er svært negative til nynorsk

- Heilt samd
- Ganske samd
- Litt samd
- Verken samd eller usamd
- Litt usamd
- Ganske usamd
- Heilt usamd

C) Eg har opplevd at andre er svært positive til nynorsk

- Heilt samd
- Ganske samd
- Litt samd
- Verken samd eller usamd
- Litt usamd
- Ganske usamd
- Heilt usamd

D) Eg brukar nynorsk fordi eg trivst med det

- Heilt samd
- Ganske samd
- Litt samd
- Verken samd eller usamd
- Litt usamd
- Ganske usamd
- Heilt usamd

E) Eg brukar nynorsk i sosiale media

- Heilt samd
- Ganske samd
- Litt samd
- Verken samd eller usamd
- Litt usamd
- Ganske usamd
- Heilt usamd

F) Eg brukar nynorsk på skulen

- Heilt samd
- Ganske samd
- Litt samd
- Verken samd eller usamd
- Litt usamd
- Ganske usamd
- Heilt usamd

G) Eg brukar nynorsk på fritida

- Heilt samd
- Ganske samd
- Litt samd
- Verken samd eller usamd
- Litt usamd
- Ganske usamd
- Heilt usamd

H) Eg har aldri vurdert å byte målform

- Heilt samd
- Ganske samd
- Litt samd
- Verken samd eller usamd
- Litt usamd
- Ganske usamd
- Heilt usamd

I) Eg har eit positivt forhold til nynorsk

- Heilt samd
- Ganske samd
- Litt samd
- Verken samd eller usamd
- Litt usamd
- Ganske usamd
- Heilt usamd

J) Eg meistrar nynorsk

- Heilt samd
- Ganske samd
- Litt samd
- Verken samd eller usamd
- Litt usamd
- Ganske usamd
- Heilt usamd

K) Eg blir påverka av at andre snakkar negativt om nynorsk

- Heilt samd
- Ganske samd
- Litt samd
- Verken samd eller usamd
- Litt usamd
- Ganske usamd
- Heilt usamd

L) Eg skriv av og til bokmål slik at andre skal forstå meg betre

- Heilt samd
- Ganske samd
- Litt samd
- Verken samd eller usamd
- Litt usamd
- Ganske usamd
- Heilt usamd

  Neste

77%

HALDNINGAR OG SPRÅKLEG IDENTITET

21. Er nynorsk viktig for deg?

22. Kva er den viktigaste grunnen/ dei viktigaste grunnane til at du brukar nynorsk?

23. Fins det tilfelle der du vel å skrive på bokmål? I tilfelle: Kvifor?

24. Er andre sine haldninga til nynorsk viktig for deg? Kvifor/ kvifor ikkje?

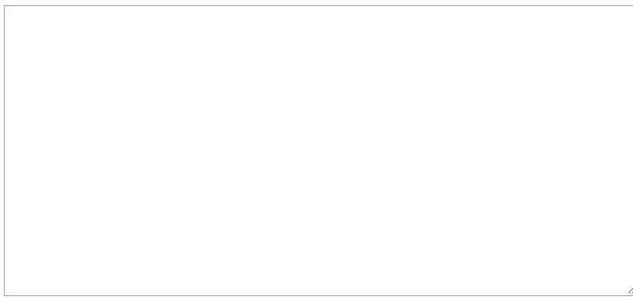
25. Påverkar andre sine haldningar ditt forhold til nynorsk?

- Ja
- Delvis
- Nei
- Veit ikkje

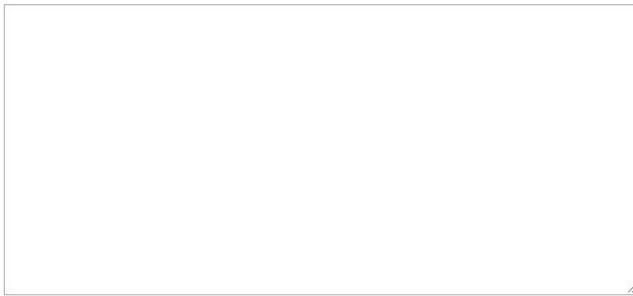
26. Ser du på nynorsk som ein del av din identitet på fritida?

- Ja
- Delvis
- Nei
- Veit ikkje

27. Ser du på nynorsk som viktig for deg i kvardagen?

28. Kva betyr det for deg korleis andre snakkar om nynorsk?

29. Kven påverkar dine haldningar til nynorsk? (Her kan du krysse av på fleire alternativ)

- Ingen
- Vennar
- Foreldre
- Søsken
- Lærar
- Media
- Klassekameratar
- Sosiale medium
- Andre

30. Kva skal til for at du eventuelt skal skifte målform og verte bokmålsbrukar?

  Neste

88%

NYNORSK I FRAMTIDA

31. Trur du at du kjem til å bruke nynorsk som målform etter vidaregåande?

- Ja
- Nei
- Veit ikkje

32. Kvifor/ kvifor ikkje?

33. Korleis opplever du det å vere nynorskbrukar i dag?

34. Andre kommentarar? (Her kan du fylle inn dersom det er andre ting du ynskjer å få fram om det å vere nynorskbrukar)

> Neste

100%

Tusen takk for di deltagelse i denne spørjeundersøkinga!

Det vert trekt 4 gåvekort på Amfi (verdi: 4 x 250 kr) blant deltakarane i denne undersøkinga. Dersom du ynskjer å vere med i trekninga kan du skrive inn e-postadressa di i feltet under.

E-postadressa di vert berre brukt i samband med trekkinga.

E-postadresse:

Hugs å trykk avslutt for at svaret ditt skal bli registrert!

8.3 Vedlegg 3: Informasjonsskriv om gjennomføring utsendt til kontaktpersonar

GJENNOMFØRING AV SPØRJEUNDERSØKING BLANT NYNORSKELEVAR PÅ VG2

Eg har tidlegare vore i kontakt med dykk angåande spørjeundersøkinga som vert gjennomført i samband med mitt masterprosjekt ved Høgskulen i Volda. Eg er svært takksam for at de har stilt dykk positive til å ta del i dette prosjektet! Spørjeundersøkinga er no godkjent av NSD og ligg klar til gjennomføring.

Lenkje til spørjeundersøkinga finn du her:

<https://svar.hivolda.no/LinkCollector?key=J62Y7CYD95C2>

INFORMASJON OM GJENNOMFØRINGA:

- Spørjeundersøkinga tek om lag 15 minutt, og bør gjennomførast i undervisningstid.
- Undersøkinga er retta mot elevar på VG2 med nynorsk som hovudmål.
- Kopier lenkja som ligg vedlagt i denne e-posten og del denne med elevane som skal gjennomføre undersøkinga.
- De bør oppfordre elevane til å svare så grundig og oppriktig dei klarer.
- **Alle elevar som deltek kan vere med i trekninga av 4 stk gåvekort på Amfi (verdi: 4 x 250 kr). Informer gjerne elevane om dette før gjennomføring, for å gje dei ekstra motivasjon til å gjennomføre.**
- Informasjon om undersøkinga og samtykke til deltaking finn elevane i sjølve undersøkinga.

Undersøkinga må vere gjennomført innan torsdag 26. april 2018.

Dersom det skulle vere problematisk å gjennomføre spørjeundersøkinga innanfor tidsfristen eller de skulle ha andre spørsmål om gjennomføringa kan de ta kontakt med meg på e-post: hannest@stud.hivolda.no eller på telefon: 48 26 32 82.

Takk for god hjelp!

Venleg helsing
Hanne Stokke
Masterstudent ved Høgskulen i Volda

8.4 Vedlegg 4: Godkjenning frå NSD

Pernille Fiskerstrand
Postboks 500
6101 VOLDA

Vår dato: 09.03.2018

Vår ref: 59536 / 3 / AGL

Deres dato:

Deres ref:

Vurdering fra NSD Personvernombudet for forskning § 31

Personvernombudet for forskning viser til meldeskjema mottatt 01.03.2018 for prosjektet:

59536	Nynorskelevar sitt forhold til nynorsk: språkleg identitet og haldningar.
Behandlingsansvarlig	Høgskulen i Volda, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Pernille Fiskerstrand
Student	Hanne Stokke

Vurdering

Etter gjennomgang av opplysningene i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon finner vi at prosjektet er meldepliktig og at personopplysningene som blir samlet inn i dette prosjektet er regulert av personopplysningsloven § 31. På den neste siden er vår vurdering av prosjektopplegget slik det er meldt til oss. Du kan nå gå i gang med å behandle personopplysninger.

Vilkår for vår anbefaling

Vår anbefaling forutsetter at du gjennomfører prosjektet i tråd med:

- opplysningene gitt i meldeskjemaet og øvrig dokumentasjon
- vår prosjektvurdering, se side 2
- eventuell korrespondanse med oss

Vi forutsetter at du ikke innhenter sensitive personopplysninger.

Meld fra hvilс du gjør vesentlige endringer i prosjektet

Dersom prosjektet endrer seg, kan det være nødvendig å sende inn endringsmelding. På våre nettsider finner du svar på hvilс endringer du må melde, samt endringsskjema.

Opplysninger om prosjektet blir lagt ut på våre nettsider og i Meldingsarkivet

Vi har lagt ut opplysninger om prosjektet på nettsidene våre. Alle våre institusjoner har også tilgang til egne prosjekter i [Meldingsarkivet](#).

VI tar kontakt om status for behandling av personopplysninger ved prosjektslutt

Ved prosjektslutt 01.09.2018 vil vi ta kontakt for å avklare status for behandlingen av personopplysninger.

Se våre nettsider eller ta kontakt dersom du har spørsmål. Vi ønsker lykke til med prosjektet!

Marianne Høgetveit Myhren

Audun Løvlie

Kontaktperson: Audun Løvlie tlf: 55 58 23 07 / audun.lovlie@nsd.no

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Hanne Stokke, hannest@stud.hivolda.no

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 59536

Du har opplyst i meldeskjema at utvalget vil motta skriftlig informasjon om prosjektet, og samtykke skriftlig til å delta. Vår vurdering er at informasjonsskrivet til utvalget er mangelfullt utformet, og vi ber deg om å endre/tilføye følgende:

- Navn på behandlingsansvarlig institusjon (Høgskulen i Volda)
- Navn og kontaktinformasjon til student og veileder

Vi ber deg om å sende det reviderte informasjonsskrivet til personvernombudet@nsd.no Husk å oppgi prosjektnummer. Prosjektet kan deretter starte.

Personvernombudet forutsetter at du/dere behandler alle data i tråd med Høgskulen i Volda sine retningslinjer for datahåndtering og informasjonssikkerhet. Vi legger til grunn at bruk av mobil lagringssenhets/skylagring er i samsvar med institusjonens retningslinjer.

Du har opplyst i meldeskjema at online surveytjenesten SurveyXact tas i bruk som databehandler i prosjektet. Dersom det ikke allerede eksisterer en databehandleravtale mellom Høgskulen i Volda og databehandleren, skal det inngås en skriftlig avtale om hvordan personopplysninger skal behandles, jf. personopplysningsloven § 15. For råd om hva databehandleravtalen bør inneholde, se Datatilsynets veileder:
<https://www.datatilsynet.no/regelverk-og-skjema/veiledere/databehandleravtale/>

Prosjektlutt er oppgitt til 01.09.2018. Det fremgår av meldeskjema/informasjonsskriv at du vil anonymisere datamaterialet ved prosjektlutt.

Anonymisering innebefører vanligvis å:

- slette direkte identifiserbare opplysninger som navn, fødselsnummer, koblingsnøkkel
- slette eller omskrive/gruppere indirekte identifiserbare opplysninger som bosted/arbeidssted, alder, kjenn

For en utdypende beskrivelse av anonymisering av personopplysninger, se Datatilsynets veileder:

<https://www.datatilsynet.no/globalassets/global/regelverk-skjema/veiledere/anonymisering-veileder-041115.pdf>

Personvernombudet gjør oppmerksom på at også databehandler må slette personopplysninger tilknyttet prosjektet i sine systemer. Det inkluderer eksempelvis transkripsjoner, filer, logger og koblingsnøkkel mellom IP-/epostadresser og besvarelsene.